

Τεύχος Νο 148 Περιεχόμενα

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2014

σελίδα
14*

04 Editorial

05 Εν συντομία

09 Επιστολή Γιάννη Καρασιώλη

Η άποψη για το γένος της Στενημάκου και μερικά άλλα

10 Στέργιου Αποστόλου (επιμ.)

Η Νάουσα από το 1913 μέχρι το 1929 από Τουριστικό Οδηγό της Μακεδονίας μετά την Απελευθέρωση

14* Ηρακλή Τέσσα

«Νηματοουργεία ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ Α.Ε.»: Η τελευταία των «μεγάλων»;

20 Γεωργίου Μάλλιου (επιμ.)

Γεωγραφική προέλευση των μαθητών του Λαππειού Γυμνασίου Νάουσας κατά τη δεκαετία 1920-30

28 Στέργιου Αποστόλου

Το γυναικείο νεολαϊστικό κίνημα στη Νάουσα

40 Χαρίτωνα Τομπουλίδη

Η κρίση στις επιστήμες επακόλουθο της κρίσης αξιών;

44 Δημήτρην Στυλιανίδη

Η ανάμιξη του ελαιόλαδου με σπορέλαια

46 Γιώργου Αναγνώστου

Παρουσίαση ποιητικών έργων

Μαζί με τη σπουδή για αλλαγή πλεύσης και «εξωστρέφεια» στην πόλη μας και το μετασχηματισμό της κοινωνίας μας σε κάτι άλλο-πο θα είναι αυτό είναι ζητούμενο-, που όμως θα έχει στόχο την ανάπτυξη, τις θέσεις εργασίας, την εκμετάλλευση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, προβάλλει πιο επιτακτική πλέον η ανάγκη να δούμε ποιοι είμαστε. Να δούμε τι θα αφήσουμε να ξεχαστεί και τι θα κρατήσουμε, γιατί από αυτό θα εξαρτηθεί και η μελλοντική ταυτότητα της πόλης. Η διαδικασία της λήθης είναι εξίσου σημαντική με αυτή της μνήμης και η επιλογή και στη μία και στην άλλη περίπτωση είναι στάση ζωής. Είναι πολιτική επιλογής. Μια πολιτική επιλογής που σχετίζεται με το επίπεδο συνείδησης του παρόντος σε σχέση με το παρελθόν, ας μην το ξεχνάμε.

Πιστεύουμε λοιπόν πως αν συμβάλει σε κάτι το περιοδικό της Πολιτιστικής μας Εταιρείας «η Νιάουστα» είναι ακριβώς αυτό: η καταγραφή στη συλλογική μνήμη ατομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών, πολιτικών και ιστορικών γεγονότων τα οποία δημιούργησαν, δημιουργούν και ενισχύουν την ταυτότητα του τόπου μας. Μνήμη που εκπορεύεται από το βαθμό συνειδητότητας που διατρέχει την πόλη και τους ανθρώπους της και που έχουμε την

ανάγκη να διατηρηθεί, να διδάξει ίσως και οπωσδήποτε να ενώσει σε κοινούς στόχους.

Στο παρόν τεύχος ο δημοσιογράφος και Δ/ντής της εφημερίδας «Νέοι Καιροί» Ηρακλής Τέσσας κάνει μια αναδρομή στη δημιουργία της εταιρείας Νηματοουργεία «Βαρβαρέσος Α.Ε.», με αφορμή τα πενήντα χρόνια δραστηριότητας της. Ένα πολύ ενδιαφέρον, χρήσιμο στα μέτρα της εποχής, παράδειγμα για τις περιπέτειες της κλωστοϋφαντουργίας στην πόλη μας, που είναι οι περιπέτειες των ανθρώπων της. Ένα παράδειγμα για το φόβο, την τόλμη και την επιμονή και που μπορούν να οδηγήσουν.

Ο κ. Στέργιος Σπ. Αποστόλου με δύο άρθρα ανατρέχει την κοινωνική δομή της πόλης εκατό χρόνια πριν και ονοματίζει τη γυναικεία πρωτοπορία του τόπου μας και τη συμβολή της στη χειραφέτηση των γυναικών.

Η έρευνα της ομάδας μαθητών με την καθοδήγηση του καθηγητή κ. Γ. Μάλλιου για την γεωγραφική προέλευση των μαθητών του Λαυραίου την περίοδο 1920-1930, εκτός από την ανάδειξη των κοινωνιολογικών στοιχείων μιας εποχής σε σχέση με την εκπαίδευση, αποτελεί παράδειγμα για το πώς το σχολείο μπορεί να δώσει κίνητρα στη νέα γενιά που θα συμβάλλουν

στην ανάπτυξη συνείδησης και δημιουργίας θετικής ταυτότητας και αγάπης για τον τόπο και την τοπική ιστορία.

Οι σύγχρονοι προβληματισμοί, είτε πρόκειται για τη σχέση της επιστήμης με την κρίση αξιών, άρθρο του Χαρίτωνα Τομπουλίδη, είτε πρόκειται για τις πολιτικές σε σχέση με τη διατροφή (λάδι) και από πού αυτές εκπορεύονται δείχνουν, ακροθιγώς έστω, το πνεύμα των καιρών και την ανάγκη αφύπνισης της κοινωνίας για τα μέλλοντα να συμβούν.

Καλή ανάγνωση στον απόηχο της «Φθινοπωρινής μέρας» του Ρίλκε: *Κύριε, ήρθε η ώρα. Το καλοκαίρι ήταν πολύ μεγάλο.*

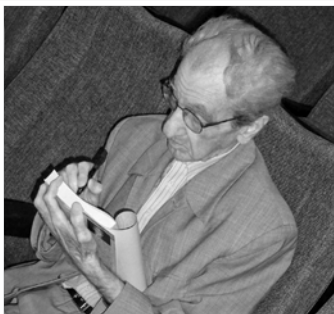
Άφησε τον ίσκιο σου πάνω απ' τα ηλιακά ρολόγια και στα λιβάδια ξαμόλα τους ανέμους.

Διέταξε τους τελευταίους καρπούς γεμάτοι να 'ναι, δώσ' τους ακόμα δυο μέρες ζεστές σαν νότου, στην τελειότητα ώθησέ τους και κυνήγα στο δυνατό κρασί την στερνή γλύκα...

...Όποιος δεν έχει τώρα σπίτι, πια δεν θα χτίσει.

Όποιος τώρα μόνος είναι, θα παραμείνει για πολύ, θα ξαγρυπνά, θα διαβάξει, θα γράφει γράμματα μακροσκελή

και στις αλέες θα περιφέρεται εδώ και κει ανήσυχος, όταν τα φύλλα στροβιλίζονται.

ΦΙΛΩΤΑΣ ΑΔΑΜΙΔΗΣ

Έφυγε από τη ζωή, πλήρης ημερών και όρθιος ως το τέλος, ο Φιλώτας Αδαμίδης. Η πολυτάραχη ζωή του ήταν συνδεδεμένη με την Εθνική Αντίσταση και την ιστορία του αριστερού και αντιφασιστικού κινήματος στη χώρα μας. Πρόλαβε, ευτυχώς για μας, να έχει την ικανοποίηση της έκδοσης του βιβλίου του «ΠΟΡΕΙΑ ΑΓΩΝΩΝ, η ζωή και η δράση του μαχητή τεσσάρων πολέμων».

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου...

Με τις συνήθειες δραστηριότητες των λαογραφικών μας συλλόγων αλλά και την διοργάνωση και πολλών άλλων αξιόλογων πολιτιστικών δραστηριοτήτων από άλλους φορείς με εξαιρετικά ενδιαφέρονσα θεματολογία κύλισε και το φετινό καλοκαίρι, που κατά τα άλλα επιφύλαξε και αρκετές φυσικές (και βέβαια σημαντικές οικονομικές) καταστροφές για την περιοχή μας με τα ακραία καιρικά φαινόμενα που παρατηρήθηκαν. Με ιδιαίτερη χαρά η πόλη μας υποδέχτηκε και πάλι τις “μεγάλες” διοργανώσεις που έχουν γίνει πλέον θεσμός, όπως το ARTville Festival και το φεστιβάλ κινηματογράφου, το γνωστό NIFF. Κοντά σ’ αυτές, μερικές (όχι πάντα αξιόλογες) επιλογές κινηματογραφικών ταινιών στο θερινό, κάποιες συναυλίες και μια-δυο θεατρικές παραστάσεις μας κράτησαν συντροφιά τις καλοκαιρινές νύχτες.

Φολκλορικά

ΜΕ ΑΡΚΕΤΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ «εντός» και περισσότερες «εκτός» συνόρων σημαδεύτηκε η καλοκαιρινή δραστηριότητα των λαογραφικών μας συλλόγων και τούτη την περίοδο. Μία μουσικοχορευτική παράσταση, με τίτλο «Του χορού τα παραμύθια», παρουσίασε ο Όμιλος Περιβάλλοντος και Πολιτισμού «Αράπιτσα» στο θερινό θέατρο συνδέοντας θρύλους και παραμύθια με τα τραγούδια και τους χορούς των διαφόρων περιοχών. Τη διδασκαλία των χορών είχε ο Γιώργος Πίπιλας, ενώ τα «παραμύθια» επιμελήθηκε και από οθόνης αφηγήθηκε ο φιλόλογος Γιώργος Μάλλιος.

ΓΙΑ ΑΡΚΕΤΑ ΠΑΝΤΩΣ από τα συγκροτήματά μας οι δραστηριότητες είχαν «εξωστρεφή» χαρακτήρα: Το χορευτικό συγκρότημα του Πολιτιστικού και Αθλητικού Ομίλου Αρκο-

χωρίου «ΑΡΚΤΟΣ» πήρε μέρος στις διήμερες Πολιτιστικές Εκδηλώσεις στα Νέα Ρόδα Χαλκιδικής, ενώ εκτός Ελλάδας βρέθηκαν ομάδες από τους άλλους λαογραφικούς μας συλλόγους. Ο Όμιλος Γενίτσαροι και Μπούλες συμμετείχε με επιτυχία στις πενήνήμερες Ελληνικές –Αυστριακές πολιτιστικές εκδηλώσεις του Δήμου Neumarkt am Wallersee του Σάλτσμπουργκ και στην Πράγα της Τσεχίας, το Εφηβικό τμήμα του “Πυρσού” έλαβε μέρος στο 22ο International Festival of Children’s of Mountains Folk Ensembles του CIOFF στο Nowy Sacz της Πολωνίας και ο Πολιτιστικός σύλλογος Λευκαδίων «Το Ανθέμια» συμμετείχε σε διεθνές φεστιβάλ φολκλορικών συγκροτημάτων στην πόλη Sarvar στην Ουγγαρία.

ΚΑΙ ΦΕΤΟΣ Η ΓΙΟΡΤΗ ΚΕΡΑΣΙΟΥ που οργανώθηκε για τρεις ημέρες στο Ροδοχώρι από τον τοπικό σύλλογο «ΟΙ ΚΟΜΝΗΝΟΙ» περιλάμβανε πανδαισία χορών και ποντιακών γεύσεων με τη συμμετοχή γνωστών δεξιοτεχνών της ποντιακής λύρας και ποντιακά χορευτικά συγκροτήματα της Ένωσης Ποντίων Αργυρούπολης, του Συλλόγου Ποντίων Έδεσσας Αγ. Θεόδωρος Γαβράς, αλλά και οι Μωμόγεροι Ροδοχωρίου και Αγίου Δημητρίου & Ρυακίου Κοζάνης που καθήλωσαν τον κόσμο με τις χορευτικές τους φιγούρες. Καθόλη τη διάρκεια των εκδηλώσεων προσφερόταν στους επισκέπτες δωρεάν κεράσια και παραδοσιακό χαβίτς με μαντίρα.

Μουσική

Η ΦΙΛΑΡΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΑΟΥΣΑΣ πραγματοποίησε την ετήσια συναυλία της στο θερινό δημοτικό θέατρο, παρουσιάζοντας ένα πρόγραμμα με μουσικές επιτυχίες Ελλήνων και Ξένων συνθετών γνωστές κυρίως από τον κινηματογράφο όπως Dirty Dancing του F. Previtte, Libertango του Astor Piazzolla, My way του Φρανκ Σινάτρα, Amado Mio του A. Roberts, Crazy Dance του Dzambo Agusev καθώς και συνθέσεις των Κουγιουμτζή, Καλδάρα, Χιώτη, Τσιτσάνη, Κραουνάκη, Νικολόπουλου, Θεοφάνους κ.α. Οι μαθητές της ΦΕΝ υπό τη διεύθυνση του αρχιμουσικού κ. Ιωάννη Σταυρακάκη ενθουσίασαν το κοινό με τις όμορφες εκτελέσεις, που περιείχαν και τραγούδια που απέδωσαν οι Αθηνά Πείου και Αλέξανδρος Τσαπράζης. Μέρος της συναυλίας επαναλήφθηκε και άλλες δυο βραδιές, εκτός θεάτρου, σε επιλεγμένες θέσεις της πόλης όπου συγκεντρώνεται η καλοκαιρινή κίνηση, γεγονός που εκτιμήθηκε ιδιαίτερα από το κοινό που καταχειροκρότησε τους συντελεστές.

ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ πάντα είχαμε και τις μουσικές εκδηλώσεις που διοργάνωσε το Αγροτικό Κίνημα Ελλάδος στο πλαίσιο των Διεθνών πολιτισμικών εκδηλώσεων «Νάουσα 2014, προσφορά στον άνθρωπο και στον πολιτισμό», στις οποίες συμμετείχε το μουσικό σχήμα «Εμείς οι Άλλοι» με την Έφη Καραγιαννοπούλου και την Λένα Σερδαρίδου, η Κερκυραϊκή «Καντάδα και Μαντολινάτα», η γυναικεία χορωδία "Μονόγραμμα" και η χορωδία του ωδείου «Αριστοτέλης».

Θέατρο

ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ ΞΕΚΑΡΔΙΣΤΙΚΗ ποντιακή κωμωδία «Ο Αχιλλέας και το Μνημόνιο», απόλαυσαν οι θεατρόφιλοι Πόντιοι της Νάουσας στο δημοτικό θέατρο. Πρωταγωνιστές οι

γνωστοί καλλιτέχνες της ποντιακής μουσικής σκηνής Αχιλλέας Βασιλειάδης, Αλέξης Παρχαρίδης, Γιώργος Συμεωνίδης και Ρούλα Βασιλειάδου. Τα κείμενα έγραψε ο εκδότης του ποντιακού περιοδικού «Άμαστρις» Δημήτρης Πιπερίδης και την σκηνοθεσία επιμελήθηκε ο Γιώργος Συμεωνίδης. Μια ακόμη θεατρική παράσταση δόθηκε στο θερινό από τον θίασο του Γιάννη Μποσταντζόγλου με το έργο του πατέρα του Μποστ «Μαρία η Πενταγιώτισσα».

ARTville Festival

ΠΛΟΥΣΙΟ ΗΤΑΝ ΚΑΙ ΦΕΤΟΣ το πρόγραμμα του ARTville Festival που πραγματοποιήθηκε από 29/8 έως 1/9 στο πλακόστρωτο του Δημοτικού Πάρκου. Στους χώρους του φεστιβάλ υπήρχαν 17 περίπτερα, μεταξύ των οποίων από το «Υφάδι», ενώ παραβρέθηκαν και μέλη από το «Χαμόγελο του παιδιού». Πολύς κόσμος (σύμφωνα με τους διοργανωτές οι επισκέπτες Ξεπέρασαν φέτος τις 6000) επισκέφθηκε το χώρο και παρακολούθησε τις εκδηλώσεις, που περιλάμβαναν μουσικές συναυλίες, παιδικά παιχνίδια και παραμύθια, ζογκλέρ, κουκλοθέατρο, σκάκι, yoga, δημιουργικό εργαστήρι για παιδιά, εργαστήρι ζωγραφικής κ.α. Παράλληλα παρουσιάστηκε η παιδική θεατρική παράσταση «ΛΑΧΑΝΑ ΚΑΙ ΧΑΧΑΝΑ – THE MUSICAL» σε κείμενο και μουσική του Τάσου Ιωαννίδη.

Την Κυριακή, σε συνεργασία με τον Εκπολιτιστικό - Αθλητικό Σύλλογο Γιαννακοχωρίου και τη συμμετοχή του ΕΟΣ Νάουσας, διοργανώθηκε πέρασμα στο Φαράγγι της Κράστας στο Γιαννακοχώρι με οδηγό τον Ηλία Τσέχο. Η ιδιαιτερότητα της φετινής διοργάνωσης εστιάζεται στο γεγονός ότι της κεντρικής εκδήλωσης είχαν προηγηθεί μια σειρά άλλων δράσεων εκτός κέντρου, σε συνοικίες της πόλης και στα χωριά, με στόχο της προσφορά εναλλακτικής ψυχαγωγίας ιδιαίτερα στα παιδιά των περιοχών αυτών.

Η Σχολή Αριστοτέλους στο επίκεντρο

ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ της Σχολής Αριστοτέλους πραγματοποιήθηκε για μια ακόμη χρονιά το θερινό πρόγραμμα στις Διεθνείς Σχέσεις "Europe Abroad". Το Πρόγραμμα αποτέλεσε προϊόν της συνεργασίας του Εργαστηρίου Διεθνών Σχέσεων και Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας και σ' αυτό έλαβαν μέρος δεκαπέντε φοιτητές, οι οποίοι είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ένα υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικό σεμινάριο και ταυτόχρονα να απολαύσουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων με επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, γνωριμία με την τοπική γαστρονομία και τον οίνο, εκδρομές, παρακολούθηση ταινιών στο θερινό θέατρο. Καταξιωμένοι ακαδημαϊκοί από την Ελλάδα και το εξωτερικό παρουσίασαν διαλέξεις γύρω από την κεντρική θεματική ενότητα «Διεθνείς Σχέσεις και ενεργειακοί πόροι στη Μεσόγειο». Μεταξύ αυτών ο τέως πρύτανης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας Ηλίας Κουσκουβέλης, ο γενικός πρόξενος των ΗΠΑ στη Θεσ/νίκη Robert P. Sanders, ο πρώην υφυπουργός Εξωτερικών Βουλγαρίας Lyubomir Kyuchukov, ο γενικός πρόξενος Γαλλίας Christophe LE RIGOLEUR, ο επίκουρος καθηγητής τμήματος Διεθνών Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Σπυρίδων Λίτσα, ο καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Μόσχας Pavel Shlykov κ.ά.

Εξ άλλου το αρχαίο θέατρο της Μιέζας και τη Σχολή Αριστοτέλους επισκέφθηκε ο υπουργός Πολιτισμού κ. Τασούλας ο οποίος βρέθηκε στην περιοχή μας με αφορμή εκδήλωση στο αρχαιολογικό μουσείο Πέλλας, συνοδευόμενος από τη γ.γ. του υπουργείου κ. Μενδώνη και την προϊσταμένη της ΙΖ' Εφορείας κ. Κοτταρίδη και από τους βουλευτές κ. Τσαβδαρίδη, Βεσυρόπουλο και Μπατσαρά. Στο αρχαίο θέατρο της Μιέζας, παρών ήταν και ο νέος δήμαρχος κ. Κουτσογιάννης με τον αντιδήμαρχο Πολιτισμού Δημήτρη Μάντσιο, οι οποίοι συνομίλησαν με τον υπουργό, περιγράφοντας τους σχεδιασμούς της νέας δημοτικής αρχής αναφορικά με την ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της περιοχής στο πλαίσιο της τουριστικής και πολιτισμικής προβολής της Νάουσας, καθώς και την ανάδειξη του αρχαίου θεάτρου της Μιέζας έτσι ώστε να είναι επισκέψιμο και άμεσα προσβάσιμο στο ευρύ κοινό.

«Τα δίκτυα των Βλάχων»

ΜΙΑ ΠΟΛΥ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ για την ιστορία και την καταγωγή των βλάχων πραγματοποιήθηκε στον Πολυχώρο πολιτισμού της «Βέτλανς» από την Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων, σε συνεργασία με τον Λαογραφικό Σύλλογο Βλάχων Νάουσας και υπό την αιγίδα του Δήμου Νάουσας και της Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας με θέμα «ΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ». 150 άτομα-μέλη της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Πολιτιστικών Συλλόγων Βλάχων και της παγκόσμιας Βλάχικης Αμφικτιονίας από την Ελλάδα, τον Καναδά, το Κρούσοβο και την Αλβανία φιλοξενήθηκαν στην πόλη μας, παρακολούθησαν σεμινάρια βλάχικων χωρών της περιοχής μας από την χοροδιδάσκαλο του συλλόγου Ευτέρπη Πέτκου και άκουσαν τις ομιλίες των αξιόλογων καθηγητών και ιστορικών του Α.Π.Θ., του Πανεπιστημίου Πειραιά και του Πανεπιστημίου της Βιέννης.

Την πρώτη ημέρα του συμποσίου μίλησαν: Η Ναουσαία ιστορικός κα Μαρία Τσίτση με θέμα «Νάουσα: ο τόπος μας - από χτες μέχρι σήμερα», αναφερόμενη στην πρώτη εγκατάσταση των βλάχων στη Νάουσα το 1770 και στη συμβολή τους στην οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου μας, ο ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ κ. Αντώνιος Μπουσμπούκης με θέμα: «Φαλκάρια / Τσελιγκάτα Βλάχων-Αρμάνων», ο εκπαιδευτικός/ιστοριοδίφης-συγγραφέας κ. Αστήριος Κουκούδης με θέμα: «Αρβανιτόβλαχοι στο Βέρμιο και το Βόρρα: ένα συμβόλαιο ενοικίασης καλυβικής εγκατάστασης, αρχές 20ού αιώνα», ο καθηγητής Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ κ. Μιλτιάδης Παπανικολάου με θέμα: «Η τέχνη των Βλάχων» και ο καθηγητής Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας Α.Π.Θ. κ. Μιχαήλ Τρίτος με θέμα: «Βλάχοι Διδάσκαλοι του Γένους».

Τη δεύτερη ημέρα μίλησαν: Ο καθηγητής Ιστορίας ΑΠΘ ερευνητής κ. Νικ. Σπυριδόπουλος και ο αναπληρωτής καθηγητής Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας Α.Π.Θ κ. Ιάκωβος Μιχαηλίδης με θέμα: «Η συνεισφορά των Βλάχων στον Μακεδονικό Αγώνα: Η συμβολή των αρχείων της ΔΕ-ΠΑΘΑ», ο αναπληρωτής καθηγητής, Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας ΑΠΘ κ. Σπυρίδων Σφέτας με θέμα: «Το τέλος της Βαλκανικής Αντάντ και η διάσταση του Κουτσοβλαχικού στις ελληνορουμανικές σχέσεις 1939 -1941», η ιστορικός κα Κατερίνα Παπαθανασίου με θέμα: «Οι μετακινήσεις

των Βλάχων της Ελλάδας στη Ρουμανία, 1924-1940: ένας ακαρτογράφος ιστορικός μύθος διπλωματίας, γης και ανθρώπων», ο καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Γιάννης Θεοδωρίδης με θέμα: «Όλα είναι δρόμος – γεφυρώνοντας την Επιστήμη της Γεωπληροφορικής με τις παραδοσιακές μετακινήσεις των Ασπροποταμιτών κατά τον 20ο αιώνα» και ο ιστορικός, υποψήφ. Διδάκτωρ του Ινστιτούτου Ιστορίας Πανεπιστημίου Βιέννης κ. Στέργιος Λαϊτσος με θέμα: «Η καταγωγή των Βλάχων. Μεσαιωνικές και νεώτερες προσεγγίσεις και τα συναφή μεθοδολογικά ζητήματα».

Οι σύνεδροι επισκέφτηκαν το κτίριο του Λαογραφικού Συλλόγου Βλάχων όπου Ξεναγήθηκαν στο μουσείο και γεύτηκαν παραδοσιακές γεύσεις και ναουσαίκο τσίπουρο και συμμετείχαν σε βλάχικο γλέντι μέχρι πρωίας σε κέντρο της πόλης.

Βράβευση του Θάνου Ζιάκα

Ο ΣΥΜΠΟΛΙΤΗΣ ΜΑΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ Θάνος Ζιάκας, μέλος των εικαστικών εργαστηρίων Νάουσας, βραβεύτηκε στη φετινή έκθεση «Παράλληλοι Δρόμοι» του Συλλόγου Καλλιτεχνών Βορείου Ελλάδος με το Α΄ Βραβείο της έκθεσης για το τρίπτυχο έργο του «Ψάρια σε δίχτυα. 1,2,3». Η βράβευσή του αυτή, σύμφωνα και με την ανακοίνωση της ΣΚΕΤΒΕ, του δίνει αυτοδίκαια τη δυνατότητα να είναι μέλος της. Στην έκθεση έλαβαν μέρος 40 καλλιτέχνες από όλη την Ελλάδα, δόθηκαν βραβεία σε 7 ενότητες και επί πλέον έγινε επιλογή για το Α΄ βραβείο από τους ήδη βραβευθέντες της κάθε ενότητας. Το έργο του Θάνου Ζιάκα ήταν στην κατηγορία χαρακτηριστικά (μικτή τεχνική) και η ιδιαιτερότητά του, η δυσκολία του και η υψηλή τεχνική του αρτιότητα του έδωσε τη δυνατότητα να συναγωνιστεί και να κερδίσει επάξια το πρώτο βραβείο της έκθεσης ανάμεσα στους βραβευθέντες όλων των κατηγοριών.

Στο μεταξύ, με πολύ μεγάλη προσέλευση κόσμου, εγκαινιάστηκε η ετήσια έκθεση των τμημάτων ενήλικων των Εικαστικών Εργαστηρίων στο χώρο Τέχνης "Ναΐας". Η έκθεση περιλαμβάνει έργα από τα τμήματα Ζωγραφικής, Χαρακτικής, Κεραμικής, Βιτρώ, Ψηφιδωτού και Κοσμημάτων. Ο καλλιτεχνικός διευθυντής κ. Νικόλας Μπλιάτσας αναφέρθηκε στην προσπάθεια των μαθητών και καθηγητών όλα αυτά τα χρόνια να κρατηθεί ένα υψηλό επίπεδο διδασκαλίας και στη δυνατότητα που δίνεται στα Εικαστικά Εργαστήρια

με τα νέο χώρο στον Πολυχώρο Πολιτισμού "Βέτλανς" να αναπτυχθούν περαιτέρω με νέα προγράμματα και δράσεις.

To 11o Niff

ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ το 11ο Διεθνές Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Νάουσας, που φέτος πραγματοποιήθηκε στους χώρους του παλιού βαφείου του βιομηχανικού συγκροτήματος ΕΡΙΑ, που πρόκειται να στεγάσει το Κέντρο Βιομηχανικής Κληρονομιάς το οποίο θα χρησιμοποιείται και για άλλους πολιτιστικούς σκοπούς. Με τη φετινή διοργάνωση το Φεστιβάλ μπήκε στη δεύτερη δεκαετία της ζωής του και το μέλλον του προοιωνίζεται λαμπρό, μιας και αποτελεί κεντρική «εξωστρεφή» δραστηριότητα στο πολιτιστικό γίγνεσθαι της πόλης μας. Όπως τόνισε η πρόεδρος του φεστιβάλ Άννα Γκαρνέτα κατά την τελετή έναρξης: «Μια νέα εποχή ξεκινά για το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου Νάουσας. Το Φεστιβάλ μεγάλωσε. Έκλεισε την πρώτη του δεκαετία και συνεχίζει... Συνεχίζει να στηρίζει τους νέους δημιουργούς, να επενδύει στη γνώση, να δημιουργεί ανάπτυξη. Με αφορμή την αρχή της δεύτερης δεκαετίας της διοργάνωσης, θέτει νέους στόχους, οραματίζεται και επιστρατεύει όλες τις δυνάμεις, για να μη σταματήσει ποτέ αυτή η Ξεχωριστή γιορτή του πολιτισμού...».

Πρόεδρος της κριτικής επιτροπής ήταν για μια ακόμη φορά ο σκηνοθέτης Παντελής Βούλγαρης, ενώ σ΄ αυτήν συμμετείχαν και οι Jan Broberg Carter (συνθέτης, παραγωγός), Levon Minasian (σκηνοθέτης), Αλεξάνδρα Γεωργοπούλου (υπεύθυνη διεθνών σχέσεων του Ιδρύματος Μιχάλης Κακογιάννης) και Aniez Atlas (ηθοποιός).

Παράλληλα με την προβολή των ταινιών στην κυρίως αίθουσα και των πειραματικών ταινιών και κινουμένων σχεδίων σε άλλες αίθουσες παρουσιάστηκε στον εξωτερικό κεντρικό εκθεσιακό χώρο του Φεστιβάλ η έκθεση "Crisis is a greek word" – Μια παγκόσμια πρωτοβουλία των Ελλήνων σχεδιαστών να αφηγηθούν την κατάσταση στην Ελλάδα της κρίσης, καθώς και η έκθεση «2nd Green Project Moving Photo Exhibition: Greek New Talent», μία έκθεση περιβαλλοντικής φωτογραφίας στο πλαίσιο του "2014 Green Project στη Ν. Αμερική. Δυστυχώς, ολόκληρη αυτή η διοργάνωση δεν έτυχε της δέουσας προβολής σε πανελλήνια κλίμακα, και μόνον ο ΣΚΑΪ πρόβαλε μερικά σχετικά trailer.

Η ΑΠΟΨΗ ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΤΗΣ ΣΤΕΝΗΜΑΧΟΥ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΑΛΛΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΡΑΤΣΙΩΛΗ

Αγαπητή «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»,

Διάβασα με προσοχή το ενδιαφέρον και περιεκτικό πόνημα του φιλόλογου κ. Κων/νου Γκλαβένου με τίτλο «Στενήμαχος Ανατολικής Ρωμυλίας» στο αριθ. 147 τεύχος (Απρίλιος-Ιούνιος, 2014) του περιοδικού μας, με την άποψη του συγγραφέα, ότι το όνομα Στενήμαχος στο θηλυκό γένος είναι λάθος. Αφού τον ευχαριστήσω για την βιβλιογραφική αναφορά του ονόματός μου σε παλαιότερο δημοσίευμα μου για την ιστορία του σιδηροδρόμου στην Ημαθία, θα ήθελα να υπενθυμίσω άλλο άρθρο μου με τίτλο «Η Θράκη μέσα από τα αρχεία του υπουργείου Εξωτερικών-Λίγα λόγια για τις πατρογονικές εστίες προσφυγικών οικισμών της Ημαθίας» που δημοσιεύθηκε σε συνέχειες στην τοπική εφημερίδα της Νάουσας «Μακεδονικά Νέα», όπου στα φύλλα αριθ. 1007/17.2.2001 και 1008/24.2.2001 αναφέρομαι και στην Στενήμαχο.

Από τότε είχα και εξακολουθώ να έχω την γνώμη, ότι η επικρατούσα άποψη θέλει την Στενήμαχο θηλυκού γένους. Όπως ο Απ. Βακαλόπουλος στην ιστορία του Νέου Ελληνισμού την γράφει στο αρσενικό γένος και με «ι» (στην βυζαντινή εκδοχή της όπως πολύ σωστά γράφει ο κ. Κ. Γκλαβένος) και πιθανώς ακολουθεί τον φιλιππουπολίτη ιστορικό Μυρτίλο-Κοσμά Αποστολίδη, που πρώτος έγραψε την ιστορία της (βλ. Μ-Κ. Αποστολίδη: «Ο Στενίμαχος, ήτοι συνοπτική της πόλεως Στενιμάχου ιστορία από τον παλαιών μέχρι των καθ'ημάς χρόνων», Αθήναι 1929) στην β' έκδοση της οποίας (μετά τον θάνατο του συγγραφέα) το 1962 αναφέρεται ως Στενήμαχος.

Όμως όλοι οι άλλοι που έγραψαν για την ονομαστή αυτή πόλη της Αν. Ρωμυλίας, την αναφέρουν με το θηλυκό της γένος. Ήτοι: Γεώργιος Λεμονίδης: «Η Στενήμαχος μέσα στον Ελληνισμό

της Ανατολικής Ρωμυλίας Αρχαίον Θράκης», τόμος 39ος, 1976. Απόστολος Ευθυριάδης: «Η συμβολή της Θράκης εις τους απελευθερωτικούς αγώνες του έθνους (από του 1361 μέχρι του 1920)», Αλεξανδρούπολη, 2008. Η έγκυρη εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα (τ.55 σελ. 206) καθώς και η ιντερνετική Wikipedia επίσης, στο λήμμα «η Στενήμαχος». Τέλος δεν μπορώ να παραβλέψω τον Στενημαχίτη Απόστολο Δοξιάδη στο έργο του «Οι Μοραλήδες της Στενημάχου» στο παράρτημα του Γ' τόμου στα «Θρακικά» (σελ. 253), ο οποίος γνωρίζει καλύτερα

επάνω: Βλάσιος Γ. Σκορδέλης εκ Στενημάχου, φλογερός παιδαγωγός και ακαταμάχητος δημοσιογράφος
κάτω: Φίλιππος Νίκογλου εκ Στενημάχου Αν. Ρωμυλίας, υπηρετών ως Εφ. Αν/χης ΥΓ του βουλγαρικού στρατού, συνέβαλε τα μέγιστα στην κατάληψη της Θεσ/νίκης από τον ελληνικό στρατό στις 26/8/1912

από όλους το όνομα της πόλης του.

Με την ευκαιρία ας μου επιτραπεί να προσθέσω ανάμεσα στους επιφανείς Στενημαχίτες που αναφέρει ο συντάκτης του άρθρου (Απόστολος Δοξιάδης, Χρήστος Τσιούντας, Γεώργιος Χρυσοβέργης) τον Βλάσιο Γ. Σκορδέλη (γεννήθηκε το 1835) που ως Διευθυντής του Ελληνικού Γυμνασίου Φιλιππουπόλεως παράλληλα με το διδασκαλικό του έργο διεκρίθη ως δημοσιογράφος για τους μεγίστους εθνικής σημασίας αγώνες του εναντίον των πανσλαβιστών. Επίσης και τον γιατρό Φίλιππο Νίκογλου (της γνωστής οικογένειας Στενημαχιτών που αναφέρει και ο κ. Κων. Γκλαβένος) που υπηρετώντας ως έφεδρος αντισυνταγματάρχης υγειονομικού του βουλγαρικού στρατού κατά τον πρώτο βαλκανικό πόλεμο (1912) με τις πληροφορίες του προς τον Έλληνα Στρατιωτικό Σύνδεσμο λοχαγό Αθαν. Σουλιώτη-Νικολαΐδη συνέβαλε αποφασιστικά στην κατάληψη από τον ελληνικό στρατό της Θεσσαλονίκης πριν από τους Βούλγαρους στις 26 Οκτωβρίου 1912. Μάλιστα οδός της Θεσσαλονίκης φέρει το όνομα του, όπου και ανδριάντας τιμά τον πατριώτη αυτό. (βλ. και Αγγέλου Γερμίδα, Θρακικά, τόμος 5ος, σειρά Β', σελ. 169).

Τέλος αξιοσημείωτη είναι η συμμετοχή των Στενημαχιτών στην επανάσταση του 1821 που μαζί με Φιλιππουπολίτες (αρκετοί συνοδευόμενοι και από τις γυναίκες τους) πήραν μέρος σε πολλές μάχες στη νότια Ελλάδα και στην έξοδο του Μεσολογγίου, πολέμησαν με γενναίότητα (και οι γυναίκες) και μάλιστα, όταν οι επιζήσαντες επέστρεψαν αργότερα στην ακόμα κατεχόμενη από τούρκους πατρίδα τους, τους επιτράπηκε να φορούν φουστάνελες (τοπική ενδυμασία Μωραϊτών και Ρουμελιωτών) και γι' αυτό τους αποκαλούσαν οι συμπατριώτες τους Μωραλήδες ή Μοραλήδες, ως προερχόμενους από τον Μωρηά.

Η ΝΑΟΥΣΑ ΑΠΟ ΤΟ 1913 ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1929

ΑΠΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΟΔΗΓΟ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

επιμέλεια: Στέργιος Σπυρ. Αποστόλου, Ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας

Απόσπασμα Τουριστικού Οδηγού Μακεδονίας περιόδου 1913-1929 που αφορά στη Νάουσα. Το ανακάλυψε και μου το έφερε ο Ναουσαίος Αλέκος Τσιότσος που διαμένει στην Κατερίνη. Υπάρχουν ενδιαφέροντα στοιχεία για την Νάουσα της εποχής εκείνης, στοιχεία για τον αριθμό των κατοίκων αλλά και τους δημοτικούς της άρχοντες, τους ιερείς, τους δασκάλους, τους συλλόγους και τα σωματεία της, καθώς και τους επαγγελματίες της. Ασφαλώς τα ονόματα και οι ιδιότητές τους όπως αναφέρονται στο κείμενο αφορούν στα τελευταία χρόνια αυτής της περιόδου!

(Αναδημοσίευση από την εφημερίδα «Νέοι καιροί», αρ. φυλ.1484 της 5-7-2014)

ΝΑΟΥΣΑ [Ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου. Κάτοικοι: δήμου 10.438 (ἄρρ. 5.034) πόλεως 10.250. ἄρρ. 4.915].

Ἡ ΝΑΟΥΣΑ, κατέχουσα τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως Κιτίου, ἤρξατο συνοικιζόμενη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Ε΄ μ.Χ., ἑκατονταετηρίδος. Τὸ φύσει γόνιμον τῆς πέριξ χώρας τὴν ἀνίγαγε ταχέως εἰς μέγαλον βαθμὸν εὐημερίας λόγω δὲ τῆς θέσεώς της, ἐπὶ ἀσφαλοῦς ὄροπεδίου τοῦ Βερμίου ὄρους, ἦτο ὀχυρωτάτη καὶ κατόρθωνε νὰ ἀνθίσταται εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων.

Ἀπὸ τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος, ὅπως καὶ ὀλόκληρος ἡ Μακεδονία, ὑπήχθη εἰς τὸν τουρκικὸν ζυγὸν χωρὶς ὅμως οὐδέποτε νὰ ἀπολέσῃ τὸν ἐθνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν οἱ Ναουσαῖοι διεκρίθησαν περισσότερον τῶν ἄλλων Μακεδόνων, λαβόντες τὰ ὄπλα τῷ 1822 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν Καρατάσου, Ζαφειράκη καὶ Ἀγγελῆ Γάτσου.

Στερούμενοι ὅμως συνδέσμου πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐπαναστάτας καὶ ἀπομεμονωμένοι, ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀβδούλ-Ἀμποῦτ πασᾶ ὁ ὁποῖος γενόμενος κύριος τῆς πόλεως παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ καὶ τὴν σφαγὴν καὶ ἀπήγαγεν αἰχμαλώτους πολλοὺς ἐκ τῶν κατοίκων της.

Καὶ πάλιν ὅμως ἡ Νάουσα ταχέως ἀνέλαβεν ἐκ τῆς καταστροφῆς καὶ εὐρίσκετο εἰς πλήρη ἀνθισιν ὅταν ὁ νικηφόρος Ἑλληνικὸς στρατὸς τὴν ἀπλευθέρωσεν ἐκ τῆς δουλείας τὴν 17ην Ὀκτωβρίου 1912.

Ἡ σημερινὴ πόλις κεῖται ἐπὶ μικροῦ ὄροπεδίου τοῦ ὄρους Τούρλα (κλάδου τοῦ Βερμίου) ἄνωθεν τῆς μεγάλης Μακεδονικῆς πεδιάδος τῆς ὁποίας ἡ

θέα ἐκεῖθεν εἶναι μαγευτικὴ καὶ πλησίον ἀφθόνων ρεόντων ὑδάτων, βοηθούτων μεγάλως τὴν ἀνεπτυγμένων βιομηχανίαν της. Ἡ ῥυμοτομία της ὅπως ὄλων τῶν Μακεδονικῶν πόλεων .δεν παρουσιάζει κανὲν ἐνδιαφέρον ἔχει ὅμως καλὰς οἰκοδομὰς, αἱ ὁποῖαι βοηθοῦσης καὶ τῆς γραφικῆς θέσεως τῆς πόλεως δίδουν εἰς αὐτὴν εὐάρεστον ὄψιν. Κυριώτεροι ὁδοὶ εἶναι αἱ: Ζαφειράκη, Τριανδρίας καὶ Βασιλέως Γεωργίου ὑπάρχουν δὲ καὶ τρεῖς πλατεῖαι: τῶν Ἡρώων τοῦ 1821 (κοιν. Κιόσκι) ἱστορικὴ διὰ τὸν ἐκεῖ ἀπαγχονισμὸν τῶν Ναουσαίων ἐπαναστατῶν (1821), τῆς Ἐλευθερίας (κοιν. Καμένα) καὶ τῶν Ἀλωνίων.

Μεταξὺ τῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς ὁποίας τὴν θέσιν κατέχει ἡ σημερινὴ Νάουσα, σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἀποκαλυφθὲν τῷ 1929 δάπεδον ἀρχαίας οἰκίας κεκαλυμμένον διὰ μωσαϊκῶν τοῦ Δ΄ ἢ Ε΄ π.Χ. αἰῶνος.

Ἡ πόλις καὶ τὸ περὶ αὐτὴν ἔχουσι πληθῶραν φυσικῶν καλλονῶν αἱ ὁποῖαι συγκεντροῦσι πολλοὺς παραθεριστάς. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν τοποθεσιῶν τούτων εἶναι: τὸ *Σπίλαιον*, ὁ *Παπαράδος*, ὁ *Ἅγ. Θεολόγος*, ὁ *Ἅγ. Νικόλαος* μετὰ τὰς μαγευτικὰς πηγὰς του ἀπὸ τῶν ὁποίων ὑδρεύεται καὶ ἠλεκτροφωτίζεται ὀλόκληρος ἡ Νάουσα, ὁ *Ἅγ. Ἡλίας*, ὁ *Ἅγ. Σωτήρης*, ἡ *Ἰταλικὰ*, ὁ *Ἐξω Πρόδρομος*, τὰ *Ἰσβόρια*, οἱ *Στουμπάνοι* μετὰ τοὺς καταρράκτας των.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ δήμου Ναούσης κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 ἀνῆρχετο εἰς 10.438 (5.034), ἐξ ὧν 10.250 (ἄρρ. 4.915) τῆς πόλεως μόνης, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν περὶ αὐτὴν συνοικισμῶν Ἄνω Βέρμιον ἢ Ἄνω Σέλι (κάτ. 83) καὶ Νέα Στρούμτσα (κάτ. 105).

Ἡ Νάουσα εἶναι σπουδαῖον βιομηχανικὸν κέντρον καὶ τοῦτο χάρις εἰς τὰς περὶ αὐτὴν ἀφθόνους ροὰς ὑδάτων τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ὡς κινητήριος δύναμις. Ἡ νηματουργία, ἡ ἐριουργία καὶ ἡ σχοινοποιία ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ 10 ἐργοστασίων (ὕφαντηρίων, κλωστηρίων, νηματουργείων κλπ.), μετὰ 2.000 ἐργάτας περιπίου. Ἐπίσης ὑπάρχει ἐν κεραμοποιεῖον καὶ πολλὰ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια (μεταξουργεῖα, ἀλευρόμυλοι, κλωστήρια, ὑδροτριβαῖ, πλεκτήρια, σπασαμελαιοτριβεῖα κλπ.).

Τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως περιστρέφεται περὶ τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῶν ἐργοστασίων. Εἰσάγονται αἱ πρῶται δι' αὐτὰ ὕλαι καὶ ἐξάγονται νήματα, μάλλινα καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα, ααγάκια (μάλλινα ἐγχώρια χονδρὰ), εἴδη κεραμοποιίας καὶ κλωσταὶ μετάξης. Ἐκτὸς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἡ Νάουσα ἔχει ἐπίσης ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον κτηνοτροφικῶν καὶ γεωργικῶν προϊόντων μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ πεφημισμένος Ναούσης, βούτυρα, τυριά, ἄνθρακες, ξυλεῖα, ντομάτες, κουκούλια κλπ.

Ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς κινήσεως ἡ Νάουσα λόγω τοῦ ὅτι ἔχει πληθυσμὸν καθαρῶς βιομηχανικὸν εἶναι μᾶλλον καθυστερημένη. Ὑπάρχουν ἐν τοῦτοις πολλὰ σωματεῖα κοινωνικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ ἀρκετῆς δράσεως. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀξιόλογος εἶναι ἡ νυκτερινὴ σχολὴ ἐργατῶν μετὰ μαθητικὸν κινήματογράφον, ραδιόφωνον, ὄργανα Φυσικῆς χημείας, πίνακας ζωολογίας, φυτολογίας καὶ γεωγραφίας, ἐργαστήρια κλπ.

[Περὶ τῶν συγκοινωνιῶν τῆς πόλεως βλ. ἄνωτ. Συγκοινωνία τοῦ νομοῦ Θεσσαλονίκης].

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Αρχιερατικός Επίτροπος: Ι. Μαρκιανίδης.

Ναοί: Αγ. Μηνᾶ· Αγ. Γεωργίου· Παναγίας Μεταμορφώσεως· Παναγιοπούλας· Ὑπαπαντῆς· Αγ. Παρασκευῆς· Αγ. Δημητρίου· Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Ἱερεῖς: Ι. Βαρβέρης, Α. Ράκας, Ι. Κασάπης, Σταματόπουλος, Α. Σαββατόπουλος, Παῖσιος Ραφαηλίδης, Θ. Γκερλές.

ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Δημοτική Ἀρχή.

Δήμαρχος: Γ. Πεردικάρης.

Πάρεδροι: Π. Χατζηνιώannου, Γ. Τσιότσιος, Ἐμμ. Τουρμπάλης.

Δημοτικὸν Συμβούλιον: Χ. Πετρίδης, Α. Κουλτζῆς, Δ. Πασαλάρης, Ε. Κουτόπουλος, Π. Χρηστίνας, Γ. Τοῦπος, Γ. Γιαννόπουλος, Σ. Καραγιοβάνος, Χ. Ἰωαννίδης, Χ. Παπαδόπουλος, Γ. Μπαϊτάσης, Α. Μπουρδάνος, Δ. Σκούρτας, Β. Γαλανός, Ι Μπάτσαλας, Σ. Φετλῆς, Θ. Ἀρνῆς, Α. Καραμπατζός.

Δικαστήρια καὶ Δικαστικά Ἀρχαί.

Εἰρηνοδημεῖον. Εἰρ/δίκης: Σ. Βέτσικας.

Ὑποθηκοφυλακεῖον. Ὑποθ/φύλαξ: Κωνστ. Σακελλαρίου

Δημόσια Ἀσφάλεια

Ἀστυνομικὸν Τμήμα. Διοικητής: Π. Μπελεργάτης (ὑπομοίρ.)

Ταχυδρ. - Τηλεγρ. - Τηλεφ. - Γραφεῖον Τ.Τ.Τ. Προϊστάμενος: Α. Παπαδουράκης.

Δασαρχεῖον (Β'). Δασάρχης: Α. Καλογερόπουλος.

Φυτώριον Ναούσης. Διευθυντής: Π. Βλαχόπουλος.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Γυμνάσιον. Γυμνασιάρχης: Α. Παπαοικονόμου.

Καθηγηταί: Γ. Ἰωαννίδης, Β. Χατζηναδρέου, Κων. Περισοράτης (φιλολ.)· Σ. Δημόπουλος, (φυσικ.)· Δημ. Τσόλης (μαθηματ.)· Δ. Παπαδόπουλος (θεολογ.)· Α. Καζαντζῆς (ῥδικ.)· Α. Φωστηρόπουλος (γυμναστ.).

Δημοτικὰ Σχολεῖα.

Αον Διευθυντής: Ε. Παράσχης.

Βον » Ι. Παράσχης.

Γον » Ν. Βαϊνανίδης.

Δον » Ν. Μπέρσος.

Νηπιαγωγεῖον

Νυχτερινὴ Σχολὴ (μαθ. 150).

Δ/ντής: Ε. Παράσχης

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Τμήμα Ἑλλ. Ἑρυθροῦ Σταυροῦ. Προϊστάμενος: Ν. Δουλγεράκης.

«Ἀθηνᾶ» [Σύλλογος Νέων] (μέλι 200). Πρόεδρος: Φ. Οἰκονόμου.

Γυμναστικὸς Σύλλογος «Ἀκρίτας» (μέλι 80). Πρόεδρος: Ἄντ. Τερζόπουλος.

«Μέριμνα» [Σύλλογος Δεσποινίδων ἡ-] (μέλι 60). Πρόεδρος: Π. Κοκκίνου.

«Παῦλος Μελάς» [Σύλλογος Μακεδονομάχων] (μέλι 125) Πρόεδρος: Ἐπ. Γκαρνέτας.

«Πολυτέκνων» [Σύλλογος] (μέλι 75). Πρόεδρος: Ἰ. Ἀδαμίδης.

«Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Κυρίων» (μέλι 400). Πρόεδρος:

Κων. Οἰκονόμου.

«Φιλόπτωχος Ἀδελφότης Κυρίων» (μέλι 115). Πρόεδρος: Μαρ. Βαϊτανίδου.

ΣΥΛΛΟΓΟΙ - ΣΩΜΑΤΕΙΑ

Ἐπαγγελματικοί:

Ἐμπόρων καὶ Παντοπωλῶν [Σύνδεσμος] (μέλι 112). Πρόεδρος: Γ. Ἀλδᾶκος. *Γραμματεῦς:* Στ. Ξανθίδης. *Ταμίας:* Γ. Κατῆς. *Σύμβουλοι:* Δημ. Μπίλλης, Ζαφ. Μπίλας.

Αὐτοκινητιστῶν [Συντεχνία] (μέλι 30). Πρόεδρος: Δημ. Μπατάκης

Γεωργικὸς Πιστωτικὸς Συνεταιρισμὸς (μέλι 75). Πρόεδρος: Περ. Χαρούλης.

Ἰχθυοπωλῶν [Συντεχνία] (μέλι 15). Πρόεδρος: Ι. Μπάτσαλας.

Κρεοπωλῶν [Συντεχνία] (μέλι 30). Πρόεδρος: Γ. Μπάντσιος.

Κτιστῶν καὶ Μαραγκῶν [Συντεχνία] (μέλι 120). Πρόεδρος: Ι. Παπαγιάννης.

Ραπτῶν [Συντεχνία] (μέλι 14). Πρόεδρος: Ζ. Μπούρας.

Ὑποδηματοποιῶν [Συντεχνία] (μέλι 30). Πρόεδρος: Δημ. Σουρολάμτας.

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Ἀλευροπωλεία: Κιουλὲ Σωκρ., Τζιμίτση Ἀλ.

Βιβλιοχαρτοπωλεία: Παράσχη Γ. Γανωτήρια: Ἡλία Μιχ.

Γεωπόνου: Βλαχόπουλος Παν. *Δερματέμποροι:* Παπακώστας Κ., Χρηστίδης Περ.

Δικηγόροι: Ἄντωνόπουλος Γ.,

Βασίλ. Μαρνέρης, Πράκτωρ Ἐφημερίδων
Ἀντιπρόσωπος ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ
Νάουσα

Δημητριάδης Άλ., Ίγγλέσης Γερ., Παπαδόπουλος Κ., Χατζηδημητρίου Κυρ.

Έμποροι: Άγγελάκης Άγγ., Γκούτας Δημ., Γρέζιος Άλ.

Έπιπλοποιεία: Πάξης Θάνος

Έριουργεία: Έρια (Νέα Αν. Έλλ. Έφαντουργεία Ναούσης) Λαναρά, Κύρτη & Σία, Λαναρά Χρ. Ά/φοί.

Έφμερίδες (πρακτ.): Μαρέρη Βασ.

Ζαχαροπλαστεία: Άποστόλου Σπ., Παπαχρίστου Θεοδ., Φασούλας Διον., & Οικονόμου, Φασούλα Κων.

Ήλεκτροπαραγωγής (εργοστ.) Βέρμιον (Αν.Βιομ.Έτ.), Ήλ.Σιδηρο.Ναούσης (ά.έ.).

Ίατροί Μαιευτήρες: Χατζηγεωργιάδης Κ, Χατζηδημητρίου Θ.

Ίατροί Παθολόγοι: Μπέρσος Νικ., Πετρίδης Γρ., Τσίτσης Άν.

Καπνοπωλεία: Κατή Γ.

Καφενεία: Βαϊνανίδη Γ., Γοργολιάτου Ζαφ., Παπαφιλίππου Ά/φοί.

Κεραμοποιεία: Σμέρνου-Πετρίδη-Τουρμπάλης.

Κλωστήρια: Τσίτσης Γρ. & Σία

Κουρεία: Άδαμαντιάδη Έμμ., Άκοβιτιώτη Χρ., Κούλη Στ., Λαμπρινού Γρ., Ποτισοπούλου Εύλ., Σιούγγαρη Ι., Τολέρη Σωτ., Τσικιτίκου Ι.

Κυλινδρόμυλοι: Ματθαίου Χρ. Λαναριστήρια: Μυλωνά Θ.

Μεταξουργεία: Κάλλιου Ά/φοί, Κοντοπούλου-Ματσακίδη-Τουλούδη.

Νηματουργίας (έργ): Γκούτα-

Καράτζια, Λόγγου-Τουρμπάλη, Μπίλη-Τσίτση Α.Ε.

Οικοδομήσ. ύλαι (καταστ.): Δανδάνη Γ., Μπίλα Ζαφ. & Σία, Φετλή, Καραμπατζός - Σία

Οινέμποροι: Οικονόμου Κων.

Οινοπνευματοποιεία: Οικονόμου Θωμ., Χριστίνας Πέτρ.

Όπωροπωλεία: Χαρίτου Δημ.

Παντοπωλεία: Άλδράκου Γ., Άντιφάκου Γ., Άρνη Κ., Βεξεβάνου Χρ., Βαταντζή Θωμ., Βογιατζή Προκ., Γαλανού Κων., Γεωργιάδου Άν., Γκότση Τρύφ., Γουσοπούλου Νικ., Γρίβα Δημ., Δανδάνη Κων., Δρακοπούλου Δρακ., Δρατσώτη Δημ., Ζαχαροπούλου Άντ., Θανασούλη Δημ., Θεοφίλου Νικ., Θωμαΐδη Σωκρ., Καπετανοπούλου Άθ., Καπετανοπούλου Εύαγγ., Καραμπέγκα Ι., Καραμπέγκα Λέων., Καρατσώλη Θωμ., Κοκουλού Ι., Κολτσάκη Γρ., Κολτσάκη Κων., Κοντοπούλου Γ., Κοταλανίδη Α., Κουλτζή Α., Κουλτζή Κ., Κράλλη Π., Κωνσταντινίδου Α., Λίτη Χρ., Μαλιάσα Γρ., Μάντη Δ., Μαραντίδη Δ., Μαυροπούλου Α., Μερτζάνη Σ., Μήτα Γρ., Μίλη Ν., Μπαϊτάση Γ., Μπακάλη Κ., Μπαμπάτση Δ., Μπαμπάτση Μ. Μπάτσαλα Ι., Μπέρσου Δ., Μπικικρέντζη Γ., Μπίλα Ζ., Μπίλη Γ., Μπίλη Δ., Μπογιατζή Π., Μυλωνά Γ., Μυλωνά Κ., Νούση Α., Ξανθίδη Σ., Παναη Σ., Παπαδημητρίου Χρ., Περσοράτη Δ., Πεχλιβάνου Γ., Πεχλιβάνου Ι., Ρώπη Δ., Σαμαρά Γρ., Σαράτση Α., Σαράφη Ε., Σεΐτη Δ., Σιμοιώκιου Κων., Σιούγγαρη Γ., Σιώντη Π., Τσικι-

τίκου Γ., Τσώτσου Γρ., Τύπη Α., Φελαχίδη Α., Χατζηϊωάννου Ν., Χατζηπαράσχη Γ., Χατζήστογιάννου Σ.

Πλεκτήρια: Βόλου Καίτη, Γκούτα Δ., Λαζάρου - Μολυβδά, Μουμτζίδη Χαρ

Ραπτομηχαναί (ύποκ.): «Σίγγερ» Μπόρν & Σία

Σησαμελαιοτριβεία: Καστανιώτη Δ., Πλατσιούκα Χρ., Χατζηνώτα Α.,

Σιδηροπωλεία: Χρυσοχοΰ Δ.

Σιδηρουργεία: Δαχί Δ., Καλτσογιάννη Α., Κανταρζή Ι., Κύρκα Γρ., Μπαμπάτση Α., Παπασλή Κ., Σιπιτάνου Μ., Τσιώτη Π.

Συμβολαιογράφοι: Σακελλαρίου Κ.

Σχοινοποιεία: Τουρμπάλη

Τράπεζαι (ύποκ.): Ίονική

Τυρέμποροι: Άθανασίου Κ., Σέρμπου Σ.

Ύδροτριβεία: Δούκα Κ., Καμτσικά Φ., Τσιγκογιάννη Δ.

Ύφαντουργεία: Λόγγου-Τουρμπάλη, Ν.Α.Ε.Υ.Ε. Έρια. Άν Μετοχ. Έτ.

Ύφασματα (καταστ.): Γκουγκουλίνης Δ., Λαμνίδης Κων., Λαναράς Δ., Μισιρλής Π., Μπουρλάς Δ., Πλατσιούκας Χ., Φετλής Σ.

Φαρμακεία: Άρνη Φ., Χατζηδημητρίου Δ.

Ψιλικά (καταστ.): Άρνης Θ., Μάρας Π., Μπέρσος, Παπαγιάννης Ι.

Ώρολογοπωλεία: Λυσιμάχου Άλ. Λυσ. ■

Γεώργ. Παράσχης, Βιβλιοχαρτοπώλης

Άντιπρόσωπος ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ

Νάουσα

«ΝΗΜΑΤΟΥΡΓΕΙΑ ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ Α.Ε.» Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΤΩΝ «ΜΕΓΑΛΩΝ»;

γράφει ο Ηρακλής Τέσσας, Δημοσιογράφος

Πενήντα χρόνια συνεχούς λειτουργίας συμπλήρωσε η εταιρεία ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ Α.Ε. Μιας πορείας συνδεδεμένης με τη βιομηχανική ανάπτυξη της Νάουσας. Μιας ανάπτυξης που σήμερα βρίσκεται σε κάμψη, αφού από τις βιομηχανίες που λάμπρυναν την μακρά ιστορία της, σήμερα συνεχίζει να υπάρχει μόνο η εταιρεία Βαρβαρέσου, και αυτή με μεγάλες δυσκολίες λόγω της οικονομικής κρίσης και του σκληρού ανταγωνισμού που επικρατεί παγκοσμίως. Αντέχει όμως. Δίνοντας δουλειά σε πάνω από 200 οικογένειες και οικονομικές ανάσες στη χειμαζόμενη πόλη μας. Αξίζει να σημειώσουμε ότι όταν πριν έντεκα χρόνια η εταιρεία αποφάσισε να εκσυγχρονίσει τη δεύτερη μονάδα της στο Στενήμαχο, θα μπορούσε την επένδυση να την έκανε εκτός Νάουσας, σε άλλη, ακριτική, περιοχή με υψηλά χρηματοδοτικά κίνητρα. Τα αδέρφια Κώστας και Αναστασία Βαρβαρέσου προτίμησαν να την κάνουν στη Νάουσα, ακόμη και με κόστος οικονομικό, δείχνοντας εμπράκτως την αγάπη τους για την ιδιαίτερη πατρίδα τους.

Το ξεκίνημα και η ανοδική πορεία

Η εταιρεία «Βαρβαρέσος» ξεκίνησε να λειτουργεί με τη σημερινή μορφή της τον Απρίλιο του 1964, στο πρώην εργοστάσιο του «Κόκκινου», το οποίο εν τω μεταξύ είχε κλείσει λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετώπιζε. Λεγόταν του Κόκκινου γιατί η περιοχή όπου είχε κατασκευαστεί το αρχικό κτίριο γύρω στο 1890-1900, ήταν γεμάτη καρυδιές, ιδιοκτησίας των Κοκκιναίων. Στις αρχές του 20ου αι. είχαν συμπράξει Κόκκινος και Μπίλης για την ίδρυση νηματοουργείου, μιας και η αγορά ζητούσε στημόνι και η οικοτεχνία δεν επαρκούσε. Κατά την μεταφορά όμως και εγκατάσταση των μηχανημάτων στο κτίριο που είχε ήδη κατασκευαστεί υπήρξε καταστροφή της πρόχειρης γέφυρας στην Αράπιτσα από την οποία περνούσαν τα φορτία με τα μηχανήματα, τα περισσότερα καταστράφηκαν κι αυτά και οι συνέταιροι μάλωσαν μεταξύ τους. Στη συνέχεια ο Μπίλης έκανε νέα εταιρεία με τον με τον Γρ. Τσίτση και άλλους, την εταιρεία Γρ. Τσίτσης και ΣΙΑ, με κέντρο της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας την Έδεσσα.

Η εταιρεία αυτή αποφασίζει το 1920 την εκμετάλλευση του ακινήτου της Νάουσας, με τεχνικό τον Κωνσταντίνο Βαρβαρέσο, πατέρα του Γρηγόρη. Τα νήματα της Νάουσας ήταν καλής ποιότητας και κυκλοφορούσαν σε όλη τη Βαλκανική. Το 1925 διηύθυνε το εργοστάσιο ο Φιλώτας Κόκκινος, ο μετέπειτα δήμαρχος Νάουσας, ο οποίος έφερε και κινηματογράφο για να ψυχαγωγεί τους εργαζόμενους. Το 1949 κατά τον εμφύλιο όλο το εργοστάσιο καταστρέφεται,

εκτός από τα γραφεία. Γίνονται προσπάθειες να ξαναλειτουργήσει με μηχανήματα που επρόκειτο να έρθουν από τις ΗΠΑ με χρήματα από το σχέδιο Μάρσαλ.

Η εταιρεία όμως δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στο δάνειο, που είναι σε δολάρια και λόγω του πληθωρισμού και της υποτίμησης του Μαρκεζίνη τα χρέη αυξάνονται συνεχώς. Έτσι το 1962 διαλύθηκε η εταιρεία και πολλοί μέτοχοι έχασαν και τις περιουσίες τους.

Μια ομάδα εργαζομένων που έμεινε στο δρόμο αποφάσισε να δημιουργήσει εργατικό συνεταιρισμό με σκοπό να (επανα)λειτουργήσει το εργοστάσιο. Το εγχείρημα δεν πέτυχε. Συστήθηκε όμως εταιρεία «περιορισμένης ευθύνης», με πρωτεργάτη τον Γρηγόρη Βαρβαρέσο μαζί με 70 ακόμη μετόχους. Η νέα εταιρεία - συνεταιρισμός εργατών- ενοικιάζει το εργοστάσιο και ξεκινά τη λειτουργία του. Οι δυσκολίες δεν είναι λίγες. Οι περισσότεροι εργάτες - μέτοχοι φεύγουν από την εταιρεία για να εργαστούν σε άλλα εργοστάσια της περιοχής. Στο εταιρικό σχήμα μένουν μόνο 13 που συνεχίζουν τη

Ο ιδρυτής της εταιρείας Γρηγόρης Βαρβαρέσος

λειτουργία της επιχείρησης.

Να πως διηγείται ο Γρηγόρης Βαρβαρέσος το ξεκίνημα της επιχείρησης, σε συνέντευξη που είχε παραχωρήσει το 1994 στη Λευκή Σαμαρά για το περιοδικό «ΝΙΑΟΥΣΤΑ»: *«Το 1962 διαλύθηκε η εταιρεία (Γρ. Τσίτση και ΣΙΑ). Βρεθήκαμε στο δρόμο, χωρίς αποζημίωση, χωρίς ταμείο ανεργίας, μόνο με ελάχιστα επιδόματα, 200 εργάτες απολυμένοι, με πρόβλημα επιβίωσης. Ψάχνοντας λύσεις, κάναμε εργατικό συνεταιρισμό για να κινηθεί το εργοστάσιο. Δεν έγινε τίποτε. Κανείς δεν διακινδύνευε κεφάλαια που άλλωστε και δεν υπήρχαν. Το 1963 το νοίκιασε κάποιος Παπαδόπουλος και μας κάλεσε λίγους εργάτες να δουλέψουμε μέχρι το τέλος του έτους. Ψάχνοντας λύσεις, αποφασίσαμε να κάνουμε εταιρεία περιορισμένης ευθύνης - συνεταιρισμό εργατών. Έγινε το πρώτο καταστατικό και ζητήσαμε την ενοικίαση από την παλαιά εταιρεία, η οποία μας το νοίκιασε για οκτώ μήνες με 18.000 το μήνα νοίκι και πληρώσαμε τα νοίκια για ένα χρόνο...».*

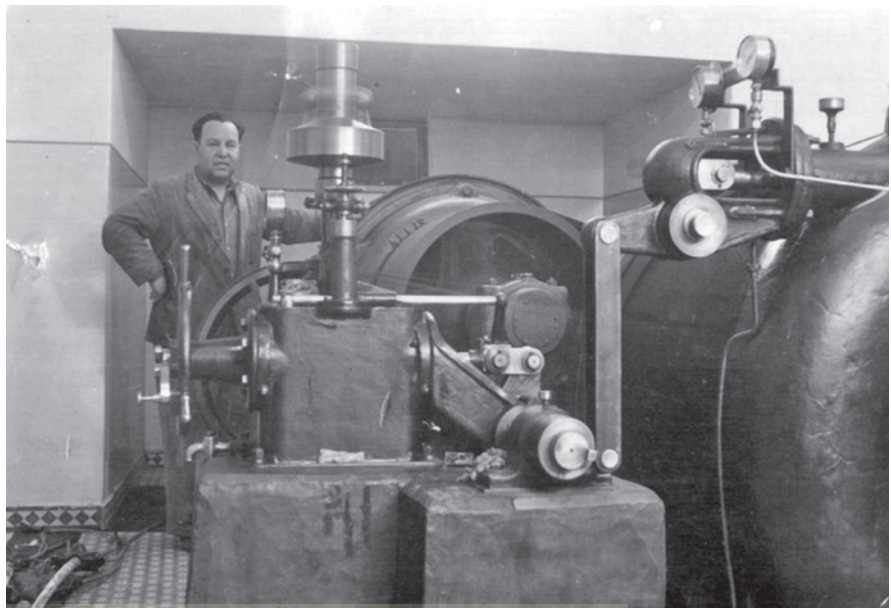
Τα πρώτα χρόνια τα προβλήματα είναι τεράστια. Δεν υπάρχουν χρήματα και τα μηχανήματα είναι παμπάλαια. Παράλληλα πολλοί εργαζόμενοι φεύγουν για να δουλέψουν στα Κλωστήρια Ναούσης, που μόλις είχαν ξεκινήσει να λειτουργούν και στη «Βέτλανς» που βρισκόταν στις δόξες της. Τον Σεπτέμβριο του 1964 το εργοστάσιο, μετά από δημοπράτηση, περιέρχεται στην ΕΤΒΑ, στην οποία αρχίζουν να ασκούνται πιέσεις ώστε να το νοικιάσει στον συνεταιρισμό. Συνεχίζει τη διήγηση ο Γρ. Βαρβαρέσος: *«Το 1964 αρχίσαμε να δουλεύουμε με πολλές δυσκολίες. Η κατάσταση του εργοστασίου και των*

μηχανημάτων ήταν σε κακά χάλια. Βγάσαμε ένα μόνο νούμερο νήμα. Λίγα κεφάλαια, παλαιά μηχανήματα, άσχημη αγορά, ήμασταν όμως φερέγγυοι και δουλεύαμε. Τον Οκτώβρη του '64 γίνεται δημοπράτηση και η τράπεζα το βγάζει στο σφυρί. Φήμες ότι θα αγοραστεί για να γίνει ξενοδοχείο, μας αναγκάζουν να ψάξουμε να βρούμε αγοραστές και να τους συμπαρασταθούμε όσο μπορούμε. Απευθυνθήκαμε στο ΙΚΑ, τράπεζες, δημόσιο. Το υπουργείο Οικονομικών έδειξε ενδιαφέρον και έδωσε εντολή να γίνει επιτροπή εκτίμησης και έγινε. Σε δεκαπέντε μέρες ήρθε το ποσό της εκτίμησης, 6.000.000 δρχ. και το δημόσιο πήρε μέρος.

Κεφαλάς και Καλτσογιάννης, δώσανε 2.000.000, ανέβηκε η τιμή με τα έξι που έδωσε το δημόσιο και κατοχυρώθηκε στην τράπεζα με έξι εκατομ. εκατόν πενήντα χιλιάδες δρχ. Η ΕΤΒΑ είχε στήσει δική της εταιρεία για τη λειτουργία των εργοστασίων που έρχονταν στην κατοχή της και δεν ήθελε να μας το νοικιάσει.

Στο διάστημα που δουλέψαμε, χάσαμε το 1/3 του κεφαλαίου μας και τέθηκε και το θέμα αγοράς μηχανών.

»Στη ΔΕΘ οι Γιουγκοσλάβοι παρουσίασαν μηχανήματα κλωστήριου. Τα είδα, γνωριστήκαμε και μου είπαν πως μπορούν να μας δώσουν μηχανήματα έναντι νημάτων. Ήταν καλή πρόταση. Κάναμε ένα συμφωνητικό να μας δώσουν τα μηχανήματα με βάση τις διεθνείς τιμές. Μας αναπτέρωσε το ηθικό ότι ήταν δυνατόν να βρεθούν μηχανήματα για τις ανάγκες ενός σύγχρονου κλωστήριου. Τέλη Δεκεμβρίου, πήγα στο Βελιγράδι να δω τα μηχανήματα και να αποφασίσουμε, έχοντας για διερμηνέα την Καλλιόπη Κα-

επάνω: Ο Γρηγόρης Βαρβαρέσος στην τουρμπίνα του εργοστασίου
κάτω: Με εργάτες του εργοστασίου και φόντο τη Νάουσα

ράτζια. Υπογράφηκε η συμφωνία και γύρισα ενθουσιασμένος χωρίς να ξέρω ότι μας βγάζουν από το εργοστάσιο... σε 11 μέρες. Ο αείμνηστος βουλευτής Φιλοκτίμων Παπαδόπουλος είχε πρόσβαση στον Μπακατσέλο και αρχίζουμε άλλον αγώνα, να μην μας βγάλουν, να το νοικιάσουμε και να μας δανειοδοτήσουν. Υπήρχε αντίδραση από το διοικητή της ΕΤΒΑ Πορφυρογένη. Το θέμα πήγε στο Δ.Σ. Πήγαμε μαζί με τον Φιλώτα και ζητήσαμε να το πάρουμε εμείς. Οι συζητή-

σεις κράτησαν πολύ καιρό και μας το νοίκιασαν μετά ένα χρόνο. Οι επαφές με τους Γιουγκοσλάβους συνεχίζονταν, αλλά τα μηχανήματα δεν έρχονταν. Η όλη υπόθεση είχε κολλήσει στη συμφωνία για το νήμα. Πέρασε έτσι όλο το '65 και στο μεταξύ φαγώθηκε και το άλλο 1/3 του κεφαλαίου. Ψάχνουμε και για άλλους συνεταιίρους, αλλά θέλουμε και μηχανήματα.

»Πάω στη Γερμανία να βρω και να φέρω μηχανήματα, έστω και μεταχειρισμένα. Βρήκα κάτι που με

επάνω: Ο Γρηγόρης Βαρβαρέσος με άλλα στελέχη της επιχείρησης
κάτω: Γιορτή στα εργοστάσιο

λίγο λάδωμα θα γινόταν καινούρια. Γυρίζω αποκριές του '66. Οι συνθήκες δυσμενέστερες. Μας γίνεται μια πρόταση από έναν ιταλικό οίκο που ήθελε να μπει στην ελληνική αγορά, μέσω αντιπροσώπου του, ότι μας δίνουν κάποια μηχανήματα με μια μικρή προκαταβολή και με πενταετή συναλλαγματική. Οι όροι ήταν πραγματικά ευνοϊκοί και αυτά τα μηχανήματα τα πήραμε επιτέλους. Πήραμε άδεια σκοπιμότητας δημιουργίας κλωστήριου 2000 αδραχτιών από το

υπουργείο Βορείου Ελλάδος παρόλη την αντίδραση που υπήρχε για τη δημιουργία νέων κλωστηρίων και ο Κατσάμπας είχε γράψει και σχετικό άρθρο, σαν πρόεδρος των κλωστοϋφαντουργών. Δάνεια ήταν αδύνατο να πάρουμε με τις συνθήκες της αγοράς. Οι Ιταλοί ήρθαν και τους έδρασα όρο να παραδοθούν τα μηχανήματα όσο το δυνατόν συντομότερα. Ήταν Σεπτέμβρης. Ζήτησα δυο μηχανές τουλάχιστον να έχουμε πάρει μέχρι το Μάη.

»Αποζημιώνουμε τους εργάτες,

μπαίνουμε στο ταμείο ανεργίας και εθελοντικά με όσους προσφέρθηκαν, κάνουμε επισκευές στην ντουρμπίνα. Τα μηχανήματα δεν ήρθαν τον Μάη αλλά τον Ιούλιο και δεν ήταν τα παραγωγικά που θέλαμε. Είχαμε δώσει και 5% προκαταβολή. Έπρεπε να δημιουργηθεί και χώρος για τα καινούρια. Έτσι έλυνα τα παλαιά μηχανήματα, τα πήγαίνα σε μια αποθήκη και εκεί τα ξανασυναρμολογούσα.

Μέχρι το Σεπτέμβρη μηχανήματα δεν είχαμε ακόμη και τα νοίκια στην ΕΤΒΑ έτρεχαν. Πάω στην Ιταλία. Στην εταιρεία που θα μας τα προμήθευε, παρουσιάστηκαν Ρώσοι που ζητούσαν εκατό κομμάτια. Επιτέλους τέλος '66 τον Δεκέμβρη, βάλαμε την πρώτη μηχανή. Μετά άλλη μια το Μάρτη. Απρίλη άλλες τρεις. Έτσι βρεθήκαμε να χουμε καινούριες μηχανές και παλαιές μαζί. Ήταν δύσκολο να τις αλλάξουμε όλες, αλλά δουλεύαμε πια χωρίς ζημία.

»Κρίση στην αγορά, παραγγελίες πολλές δεν υπήρχαν, έπρεπε ν' αγοράζουμε το βαμβάκι, τέλος πάντων τα καταφέραμε μέχρι το 1968. Φερέγγυοι στην ΕΤΒΑ, ζητήσαμε ν' αγοράσουμε το εργοστάσιο. Μέχρι τότε βάζαμε μηχανές σε ξένο ακίνητο. Γίναμε σκληροί διαπραγματευτές, γιατί ήμασταν καλοί στις υποχρεώσεις μας. Έξι εκατομμύρια η αρχική τιμή, γύρω στις 300.000 χιλ. η αξία των παλιών μηχανημάτων, πάρθηκε στην τιμή των εννιάμισι εκατ. με εξόφληση σε δέκα χρόνια. Πουλάμε τα παλιά μηχανήματα για 300.000 χιλ. και θέλουμε καινούργια. Σιγά σιγά αρχίζει η ανοδική πορεία. Με καλό όνομα, αλλά με δυσκολία πάντα στο κεφάλαιο και λίγο κέρδος. Μεταφέρω την τουρμπίνα στην Αράπιτσα και αυξάνεται η ισχύς.

Πάω στην Έδεσσα και παίρνω έναν παλιό υδροστρόβιλο, παίρνω και την γεννήτρια, παλιές σωλήνες από την ΕΣΤΙΑ, τα τοποθετώ και βγάζουμε διπλή ενέργεια. Έτσι πληρώνουμε λιγότερο στη ΔΕΗ.

»Το 1974 παραγγέλνουμε επί τέλους καινούργια γεννήτρια. Κάνουμε κτιριακή επέκταση και αγοράζουμε 776 ατράκτους, και έχουμε 15000 μαζί και όλα τα συναφή μηχανήματα και γίναμε μια μεσαία κλωστοϋφαντουργική μονάδα και αρχίζουμε να πουλάμε και στο εξωτερικό. Η κίνηση του προϊόντος στο εξωτερικό ήταν δύσκολη, αλλά με επιμονή και εργατικότητα κατορθώνουμε να διαθέτουμε την παραγωγή μας πιο πολύ έξω. Υπάρχουν βέβαια και οι διακυμάνσεις, αλλά εμείς κάνουμε συνέχεια και εκσυγχρονισμό. Παραγγέλνουμε άλλες 14000 ατράκτους, κάνουμε κτιριακές επεκτάσεις καλύπτοντας 12.000 τετρ. μέτρα και ήδη γινόμαστε μια ικανοποιητική μονάδα»

Η δεκαετία του '80 αφετηρία της ανάπτυξης

Η δεκαετία του '80 χαρακτηρίστηκε ως αφετηρία της ανάπτυξης, του εκσυγχρονισμού, της πληροφορικής. Από το 1978 ο Γρηγόρης Βαρβαρέσος γίνεται ο κύριος μέτοχος της επιχείρησης. Η καλή πορεία της εταιρείας προκαλεί το ενδιαφέρον κάποιων επενδυτών οι οποίοι επιδιώκουν ν' αποκτήσουν τις μετοχές εκείνων που δεν έχουν εργασιακή σχέση με την επιχείρηση. Παρεμβαίνει όμως ο Γρηγόρης Βαρβαρέσος και αγοράζει ο ίδιος τις μετοχές ώστε να μην περάσει σε ξένα χέρια η επιχείρηση.

Η «Βαρβαρέσος Α.Ε.» μπαίνει στη δεκαετία με τη δυναμική των νέων μηχανών της, εφαρμόζει 5νθήμε-

ρη εργασία, εργάζεται ακόμη και Σάββατο με υπερωρίες λόγω των πολλών παραγγελιών. Επιπλέον πρωτοπορεί εφαρμόζοντας εγκριμένο εσωτερικό κανονισμό εργασίας, μηχανογράφηση στην μισθοδοσία της και υλοποιεί ενέργειες για το προσωπικό της όπως εκδρομές στην Κρήτη, στη Χαλκιδική, στην Ρόδο, στην Κέρκυρα. Στα μέσα της δεκαετίας του '80 έχει ήδη καταφέρει τα ακατόρθωτα: έχει πληρώσει την αγορά του εργοστασίου, έχει εξοφλήσει

τητας που συνοδεύτηκε με παραγωγή νέων προϊόντων και αύξηση των εξαγωγών. Η προσήλωση στην καλή και σταθερή ποιότητα, έφερε ως φυσιολογικό αποτέλεσμα την καθιέρωση της εταιρείας στις αγορές του εξωτερικού. Αλλά όχι μόνο αυτό. Αρχίζει ένας χορός πιστοποιήσεων με αποκορύφωμα το Βραβείο Ποιότητας που απονεμήθηκε στην «Βαρβαρέσος Α.Ε.» το 1998 από το Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών.

Ήδη από το 1995 υλοποιείται 5ετές

Βράβευση του ΕΒΕΑ. Διακρίνονται καθήμενοι, η Αναστασία και ο Κώστας Βαρβαρέσος

το δάνειο της αγοράς του και έχει μηδενικό βραχυπρόθεσμο δανεισμό. Η δυναμική που έχει αποκτήσει πια η εταιρία έδωσε χώρο για όνειρα, για νέα μεγαλύτερα σχέδια: Αγοράστηκε οικόπεδο στη Στενήμαχο και μέσα σε λιγότερο από 2 χρόνια, το Νοέμβριο του 1989 ξεκινά η λειτουργία του νέου εργοστασίου, της ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ TEXTIL, με 16.000 νέα αδράχτια. Μια νέα εποχή ξεκινά, με ραγδαία αύξηση της παραγωγικής δυνατό-

Επιχειρηματικό Σχέδιο, με το οποίο εκσυγχρονίζεται ο μηχανολογικός εξοπλισμός, εκπαιδεύεται το προσωπικό και εγκαθίσταται το πιο σύγχρονο μηχανογραφικό σύστημα. Λίγο πριν το τέλος της δεκαετίας του '90, τον Δεκέμβριο του 1999, η εταιρία εισάγεται στο Χρηματιστήριο Αθηνών αντλώντας κεφάλαια που χρειάζεται για τα επόμενα βήματά της.

Το 2000 αποτελεί παγκόσμιο ορόσημο. Νέα εποχή, της ταχύτητας,

της πληροφορίας, του internet, της παγκοσμιοποίησης. Η «Βαρβαρέσος Α.Ε.» στην αλλαγή της χιλιετίας είναι δυνατή, ικανή να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις – έχει σύγχρονο εξοπλισμό, πλήρη μηχανοργάνωση, άξια νέα στελέχη, αλλά και κάτι ακόμη: Έχει όνειρα, μεγαλόπνοα σχέδια που το 2003 γίνονται πραγματικότητα με την λειτουργία ενός τρίτου νέου κλωστρηίου. Τα χρόνια που ακολούθησαν όμως ήταν και εξα-

προϊόντων της. Στις 25 Νοεμβρίου 2013, κατά την τελετή απονομής των βραβείων «Made In Greece» που διοργανώθηκε από την Ελληνική Ακαδημία Μάρκετινγκ, η εταιρία «Βαρβαρέσος Α.Ε.» έλαβε τιμητική διάκριση από τον υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης κ. Τσαυτάρη για την εξαγωγική της δραστηριότητα και τον ποιοτικό και καινοτόμο χαρακτήρα των προϊόντων της. Στο πρόγραμμα αυτό, το «Made In Greece» συμμετείχαν επιχειρήσεις που παράγουν στην

γραφών υφασμάτων της προσδίδει αξιοπιστία και εμπιστοσύνη. Έχει εδραιωθεί πλέον στις ευρωπαϊκές αγορές και αναγνωρίζεται για το υψηλό επίπεδο ποιότητας του προϊόντος και της εξυπηρέτησης που προσφέρει.

Σήμερα εξαγει τα προϊόντα της σε 19 χώρες της Ευρώπης και επιπλέον στην Αίγυπτο και στην Τουρκία. Με το μεγαλύτερο ποσοστό των πωλήσεων στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης έχει εδραιωθεί στη μεγάλη αγορά πλεκτών υφασμάτων στη νότια Γερμανία και Αυστρία. Ειδικά στους κύκλους των απαιτητικών Ευρωπαίων κατασκευαστών η «Βαρβαρέσος Α.Ε.» προτιμάται για τη σταθερά καλή ποιότητα των προϊόντων της. Το πρώτο τρίμηνο του 2014 ο κύκλος εργασιών της εταιρείας «Βαρβαρέσος Α.Ε.» διαμορφώθηκε στα 4,95 εκατ. ευρώ. Οι εξαγωγές, κατά το ίδιο διάστημα, ανήλθαν στα 3,26 εκατ. ευρώ, ποσοστό 65,92% των συνολικών πωλήσεων.

Κοινωνικό έργο

Αξίζει να σημειωθεί ότι όλο αυτό το διάστημα της λειτουργίας της, η επιχείρηση Βαρβαρέσου δεν περιορίζεται μόνο στον επιχειρηματικό αλλά επεκτείνεται στον ευρύτερο κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα της πόλης, με χορηγίες και χρηματικές ενισχύσεις σε σωματεία και οργανώσεις καθώς και φιλανθρωπικά ιδρύματα, επιτελώντας έτσι ένα σημαντικό κοινωνικό έργο, που αναγνωρίζεται σήμερα από το σύνολο της τοπικής μας κοινωνίας. Γι αυτό ευχή όλων είναι να συνεχίσει η επιχείρηση την απρόσκοπτη λειτουργία της ξεπερνώντας τα όποια προβλήματα ρευστότητας αντιμετωπίζει. ■

Η Σεσίλ και Ιζαμπέλα Βαρβαρέσου που ανέλαβαν τη διοίκηση της επιχείρησης

κολουθούν να είναι χρόνια κρίσης. Ο αγώνας για ανάπτυξη έγινε αγώνας για επιβίωση. Καθημερινός και αιματηρός. Χρειάστηκε η υλοποίηση σχεδίου διάσωσης το 2013, για να μπορέσει να κρατηθεί η εταιρία εν ζωή και να συμπληρώσει αισίως τα 50 της χρόνια!

Τιμητικές διακρίσεις

Στη μακρόχρονη πορεία της, η επιχείρησης βραβεύτηκε αρκετές φορές για την ποιότητα των

Ελλάδα επώνυμα προϊόντα και με εξωστρέφεια, ποιότητα και καινοτομία, συνδράμουν στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της χώρας και δημιουργούν σημαντική προστιθέμενη αξία για την ελληνική οικονομία.

Η «Βαρβαρέσος Α.Ε.» μετράει σήμερα 45 χρόνια εξαγωγικής δραστηριότητας. Η μακροχρόνια εμπειρία της στην παραγωγή νημάτων και η συνεχής παρουσία της στις αγορές υψηλών προδια-

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΛΑΙΠΕΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1920-30

επιμέλεια: Γεώργιος Μάλλιος, καθηγητής φιλόλογος στο 1ο Λάιπειο Γυμνάσιο

Στο πλαίσιο του μαθήματος της Τοπικής Ιστορίας που διδάσκεται στο σχολείο μας σύμφωνα με τα Νέα Προγράμματα Σπουδών, οι μαθητές της Γ΄ τάξης διερεύνησαν την χρονιά που μας πέρασε (2013-2014) την ιστορία του Λαιπείου Γυμνασίου από κοινωνικής, οικονομικής, διοικητικής και παιδαγωγικής σκοπιάς. Το αρχειακό υλικό που ερευνήθηκε ήταν τα βιβλία ετήσιων αποτελεσμάτων, τα μαθητολόγια και τα βιβλία πράξεων του Γυμνασίου από τις δεκαετίες του 1910-1920.

Η θεματική των εργασιών αφορούσε την γεωγραφική, κοινωνική και οικονομική προέλευση των μαθητών του σχολείου κατά την πρώτη περίοδο της λειτουργίας του, τα μαθήματα που διδάσκονταν, τον σύλλογο των καθηγητών και τις αποφάσεις που έλαβε για διοικητικά και παιδαγωγικά θέματα.

Επίσης ορισμένοι μαθητές ασχολήθηκαν με την φωτογράφιση και την ψηφιοποίηση του αρχειακού υλικού του σχολείου αυτής της περιόδου. Όλες οι ομαδικές εργασίες που παραδόθηκαν στο τέλος ήταν αποτέλεσμα σημαντικής ερευνητικής προσπάθειας, συστηματικής μελέτης και συνεργασίας των μαθητών. Ομολογουμένως όμως η εργασία που ξεχώρισε για την ακρίβεια της ανάλυσης και την χρήση βιβλιογραφικών τεκμηρίων ήταν αυτή της ομάδας που συντόνιζε ο Κωνσταντίνος Βουλγαρίδης στο Γ2.

Αφορά την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση της γεωγραφικής προέλευσης των μαθητών του Γυμνασίου κατά την κρίσιμη από πολλές απόψεις πρώτη δεκαετία του Μεσοπολέμου (1920-1930), όταν το σχολείο σταδιακά γίνεται πλήρες Γυμνάσιο, ιδρύεται το νέο διδακτήριο (Λάμπειο), μεταφέρονται οι μαθητές σ' αυτό, ενώ μετά την μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών εγγράφονται παιδιά από τον προσφυγικό συνοικισμό.

Οι μαθητές της ομάδας, Κωνσταντίνος Βουλγαρίδης, Δημήτριος Μπέκας, Ζιάρας Χρήστος, Μπλιάτκας Αναστάσιος και Μπλιάτκας Ραφαήλ, καταμέρισαν αποτελεσματικά το προς μελέτη υλικό και συνεργάστηκαν εξαιρετικά μεταξύ τους, τόσο μέσα στην τάξη όσο και εκτός αυτής. Τα πο-

ρίσματα της έρευνάς τους – παρότι προέρχονται από 15χρονους μαθητές – είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για τον ερευνητή της κοινωνικής ιστορίας και της ανθρωπογεωγραφίας της πόλης μας. Γι' αυτό θεωρήθηκε σκόπιμο να δημοσιευτούν στην Νιάουσα.

Γεωγραφική προέλευση των μαθητών του Λαππειού Γυμνασίου Νάουσας κατά τη δεκαετία 1920-30

Για την έρευνα που ακολουθεί χρησιμοποιήθηκε το βιβλίο ετήσιων αποτελεσμάτων του εν Ναούση (Ημι-)Γυμνασίου και συγκεκριμένα τα αποτελέσματα των ετών 1920-1930. Η γεωγραφική προέλευση των μαθητών του σχολείου καταγράφηκε ξεχωριστά για κάθε χρονιά σε ένα λογιστικό φύλλο (Excel). Από την καταγραφή αυτή προέκυψαν τα αντίστοιχα γραφήματα. Τα αποτελέσματα μελετήθηκαν στην συνέχεια ποιοτικά, δηλαδή διερευνήθηκε η σημερινή ονομασία των παλιών οικισμών,

...κατά το σχολικό έτος 1921-1922, εγγράφονται συνολικά 90 μαθητές, το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών κατάγεται από τη Νάουσα, όμως αρχίζουν να εμφανίζονται και οι πρώτοι μαθητές από γύρω περιοχές της Μακεδονίας σε πολύ μικρό ποσοστό. Οι μαθητές από την Μηλοβίστα της Πελαγονίας και την Στράντζα της Ανατολικής Θράκης είναι οι πρώτοι πρόσφυγες του σχολείου...

ταξινομήθηκαν οι οικισμοί ανά μεγάλες περιφέρειες (Πόντος, Μ. Ασία, βλαχόφωνα χωριά της Πελαγονίας, οικισμοί στην περιφέρεια της Νάουσας κ.ά.) και στο τέλος έγινε προσπάθεια για μια συνολική θεώρηση με βάση την υφιστάμενη βιβλιογραφία.

Αρχίζοντας από το σχολικό έτος 1920-21 καταγράφονται 72 μαθητές από τη Νάουσα, 1 μαθητής από τη Στράντζα (κοντά στην Κωνσταντινούπολη) και 10 μαθητές χωρίς προσδιορισμό καταγωγής.

Το επόμενο σχολικό έτος (1921-22) εγγράφονται συνολικά 90 μαθητές, από τους οποίους 76 από τη Νάουσα, 7 χωρίς ένδειξη καταγωγής, 2 από το Μεσόλογο Βοΐου και ανά 1 από τη Μηλόβιστα (ΠΓΔΜ), το Λουτρό, τη Βέτσιστα (Αγγελοχώρι-Πολυπλάτανος), το Τούρνοβο Κονίτσας και τη Στράντζα.

Παρατηρούμε πως ακόμη το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών κατάγεται από τη Νάουσα, όμως αρχίζουν να εμφανίζονται και οι πρώτοι μαθητές από γύρω περιοχές της Μακεδονίας σε πολύ μικρό ποσοστό. Οι μαθητές από την Μηλοβίστα της Πελαγονίας και την Στράντζα της Α. Θράκης είναι οι πρώτοι πρόσφυγες του σχολείου.

Κατά το σχολικό έτος 1922-23, στο σύνολο των 126 μαθητών που γράφτηκαν στις τάξεις του Ημιγυμνασίου Νάουσας, οι 109 προέρχονταν από τη Νάουσα, ανά 2 από τα Μουδανιά (Μ. Ασία), τη Στράντζα και το Μεσόλογο Βοΐου και ανά 1 από το Γυμνοχώριο (Λευκάδια), το Κάτω Γραμματικό, το Μεγάροβο (ΠΓΔΜ), τη Βέροια, την Προύσα (Μ. Ασία), την Αδριανούπολη (Αν. Θράκη), τους Γαργαλιάνους (Μεσοσηνίας), τη Βέτσιστα (Πολυπλάτανος-Αγγελοχώρι), την Καρδίτσα και τον Κασαμπά Σμύρνης.

Κατά το σχολικό έτος αυτό οι περισσότεροι μαθητές κατάγονται από τη Νάουσα (ποσοστό 86% περίπου) όμως αρχίζουν να εμφανίζονται κι άλλοι πρόσφυγες από τη Μ. Ασία (ποσοστό 5,5% περίπου) λόγω της Μικρασιατικής καταστροφής (Αύγουστος του 1922) και της ανταλλαγής πληθυσμών που ακολούθησε (χριστιανών – μουσουλμάνων). Όπως αναφέρει ο Μ. Παπαδόπουλος σε άρθρο του στο περιοδικό «Νιάουστα» με τίτλο: **Οι δυο γενιές προσφύγων που έφυγαν: «Τον Αύγουστο του 1922 ο Κεμάλ Ατατούρκ νίκησε τον ελληνικό στρατό στα βάθνη της Καππαδοκίας. Ακολούθησε η επέλαση του τουρκικού στρατού έως τα μικρασιατικά παράλια και η εξόντωση χιλιάδων Ελλήνων. Η μόνη σωτηρία ήταν η φυγή στην Ελλάδα, με όποιον τρόπο μπορούσε ο καθένας... Καταστράφηκαν συνοικίες και ολόκληρα χωριά, διασκορπίστηκαν οικογένειες και όσοι κατάφεραν να επιβιώσουν –πάνω από ένα εκατομμύριο ψυχές– ήρθαν στην Ελλάδα.** (Παπαδόπουλος Μ., **Οι δυο γενιές προσφύγων που έφυγαν**, στο περιοδικό **Νιάουστα**, 2000, τεύχ.92, σ.9).

Μάλιστα παρατηρώντας τα επαγγέλματα των γονέων βλέπουμε πως αρχικά εγγράφονται στο σχολείο παιδιά από μορφωμένες οικογένειες (γιατρών, οδοντιάτρων) ή από πλούσιες (εμπόρων). Επίσης έχουν ήδη αρχίσει να καταφθάνουν Βλαχόφωνοι Έλληνες από χωριά της ΒΔ Μακεδονίας νοτιοδυτικά της Π.Γ.Δ.Μ. (περιοχή της Πελαγονίας) καθώς διώχθηκαν από τους Σέρβους ή επέλεξαν την εγκατάσταση στην ελεύθερη πατρίδα. Όπως αναφέρει ο Αστέρης Κουκούδης στο άρθρο του Βλάχικες αστικές εγκαταστάσεις στη Δυτική Μακεδονία τέλη 19ου–αρ-

χές 20ού αιώνα: «Αυτή η, σχεδόν, άγνωστη ή και αγνοημένη προσφυγική ομάδα προερχόταν από τη γειτονική περιοχή της Πελαγονίας, η οποία με τις μάχες των Βαλκανικών Πολέμων και τις συμφωνίες της εποχής πέρασε, τότε, στην κυριαρχία των Σέρβων. Παρά τις αρχικές και, μάλλον, άτυπες συμφωνίες, οι νέες σερβικές αρχές προτίμησαν να παραγκωνίσουν τις ακμαιοτάτες, μέχρι τότε, τοπικές και, κυρίως, αστικού χαρακτήρα ελληνορθόδοξες κοινότητες, οι οποίες, σχεδόν,

της τοπικής ελίτ.

Στην πορεία, αυτά τα αρχηγικά στελέχη, ακολούθησαν ελάσσονες εκπρόσωποι των εκκλησιαστικών και κοινοτικών αρχών, οι εκπαιδευτικοί, οι τραπεζίτες και οι κεφαλαιούχοι, οι επιστήμονες και οι μεγαλύτεροι από τους εμπόρους. Σταδιακά, συμπαρέσυραν τους μικρότερους επαγγελματίες και τους απλούς ανθρώπους της αγοράς και τους βιοπαλαιστές, οι οποίοι μεθόδευσαν την τμηματική αναχώρησή τους. Την προσφυγική έξοδο επι-

Οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί του Λαυπείου Γυμνασίου το έτος 1918-1919 με τον διευθυντή Πετρούνια στο κέντρο

στο σύνολό τους αποτελούνταν από Βλάχους. Τα πολυάριθμα μέλη τους βρέθηκαν αντιμέτωπα με την επιλογή ανάμεσα στην προσαρμογή, την περιθωριοποίηση και την αφομοίωση και από την άλλη μεριά την έμπρακτη υποστήριξη των εθνικών επιλογών τους και το σκληρό και αβέβαιο μέλλον της προσφυγοποίησης. Η αρχική ροή προς την ελληνική επικράτεια ήταν μικρή, άτονη και ανοργάνωτη και αφορούσε περισσότερο τα σημαίνοντα μέλη

τάχυναν, δυο τρία χρόνια αργότερα, οι εξελίξεις του Α' Παγκόσμιου Πόλεμου, οι μάχες του Μακεδονικού Μετώπου και η κατάληψη της περιοχής από τους Βούλγαρους. Όσοι δεν είχαν φροντίσει να αναχωρήσουν έγκαιρα για την ελληνική επικράτεια βρέθηκαν αντιμέτωποι με τις μαζικές εκτοπίσεις στο εσωτερικό της Βουλγαρίας και την καταναγκαστική εργασία. Η λήξη του πολέμου, στα 1918, βρήκε τις άλλοτε δραστήριες ελληνορθόδο-

ξες κοινότητες της Πελαγονίας διαλυμένες, κυριολεκτικά αποδεδειγμένες και όσους επιβίωσαν κατεστραμμένους οικονομικά. Η προσφυγοποίησή τους επιταχύνθηκε και οριστικοποιήθηκε. Η Φλώρινα είχε γεμίσει από Βλάχους πρόσφυγες προερχόμενους από το Μοναστήρι, το Κρούσοβο, το Μεγάροβο, το Τύρνοβο, τη Νιζόπολη, τη Μπλόβιστα, το Γκόπεσι, τη Ρέσνα, την Αχρίδα και την Άνω και Κάτω Μπεάλα. Από το 1912-13 και με μετριοπαθείς εκτιμήσεις, ίσως

στις αρχές του 20ου αιώνα»: «...οι κάτοικοι της Νάουσας ασχολούνταν με την σποροτροφία, την οινοποίηση, τη βιοτεχνία σαγιακών (χοντρό μάλλινο ύφασμα που μοιάζει με τσόχα και χρησιμοποιούνταν για ρούχα κυρίως χωρικών) κ.ά. Επίσης οι διεθνείς συγκυρίες και το ναουσαϊκό επιχειρηματικό δαιμόνιο οδηγούν στα τέλη του 19ου αι. στη δημιουργία της πρώτης βιομηχανίας «Λόγγου-Κύρτσιου-Τουρπάλη» που κινείται με το νερό της Αράπιτσας. Τα επόμενα χρόνια οι βιομηχανίες

τα υφαντά, τα νήματά τους και τις κουβέρτες τους. Είχαν τις τελευταίες εγκαταστάσεις και αποτελούσαν τη μοναδική μονάδα που μπορούσε να συναγωνιστεί τα ευρωπαϊκά υφαντουργικά εργοστάσια. Αυτά λοιπόν έδιναν εργασία και στον προσφυγικό κόσμο που κατέκλυσε την πόλη μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. (Σαμαρά Λ., Σαν το παλιό καλό κρασί, Νάουσα, 2004).

Υπάρχουν όμως και μαθητές από γύρω χωριά, αφού εκεί δεν υπήρχε γυμνάσιο. Έχουμε και εγγραφές από άλλες μεγάλες πόλεις της Ελλάδας πιθανότατα για λόγους εργασίας των γονιών τους (π.χ. Δημόσιοι υπάλληλοι).

Το επόμενο σχολικό έτος 1923-24 εγγράφονται συνολικά 134 μαθητές, από τους οποίους 119 είχαν καταγωγή από τη Νάουσα, 2 από την Αμισό του Πόντου και ανά 1 από την Καλλικράτεια (Μ. Ασία), την Αθήνα, τη Βέροια, την Περίσταση (Μ. Ασία), το Διδυμότειχο, το Αϊδίνιο (Μ. Ασία), το Γυμνοχώρι (Λευκάδια), το Μεγάροβο (Π.Γ.Δ.Μ.), το Κάτω Γραμματικό, το Μεσόλογγο Βοΐου, τα Μουδανιά (Μ. Ασία), τη Μπλόβιστα (Π.Γ.Δ.Μ.) και τον Κασαμπά Σμύρνης.

Συνεχίζει η προσέλευση προσφύγων από περιοχές της Μ. Ασίας όπως το προηγούμενο έτος 1922-23 (ποσοστό 6% περίπου) αλλά παραμένει μεγαλύτερο το ποσοστό των Ναουσαίων μαθητών (ποσοστό 89% περίπου).

Κατά το σχολικό έτος 1924-25 εγγράφονται συνολικά 154 μαθητές από τους οποίους 123 με καταγωγή από τη Νάουσα, 6 από την Τραπεζούντα του Πόντου, ανά 2 από το Σερμορίνοβο (Τσαρμορίνοβο=Μαρίνα), το Σόροβιτς (Αμύνταιο), τη Σεβαστούπολη

Α' Τάξη του Ημιγυμνασίου Ναούσης του 1920-1921 με τον πρώτο πρόσφυγα μαθητή Κουσαξίδη στο κέντρο (τέταρτος από αριστερά)

μέχρι και 7.000 Βλάχοι πρόσφυγες από τη σημερινή Π.Γ.Δ.Μ. κατέφυγαν και εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα.» (<http://www.vlachs.gr>)

Οι λόγοι μετακίνησης στην πόλη της Νάουσας είναι προφανείς: εύρεση εργασίας σε μια περιοχή αρκετά αναπτυγμένη στον τομέα της βιοτεχνίας, της γεωργίας, του εμπορίου, της κτηνοτροφίας. Όπως διαβάζουμε σε άρθρο της Ελένης Μήτσιαλα στο περιοδικό «Νιάουστα» με τίτλο «Εμπόριο σαγιακών

πολλαπλασιάζονται χαρίζοντας στη Νάουσα τον τίτλο του Μικρού Μάντισεστερ» (Μήτσιαλα Ε., Εμπόριο σαγιακών στις αρχές του 20ου αι. στο περιοδικό Νιάουστα, 2001, τεύχ. 97, σ.10).

Άλλωστε όπως αναφέρει και η Λευκή Σαμαρά στο βιβλίο της «Σαν το παλιό καλό κρασί» τα υφαντουργεία της πόλης λειτουργούσαν από το 1874 και το 1922 οι Λαναράδες ανέστεισαν την πόλη και την έκαναν πασίγνωστη με

(Πόντιοι πρόσφυγες) και την Κατράνιτσα και ανά 1 από το Μεγάροβο (Π.Γ.Δ.Μ.), την Περίσταση (Αν. Θράκη), το Αϊδίνιο (Μ. Ασία), το Ρέθυμνο, το Εσκή-Σεχίρ (Τουρκία), τον Κασαμπά Σμύρνης, το Καταφύγιο, το Κάτω Γραμματικό, τα Σέρβια, τη Στράντζα, τη Μηλόβιστα (Π.Γ.Δ.Μ.), τον Άνω Κοπανό, την Ιμέρα (Πόντος), την Απολλωνιάδα (Μ. Ασία), την Προύσα (Μ. Ασία), την Ρεϊσιάνη (Μεταξοχώρι- Αγίας Λαρίσης) και τη Ζαγορά Πηλίου.

Ο συνολικός αριθμός των εγγραφέντων μαθητών κατά το σχολικό αυτό έτος αυξήθηκε καθώς έχουμε και νέες εγγραφές προσφύγων από τη Μ. Ασία και τον Πόντο (ποσοστό προσφύγων 11% περίπου), κυρίως λόγω της ανταλλαγής των πληθυσμών που ολοκληρώνεται τώρα. Συνεχίζουν όμως να γίνονται και εσωτερικές μετακινήσεις εντός Ελλάδας πιθανότατα για λόγους που προαναφέρθηκαν. Οι Ναουσαίοι μαθητές συνεχίζουν να υπερτερούν αριθμητικά (ποσοστό 80%).

Από το σχολικό έτος 1925-26 ο τίτλος του σχολείου αλλάζει σε **Γυμνάσιον Νάουσας** καθώς και οι τάξεις που γίνονται έξι. Από τους 171 μαθητές οι Ναουσαίοι ανέρχονται σε 137, 8 κατάγονται από την Τραπεζούντα του Πόντου, ανά 2 προέρχονται από το Μεγάροβο (Π.Γ.Δ.Μ.), την Αργυρούπολη (Πόντος), τη Στράντζα, την Αικατερίνη (Κατερίνη;) και την Ειρμαρίνιστα (μάλλον Διαβόρνιτσα=Τρίλοφος) και ανά 1 από τη Γιάλτα (Ρωσία), τη Ραιδεστό (Αν. Θράκη), την Κων/πολη, τα Μονόσπιτα, το Τούρνοβο Κονίτσας, το Τσαρμωρίνοβον (Μαρίνα), τη Σεβαστούπολη (Πόντιοι πρόσφυγες), την Ιμέρα (Πόντος), την Απολλωνιάδα (Μ. Ασία), τα Μοσχονήσια (Μ. Ασία), την Περι-

σταση (Αν. Θράκη), το Αϊδίνιο (Μ. Ασία), την Κατράνιτσα, τον Βελβενδό, την Μηλόβιστα (Π.Γ.Δ.Μ.) και τα Γενισιά (Γιανισιά).

Οι περισσότεροι ήδη εγγραφέντες πρόσφυγες μαθητές προηγούμενων ετών συνεχίζουν τη φοίτησή τους όμως εγγράφονται και καινούριοι από περιοχές του Πόντου, της Ανατολικής Θράκης και της Ρωσίας. Το συνολικό ποσοστό των προσφύγων φτάνει περίπου το 13%. Οι ντόπιοι μαθητές συνεχίζουν να αποτελούν

Έμειναν συχνά στην ανεργία και στην υποαπασχόληση ή αναγκάζονταν να κάνουν τις πιο βαριές χειρωνακτικές και «παρακατινές» εργασίες. Ένα εκατομμύριο διακόσιες χιλιάδες πρόσφυγες από τον Πόντο, την Αν. Θράκη και τη Μ. Ασία προσπαθούν να επιβιώσουν, να φτιάξουν σπιτικό, να γίνουν δεκτοί στη φτωχή και καθυστερημένη Ελλάδα των 5,5 εκατομμυρίων. Με σκληρή δουλειά, πείσμα και οξυδέρκεια θα φτιάξουν τα νοικοκυριά τους και

Λεπτομέρεια από την τελετή των εγκαινίων του Λαππειού. Διακρίνονται ο τότε μητροπολίτης και ο δωρητής Γ. Λάππας

το μεγαλύτερο ποσοστό (80%). Αυτό ερμηνεύεται αν μελετήσουμε τις συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων έναντι των ντόπιων. Πιο συγκεκριμένα: Οι πρόσφυγες έρχονταν αρχικά στη Θεσ/νίκη με ελάχιστα υπάρχοντα εξαντλημένοι και προσβεβλημένοι από διάφορες αρρώστιες. Στεγάζονταν αρχικά σε σκηνές ή παραπήγματα. Η θνησιμότητα ήταν μεγάλη και οι συνθήκες ζωής τους σκληρές και άθλιες.

θα αρχίσουν να ενσωματώνονται. Οι γυναίκες και τα παιδιά θα παίξουν κυρίαρχο ρόλο με τη σκληρή δουλειά τους. (Παπαδόπουλος Μ., «Οι δυο γενιές προσφύγων που έφυγαν», στο περιοδικό Νιάουστα, 2000, τεύχ.92, σ.9).

Στη Νάουσα οι πρόσφυγες είχαν καλύτερη τύχη χάριν στους Λαυραράδες όπως γράφει η Λευκή Σαμαρά στο βιβλίο της Σαν το παλιό καλό κρασί «...Καμιά γυναίκα δεν πήγε δούλα, όπως στις

άλλες πόλεις. Όλους τους πήραν στα εργοστάσια να δουλέψουν, τους έβαλαν συσσίτια και τους παραχώρησαν μέρος για να κοιμούνται. Τους έδωσαν κουβέρτες για σκέπασμα και ύφασμα για ρούχα, μέχρις ότου τακτοποιηθούν στα «προσφυγικά» σπιτάκια του συντοκισμού, εκεί όπου τους έχτισαν το 5ο δημοτικό σχολείο για τα παιδιά τους. Πήραν και από τον κάμπο, που ήταν βάλτος τότε, πολλούς εργάτες πρόσφυγες και τους γλίτωσαν από τις λάσπες που προσπαθούσαν

την Οθωμανική αυτοκρατορία αποτελούσαν πρόσχημα για την περιφρόνηση του νεόφερτου πληθυσμού, χωρίς βέβαια να λείπουν και εξαιρέσεις φιλικής υποδοχής. Κάτω από τέτοιες συνθήκες κατανοούμε πόσο δύσκολη ήταν η φοίτηση προσφύγων μαθητών στο Γυμνάσιο. Δεν μπορούμε όμως να μην εκτιμήσουμε το γεγονός ότι παρά τις δυσκολίες ένας καθόλου ευκαταφρόνητος αριθμός προσφύγων μαθητών επέλεξε να συνεχίσει τις γυμνασιακές του

Κατράντισα και ανά 1 με καταγωγή από την Αλεξάνδρεια-Νάουσα, την Προύσα-Νάουσα, το Αυδήμιον Ανατ. Θράκης, την Καστανέα, την Αικατερίνη (Κατερίνη), τη Γιάλτα (Ρωσία), την Κων/πολη-Νάουσα, το Τσόρνοβον (Φυτιά), το Βατούμ -Νάουσα, την Απολλωνιάδα Μ.Ασίας- Νάουσα, την Περίσταση (Αν. Θράκη), τα Μοσχονήσια-Θεσ/νίκη, τη Λεσινίτσα (Β. Ήπειρος), τη Μπλόβιστα (Π.Γ.Δ.Μ.) και το Αικατερινογράδ (Ρωσία)-πόντιος πρόσφυγας.

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε πως κατά το σχολικό έτος 1926-27 οι πρόσφυγες άρχισαν να μονιμοποιούνται γι'αυτό και οι μαθητές έχουν δύο τύπους καταγωγής, τύπος προέλευσης και διαμονής. Έτσι οι περισσότεροι άρχισαν να γίνονται δημότες Νάουσας. Το ποσοστό των Ναουσαίων μαθητών παραμένει υψηλό 77%, έχει μειωθεί συγκριτικά με τα προηγούμενα έτη, ενώ το ποσοστό των προσφύγων έχει αυξηθεί, φτάνει περίπου το 16%. Αρκετοί είναι και οι μαθητές των γύρω χωριών.

Κατά το σχολικό έτος 1927-28 εγγράφονται συνολικά 191 μαθητές από τους οποίους 134 με καταγωγή από τη Νάουσα, 6 από την Τραπεζούντα, ανά 4 από την Αργυρούπολη και το Βατούμ του Πόντου, ανά 3 από το Αγγελοχώρι και το Μεγάροβο, ανά 2 από το Καρς (Καύκασος), την Κων/πολη, την Σαμφούντα (Πόντος), το Τσόρνοβον (Φυτιά), τον Πόντο (χωρίς προσδιορισμό), την Ιμέρα (Πόντος), το Αϊδίνιον (Μ. Ασία) και ανά 1 από την Προύσα, τη Φιλαδέλφεια (Μ.Ασία), τη Χηλή (Αν. Θράκη), το Νεοχώριον (Χηλή Αν. Θράκης), τον Βόλο, την Θεσ/νίκη, το Αυδήμιον Ανατ. Θράκης, το Γραμματικόβον, τη Στράντζα, το

Μαθητές της Ε' και Στ' τάξης του έτους 1929-1930. Ναουσαίοι, από τον Πόντο, την Μ. Ασία και την Κωνσταντινούπολη, την Κατράντισα, ακόμα και από την Κρήτη

να καλλιεργήσουν. Μέχρι να αποξηρανθεί ο βάλτος και να δοθούν κλήροι καλλιεργήσιμοι, η κατάσταση των προσφύγων ήταν τραγική. Δούλευαν κολίγοι στα τοιφλίκια από τα χαράματα μέχρι τη νύχτα για μια χούφτα καλαμπόκι.» (Σαμαρά Λ., Σαν το παλιό καλό κρασί, Νάουσα, 2004, σ.48).

Σε πολλές περιπτώσεις η διαφορετική γλώσσα, οι διαφορετικές συνθήκες των προσφύγων καθώς και η προέλευσή τους από

σπουδές.

Κατά το σχολικό έτος 1926-27 εγγράφονται συνολικά 197 μαθητές από τους οποίους 151 με καταγωγή από τη Νάουσα, 8 από την Τραπεζούντα-Μέγα Ρεύμα-Νάουσα(;), 3 από την Αργυρούπολη (Πόντος), ανά 2 από την Ιμέρα (Πόντος), το Μεγάροβο, το Αρκουδοχώριον, το Αϊδίνιον (Μ. Ασία), τη Σμύρνη, το Γραμματικόβον, τη Στράντζα-Νάουσα, το Δεμίρ Κοϊνού-Νάουσα, τη Σεβαστούπολη-Νάουσα και την

Αικατερινογράδ (Ρωσία)- πόντιος πρόσφυγας, τη Γιάλτα (Ρωσία), το Δάσκιο (Πιέρια του Ν. Ημαθίας), το Δεμίρ Κοϊνού, το Δερβένιον (Κορινθίας), τη Σμύρνη, τη Σεβαστούπολη (Πόντιος πρόσφυγας), την Απολλωνιάδα (Μ. Ασία), την Περίσταση (Αν. Θράκη), τη Βιζύν (Αν. Θράκη), τα Μοσχονήσια (Μ. Ασία), την Σεβάστεια (Πόντος), την Μηλόβιστα (Π.Γ.Δ.Μ.) και την Αικατερίνη.

Κατά το σχολικό έτος αυτό συνεχίζουν να εγγράφονται πρόσφυγες και το ποσοστό τους αυξάνεται στο 24% περίπου, ενώ οι Ναουσαίοι μαθητές πέφτουν στο 71%.

Κατά το σχολικό έτος 1928-29 εγγράφονται συνολικά 164 μαθητές από τους οποίους 120 με καταγωγή από τη Νάουσα, 5 από την Τραπεζούντα, 4 από την Αργυρούπολη και 3 από το Βατούμ του Πόντου, ανά 2 από την Σεβάστεια (Πόντος), το Γραμματικόβο, τη Σεβαστούπολη (Πόντιοι πρόσφυγες), το Μεγάροβο (Π.Γ.Δ.Μ.), την Κων/πολη, το Τσόρνοβο (Φυτιά), την Ιμέρα (Πόντος) και ανά 1 από την Έδεσσα, το Μέγα Ρεύμα - πόντιος πρόσφυγας, το Αγγελόχωριον, τη Χηλή (Μ. Ασία), την Προύσα (Μ. Ασία), την Καλλιπολη (Αν. Θράκη), την Θεσ/νικη, την Κορυτσά (Β. Ήπειρος), την Ξιφωνία (Ξιφωνή Πέλλας), τη Λάρισα, το Αικατερινογράδ (Πόντιος πρόσφυγας), το Δεμίρ Κοϊνού, το Δερβένιον Κορινθίας, τα Γιαννιτσά, την Κυπαρισσία, την Κατράνιτσα, την Περίσταση (Αν. Θράκη) και τα Μοσχονήσια (Μ.Ασία).

Κατ' αυτό το σχολικό έτος ο αριθμός των προσφύγων παραμένει σχετικά σταθερός, φτάνει περίπου το 20% και το ποσοστό των Ναουσαίων μαθητών 74%. Δεν παρατηρούμε αξιόλογες διαφορο-

The image shows two pages from a handwritten book. The left page is titled 'ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕ- ΣΜΑΤΟΣ ΕΝΙΑΥΣΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ' and contains a table with columns for school names, locations, and student statistics. The right page is a continuation of the same table, showing more schools and their corresponding student data. The handwriting is in Greek and the document appears to be a historical record of school examinations.

Βιβλίο με τον γενικό έλεγχο αποτελεσμάτων ενιαύσιων εξετάσεων των μαθητών του Ημιγυμνασίου του σχολικού έτους 1920-1921

ποιήσεις, εκτός από την αρκετά μεγάλη μείωση του συνολικού αριθμού των μαθητών που εγγράφονται στο γυμνάσιο σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Κατά το σχολικό έτος 1929-30 εγγράφονται συνολικά 164 μαθητές από τους οποίους 100 με καταγωγή από τη Νάουσα, 11 από την Τραπεζούντα, 8 από την Αργυρούπολη, ανά 3 από το Βατούμ, την Ιμέρα του Πόντου και τους Πύργους Πτολεμαΐδας, ανά 2 από τον Καύκασο (χωρίς προσδιορισμό), τη Θεσ/νικη, τη Σεβάστεια (Πόντος), τη Βουλισμένη Κρήτης, τη Σεβαστούπολη (Πόντιοι πρόσφυγες), την Κων/πολη, τα Γιαννιτσά και ανά 1 με καταγωγή από το Κρούσοβον (Π.Γ.Δ.Μ.), την Τασκένδη Ουζμπεκιστάν, το Δορύλαιον (Εσκή Σεχίρ), την Κυδωνία (μάλλον Κυδωνίες=Αίβαλι), το Ούτις Κιλισί Καυκάσου-πόντιος πρόσφυγας, ο Κάτω Κοπανός (Χαρίεσσα), η Αλεξάνδρεια, η Ντόλιανη (Κουμαριά), ο Βόλος, οι Σέρρες, το Μεγάροβον, το Γραμματικόβο, το Αγγελόχωριον, η Χηλή (Μ. Ασία), η Προύσα,

η Κορυτσά (Αλβανία), η Φυτιά, το Αικατερινογράδ (Ρωσία)-πόντιος πρόσφυγας, η Κατράνιτσα, η Κυπαρισσία, το Δεμίρ Κοϊνού και η Άνω Ραβίνη.

Παρατηρούμε πως κατά το σχολικό έτος 1929-30 μειώθηκαν οι μαθητές που κατάγονταν από τη Νάουσα σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, και αποτελούν το 61% του μαθητικού δυναμικού, ενώ αυξήθηκαν οι πρόσφυγες, οι οποίοι αποτελούν το 27% περίπου του συνόλου των μαθητών. Με την πάροδο του χρόνου το αίσθημα αντιπαλότητας μεταξύ προσφύγων και ντόπιων μειώνεται και αρχίζει σταδιακά η προσέγγιση. Άλλωστε μη λησμονούμε ότι η παιδεία για τους πρόσφυγες στην πατρίδα τους ήταν όρος εθνικής ύπαρξης. Η Μεγάλη του Γένους Σχολή στην Πόλη, το Φροντιστήριο της Τραπεζούντας, η Ευαγγελική Σχολή της Σμύρνης δίνουν το μέτρο της πνευματικής τους ανάπτυξης.

Αρκετοί είναι και οι μαθητές που κατάγονται από γύρω χωριά ή άλλες πόλεις της Ελλάδας. Για πα-

ράδειγμα από Κυπαρισσία, Βουλιασμένη (Κρήτης), Βόλο, Θεσ/νίκη κ.ά. Κάποιοι είναι παιδιά δημοσίων υπαλλήλων (δασκάλων, καθηγητών, δασονόμων) και άρα αναγκάζονται να μετακινούνται. Κάποιοι είναι

παιδιά μηχανικών, εργοληπτών που προφανώς μετακινήθηκαν για την εκπόνηση κάποιων έργων. Αρκετοί γονείς είναι έμποροι, κάποιοι γεωργοί και μερικοί κτηνοτρόφοι. Επομένως μάλλον μετακινήθηκαν

για τη δουλειά τους. Άλλωστε η Νάουσα ήταν ένα αστικό κέντρο εκείνη την εποχή κι επομένως οι άνθρωποι από τα γύρω ορεινά χωριά μετανάστευαν στην πόλη για μια καλύτερη ζωή. ■

Σημειώσεις

Σημερινά τοπωνύμια των τόπων καταγωγής εντός Ελλάδας των μαθητών του Λαππείου Γυμνασίου κατά τη δεκαετία 1920-1930:

Νάουσα = Νάουσα / Ν. Ημαθίας
Μισολογάσι = Μεσολόγγος Βοΐου / Ν. Κοζάνης
Λουτρός = Λουτρός / Ν. Ημαθίας
Βέταιστο = Αγγελοχώρι ή Πολυπλάτανος / Ν. Ημαθίας
Τούρνοβον Κονίτσας = Γοργοπόταμος Κονίτσας / Ν. Ιωαννίνων
Στράντζα Ανατ. Θράκης = Στράντζα / Νάουσα Ημαθίας
Γυμνοχώριον (Γκολιάδι) = Λευκάδια / Νάουσα Ημαθίας
Κάτω Γραμματικό = Κάτω Γραμματικό / Σύννορα νομών Ημαθίας-Πέλλας-Κοζάνης
Βέροια = Βέροια / Ν. Ημαθίας
Γαργαλιάνοι = Γαργαλιάνοι / Ν. Μεσσηνίας
Αθήναι = Αθήνα / Ν. Αττικής
Διδυμότειχον = Διδυμότειχο / Ν. Έβρου
Άνω Κοπανός = Κοπανός / Νάουσα Ημαθίας
Σερμορίνοβον (μάλλον Τσαρμορίνοβον) = Μαρίνα / Νάουσα Ημαθίας
Σόροβιτς = Αμύνταιο / Ν. Φλώρινας
Κατράνιτσα = Πύργοι Εορδαίας / Ν. Κοζάνης
Ρετσάνη = Μεταξοχώρι-Αγίας Λαρίσης / Ν. Λάρισας
Ζαγορά = Ζαγορά Πηλίου / Ν. Μαγνησίας
Ρέθυμνο = Ρέθυμνο / Κρήτη
Καταφύγιον = Καταφύγιο / Ν. Κοζάνης
Σέρβια = Σέρβια / Ν. Κοζάνης
Μονόσπιτα = Μονόσπιτα / Νάουσα Ημαθίας
Αικατερίνη = Κατερίνη / Ν. Πιερίας
Ειρμαρίνισα (ίσως Διαβόριτσα) = Τρίλοφος / Ν. Ημαθίας
Βελβενδός = Βελβενδός / Ν. Κοζάνης
Γενιτσά = Γιαννιτσά / Ν. Πέλλας
Αλεξάνδρεια = Αλεξάνδρεια / Ν. Ημαθίας
Αρκουδοχώριον = Αρκουδοχώρι ή Αρκοχώρι / Νάουσα Ημαθίας
Καστανέα = Καστανιά / Ν. Ημαθίας
Τσόρνοβον ή Τσιόρνοβον = Φυτιά ή Φυτειά / Ν. Ημαθίας
Αγγελοχώριον = Αγγελοχώρι / Νάουσα Ημαθίας
Βόλος = Βόλος / Ν. Μαγνησίας
Γραμματικόβον = Κάτω Γραμματικό / Σύννορα νομών Ημαθίας-Πέλλας-Κοζάνης
Δερβένιον = Δερβένι / Ν. Κορινθίας
Έδεσσα = Έδεσσα / Ν. Πέλλας
Μέγα Ρεύμα = Ροδοχώρι / Νάουσα Ημαθίας
Ξιφώνια (Ξιφώνια) = Ξιφονιά / Ν. Πέλλας
Λάρισα = Λάρισα / Ν. Λάρισας
Κυπαρισσία = Κυπαρισσία / Ν. Μεσσηνίας
Πύργοι Πτολεμαΐδας ή Εορδαίας = Πύργοι / Ν. Κοζάνης
Κάτω Κοπανός = Χαρίεσσα / Νάουσα Ημαθίας
Ντόλιανη = Κουμαριά / Βέροια
Σέρραι = Σέρρες / Ν. Σερρών
Βουλιασμένη = Βουλιασμένη Αγ. Νικολάου / Κρήτη

Φυτιά = Φυτιά ή Φυτειά / Ν. Ημαθίας
Άνω Ραβίνη = Άνω Ραβένια / Ν. Ιωαννίνων
Δάσκιον = Δάσκιο / Πιέρια ν. Ημαθίας

Τόποι καταγωγής προσφύγων στη Νάουσα κατά τη δεκαετία 1920-1930
Μηλόβιτσα ή Μηλόβισα = βλαχόφωνο χωριό στη ΒΔ Μακεδονία, σήμερα στην ΠΓΔΜ

Μουδανιά = Μ. Ασία (Τουρκία)
Μεγάροβον = βλαχόφωνο χωριό στη ΒΔ Μακεδονία, σήμερα στην ΠΓΔΜ
Προύσα = Μ. Ασία (Τουρκία)
Αδριανούπολη = Αν. Θράκη (Τουρκία)
Καλλικράτεια = Μ. Ασία (Τουρκία)
Περίσταση = Αν. Θράκη (Τουρκία)
Αϊδίνιον = Μ. Ασία (Τουρκία)
Κασαμπές Σμύρνης = Μ. Ασία (Τουρκία)
Τραπεζούς = Πόντος (Τουρκία)
Ιμέρα = Πόντος (Τουρκία)
Απολλωνιάς = Μ. Ασία (Τουρκία)
Σεβαστούπολη = Ουκρανία (Κριμαία)
Εσκι Σχείρ = Τουρκία
Πάλτα = Κριμαία
Ραιδεστός = Αν. Θράκη (Τουρκία)
Αργυρούπολη = Πόντος (Τουρκία)
Κων/πολη = Τουρκία (Τουρκία)
Μοσχονήσια = Μ. Ασία (Τουρκία)
Αυδήμιον = Αν. Θράκη (Τουρκία)
Αικατερινογράδ = Ρωσία
Σμύρνη = Τουρκία
Βατούμ = Πόντος
Ντεμίρ Κοϊνού = Μ. Ασία (Τουρκία)
Καρς = Καύκασος
Φιλαδέλφεια = Μ. Ασία (Τουρκία)
Χηλή = Μ. Ασία (Τουρκία)
Νεοχώριον = Νεοχώρι Χηλής Μ. Ασίας (Τουρκία)
Σαμψιούς = Πόντος (Τουρκία)
Κυδωνία ή Κυδωνίες = Αϊβαλί Μ. Ασίας (Τουρκία)
Καλλίπολη = Ανατολ. Θράκη (σημερινή Πέλλας) (Τουρκία).
Βιζύν = Αν. Θράκη (Τουρκία)
Σεβάστεια = Πόντος (Τουρκία)
Κορυτσά = Αλβανία
Κρούσσοβον = βλαχόφωνο χωριό ΒΔ Μακεδονία, σήμερα στην ΠΓΔΜ
Τασκένδη = Ουζμπεκιστάν
Δορύλαιον = Εσκι Σχείρ, Μ. Ασία (Τουρκία)
Καύκασος = όρος Καύκασος
Αμισός = Πόντος (Τουρκία)
Λεσινίτσα = Β. Ήπειρος (Αλβανία)

Βιβλιογραφία

- Αρχεία των αποτελεσμάτων των ενιασίων εξετάσεων της 10ετίας 1920-1930 του Λαππείου Γυμνασίου Νάουσας.
- Μήτσιαλα Ε., Εμπόριο σαγιακών στις αρχές του 20ου αι. στο περιοδικό Νιάουστα, 2001, τεύχ.97, σ.10)
- Παπαδόπουλος Μ., Οι δυο γενιές προσφύγων που έφυγαν, στο περιοδικό Νιάουστα, 2000, τεύχ.92, σ.9
- Σαμαρά Λ., Σαν το παλιό καλό κρασί, Νάουσα, 2004
- <http://www.vlachs.gr/> Αστέρης Κουκούδης στο άρθρο του Βλάχικες αστικές εγκαταστάσεις στη Δυτική Μακεδονία τέλη 19ου – αρχές 20ου αιώνα

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΝΕΟΛΑΪΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΣΤΗ ΝΑΟΥΣΑ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ "ΜΕΡΙΜΝΑ" (1921-1938) & «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ» (1945)

Γράφει ο Στέργιος Σπυρ. Αποστόλου, Ιστορικός ερευνητής-συγγραφέας

Πριν προβώ στην παράθεση και περαιτέρω ανάπτυξη του θέματος αυτής της μελέτης, αισθάνομαι την υποχρέωση να απευθύνω τις θερμές μου ευχαριστίες προς την διαμένουσα στην Αθήνα Ναουσαία συνταξιούχο δημοδιδασκάλισσα κ. Ευθυμία Γιουλέκα - Κιάου, δασκάλα μου πάλαι ποτέ στο Α' Δημοτικό Σχολείο Ναούσης, για την ευγενή καλοσύνη που είχε να μου αποστείλει δύο παλιά βιβλία πρακτικών συνεδριάσεων των μελών των Διοικητικών Συμβουλίων και Γενικών Συνελεύσεων του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ «ΜΕΡΙΜΝΑ», τα οποία καλύπτουν την περίοδο από 14 Ιουνίου 1921 μέχρι 20 Φεβρουαρίου 1938.

Χωρίς τα αξιολογικά πληροφοριακά στοιχεία τα οποία περιλαμβάνονται στα πρακτικά αυτά, δεν θα είχα τη δυνατότητα να ολοκληρώσω αυτή τη μελέτη. Σημειωτέον ότι η κ. Ευθυμία Γιουλέκα - Κιάου υπήρξε Γραμματέας των Διοικητικών Συμβουλίων του ανωτέρω Συνδέσμου από τον Νοέμβριο του 1935 μέχρι τον Φεβρουάριο του 1938, όπως προκύπτει από τα κείμενα των πρακτικών. Όμως και μετά το 1938, μέχρι και την είσοδο των Γερμανών στη Νάουσα τον Απρίλιο του 1941, εξακολουθούσε να εκτελεί τα καθήκοντα της γραμματέως.

Αναφερόμενος στο κύριο θέμα αυτής της μελέτης, κρίνω αναγκαίο να προβώ προηγουμένως σε επιγραμματική μνεία μερικών ιστορικών στοιχείων τα οποία είχαν αποφασιστική επίδραση στην ενδυνάμωση του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα.

Ειδικότερα: Η Οργανωτική Επιτροπή η οποία είχε εκλεγεί από την Β' Πανελλαδική Σοσιαλιστική Συνδιάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη, αποτελούμενη από τους Αρίστο Αρβανίτη, Δημοσθένη Λιγδόπουλο, Νικόλαο Δημητράτο, Αβραάμ Μπεναρόγια και Σταμάτη Κόκκινο, έλαβε την εντολή να προετοιμάσει το έδαφος για τη σύγκληση του Α' Πανελλαδικού Σοσιαλιστικού Συνεδρίου, σκοπός του οποίου θα ήταν η ίδρυση Σοσιαλιστικού κόμματος στην Ελλάδα.

Το Συνέδριο αυτό έλαβε χώρα κατά την περίοδο 17-23 Νοεμβρίου 1918 (με το παλιό ημερολόγιο) και κατέληξε στην ίδρυση του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδας (Σ.Ε.Κ.Ε.), του πρώτου στην πολιτική ιστορία αυτής της χώρας. Μετά την ίδρυσή του, το Σ.Ε.Κ.Ε. άρχισε να δραστηριοποι-

είται σε όλη την Ελλάδα με οργάνωση συγκεντρώσεων, ίδρυση κομματικών τμημάτων στις διάφορες πόλεις, ίδρυση εργατικών και επαγγελματικών σωματείων, καθώς και ίδρυση γυναικείων οργανώσεων για την προάσπιση των δικαιωμάτων της Ελληνίδας γυναίκας, που την εποχή εκείνη ήταν σχεδόν ανύπαρκτα.

Επειδή η μελέτη μου αυτή αφορά αποκλειστικά στο νεολαιίστικο γυναικείο κίνημα στη Νάουσα της περιόδου 1921-1938, θα αναφερθώ στο κείμενο των Αρχών και του Προγράμματος του Σ.Ε.Κ.Ε. και ειδικότερα μόνο στα σημεία των άρθρων εκείνων τα οποία αναφέρονται στα δικαιώματα της γυναίκας:

Άρθρο υπ' αριθ. 2 (πολιτικών απαιτήσεων): *Το δικαίωμα της εκλογής εις άνδρας και γυναίκας για κάθε είδος εκλογής...*

Άρθρο υπ' αριθ. 12 (πολιτικών απαιτήσεων): *Πλήρης αστική, πολιτική, οικονομική και κοινωνική εξίσωση των γυναικών προς τους άνδρας. Κατάργηση όλων των νόμων που περιορίζουν τα δικαιώματα της γυναικός και του νόθου παιδιού*

Άρθρο υπ' αριθ. 14 (πολιτικών απαιτήσεων): *Ίδρυση χωριστών φυλακών δι' ανηλίκους και γυναίκας...*

Άρθρο υπ' αριθ. 2 (απαιτήσεων υπέρ των εργατών): *Την δια νόμου υποχρέωση των Δήμων και Κοινοτήτων να συντηρούν γυναικολογικά μαιεντήρια δια τας γυναίκας των εργατών με πλήρεις αποδοχάς οχτώ πριν του τοκετού και οχτώ μετ' αυτόν εβδομάδας... Αι υπηρέτριαι να λογίζονται εργατρίαι και να απολαμβάνουν όλων των ενεργημάτων των απορροεμένων από τους εργατικούς νόμους...*

Είναι η πρώτη φορά στην πολιτική ιστορία του νεοελληνικού κράτους, που ελληνικό πολιτικό

κόμμα διακηρύσσει, μεταξύ των άλλων, και την απόφασή του να αγωνιστεί για τα δικαιώματα της Ελληνίδας γυναίκας που είχαν αποτελεσματωθεί την εποχή εκείνη. Είναι ευνόμο, βεβαίως, ότι αυτή η αποτελέσματος σκόπιμα διαιωνίζονταν από την αντιδραστική πολιτική των τότε συντηρητικών αστικών κομμάτων και μερικών κύκλων του ιερατείου. Οι προϋπάρχουσες μέχρι τότε γυναικείες οργανώσεις στην Ελλάδα ασχολούνταν αποκλειστικά με το φιλανθρωπικό έργο, ελάχιστες δε με το εκπολιτιστικό και αυτό σε περιορισμένους τομείς δράσης, χωρίς καν να ασχολούνται με τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία. Όμως από το έτος 1920 και εντεύθεν, ο αγώνας για την προάσπιση των δικαιωμάτων της γυναίκας αποκτά μεγάλες διαστάσεις χάρις στις προσπάθειες του Σ.Ε.Κ.Ε.

Ιδιαίτερα, η ίδρυση του Συνδέσμου Δικαιωμάτων της Γυναίκας αποτέλεσε ιστορικό γεγονός στο γυναικείο κίνημα στην Ελλάδα. Όπως θα αποδειχτεί αργότερα, ο Σύνδεσμος αυτός, πέραν του αγώνα του για τα δικαιώματα της γυναίκας, έλαβε παράλληλα ενεργό θέση και κατά των φιλοφασιστικών δικτατορικών κύκλων που απεργάζονταν συνταγματική εκτροπή στη χώρα, αγωνιζόμενος πάντοτε στο πλευρό των προοδευτικών πολιτικών κομμάτων.

Παράλληλα με την ίδρυση του ανωτέρω Συνδέσμου, είχε ιδρυθεί και δραστηριοποιηθεί και ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Ελληνίδων Δεσποινίδων «ΜΕΡΙΜΝΑ», ο οποίος δημιούργησε δυναμικά τμήματά του στις μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, μεταξύ των οποίων και στη Θεσσαλονίκη. Επρόκειτο, στην ουσία, για νεολαιίστικο κίνημα, δεδομένου ότι

ο όρος «δεσποινίς», που χρησιμοποιείται ακόμη από μερικούς και σήμερα, την εποχή εκείνη σήμαινε την ελεύθερη, την άγαμη κοπέλα. Στο Σύνδεσμο αυτόν εντάχθηκαν κοπέλες από όλες τις κοινωνικές τάξεις. Όλες είχαν καταλήξει στην άποψη ότι ήταν καταφανής η ανάγκη να πραγματοποιηθεί κάποια μικρή «επανάσταση», τόσο στο οικογενειακό τους περιβάλλον, όσο και ευρύτερα στο κοινωνικό, με σκοπό την οριστική εξάλειψη των αναχρονιστικών αντιλήψεων για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία και στο σπίτι, που, αιώνες τώρα, την είχαν ρίξει στο περιθώριο.

Ειδικά για τη Νάουσα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι η ίδρυση στην πόλη αυτή τον Ιούνιο του 1921 του Συνδέσμου των Ελληνίδων Δεσποινίδων «ΜΕΡΙΜΝΑ», οφείλεται αποκλειστικά στις σύντονες ενέργειες του ομώνυμου τμήματος της Θεσσαλονίκης. Ο Σύνδεσμος της Νάουσας θεωρήθηκε παράρτημα του Συνδέσμου της Θεσσαλονίκης και σαν τέτοιος παρέμεινε και λειτούργησε μέχρι τον Ιούνιο του 1929, οπότε, με νεώτερη απόφαση της γενικής συνέλευσης των μελών του, απέκτησε αυθύπαρκτη νομική υπόσταση με την υπ' αριθ. 232/30-6-1929 απόφαση του Πρωτοδικείου Βέροιας, μετονομασθείς σε **ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΝ ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ «Η ΜΕΡΙΜΝΑ».**

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ «ΜΕΡΙΜΝΑ»

Παραθέτω το πλήρες κείμενο του υπ' αριθ. Α' πρακτικού της 14ης Ιουνίου 1921 του προσωρινού Διοικητικού Συμβουλίου του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ «ΜΕΡΙΜΝΑ»,

το οποίο έχει ως ακολούθως:
Πρακτικόν Αης Συνεδριάσεως «Σήμερα τη 14η Ιουνίου, ημέρα Δευτέρα και ώρα 6 μ.μ. του 1921 έτους συνελθούσαι αι υπογεγραμμένοι δεσποινίδες Ναούσης εν τη αιθούση του Παρθεναγωγείου ίδρυσαν κατόπιν εκκλήσεως του εν Θεσ/νίκη Συνδέσμου Ελληνίδων Δεσποινίδων «η Μέριμνα», τμήμα αυτού και ενταύθα. Αμέσως δε προέβησαν εις αρχαιερείας, καταβαλούσαι συνάμα και το δικαίωμα της εγγραφής των. Εξελέγησαν δε

διελύθη η συνεδρία».

Εν Ναούση τη 14η Ιουνίου 1921

Η πρόεδρος Τα μέλη

(έπονται υπογραφές)

Το ανωτέρω πρακτικό φέρει τετράγωνη σφραγίδα με τις ενδείξεις: ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ «ΜΕΡΙΜΝΑ» 1921. Εν συνεχεία, όπως προκύπτει από το κείμενο του υπ' αριθ. Γ' Πρακτικού της 27ης Ιουνίου 1921, την ίδια ημέρα συνέρχεται η γενική συνέλευση των

Γυναίκες στις ΗΠΑ που ασκούν για πρώτη φορά το εκλογικό τους δικαίωμα

τα εξής πρόσωπα: Πρόεδρος: Ευγενία Καταραχιά, αντιπρόεδρος: Ασπασία Τσαβδάρη, γραμματέας: Αθηνά Μακρίδου, ταμίας: Ελισάβετ Αγγελάκη, ιματιοφύλαξ: Μαρία Γκίκα, σύμβουλοι: Μαρία Ευθυμίου, Λεμονέα Γουργουλιάτου, Μαρία Γουργουλιάτου, Άννα Οικονόμου, Πηνελόπη Χατζηδημητρίου, Ευφημία Πλιατσούκα, Ελένη Χατζηδημητρίου, Ολυμπιάς Γιαννοπούλου, αποτελέσασαι το Διοικητικόν Συμβούλιον. Μεθ' ο

μελών, εκλέγονται τα μέλη του τακτικού Διοικητικού Συμβουλίου και συγκροτείται αυτό σε σώμα με την κατωτέρω σύνθεση: Πρόεδρος: Ευγενία Καταραχιά. Αντιπρόεδρος: Ασπασία Τσαβδάρη, Γραμματέας: Αθηνά Μακρίδου, Ταμίας: Ελισάβετ Αγγελάκη, Ιματιοφύλακας: Θεολογία Οικονόμου, Σύμβουλοι: Πηνελόπη Χατζηδημητρίου, Αφροδίτη Τρόμπακα, Βασιλική Μούγγρη, Λεμονέα Γουργουλιάτου, Ευφημία Μαμαλή, Ολυμπιάς Γιαννοπούλου

και Ελένη Τσίτσι.

Έχω την εντύπωση ότι η πρόεδρος, η αντιπρόεδρος και η γραμματέας του ανωτέρω Διοικητικού Συμβουλίου δεν είναι Ναουσαίες, επειδή τα επώνυμα αυτά δεν υπήρχαν τότε στη Νάουσα. Το πιθανότερο είναι να πρόκειται για δασκάλες οι οποίες υπηρετούσαν στη Νάουσα και είχαν σχέση με τον Σύνδεσμο Ελληνίδων Θεσσοπινίδων Θεσσαλονίκης «Η ΜΕΡΙΜΝΑ». Αυτές ενδεχομένως να πρωτοστάτησαν στην ίδρυση

που ακολουθούν περιλαμβάνονται στα κείμενα των πρακτικών αυτής της περιόδου:

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα την 30ή Ιανουαρίου 1922): Πρόεδρος: Ευγενία Καταραχιά. Αντιπρόεδρος: Ασπασία Τσαβδάρη. Γραμματέας: Μαρία Ενδυμίου. Ταμίας: Ελισάβετ Αγγελάκη. Σύμβουλοι: Ελένη Καμπίτη, Πηνελόπη Χατζηδημητρίου, Αφροδίτη Τρόμπαρα, Βασιλική Μούγγρη, Ολυμπιάς Γιανοπούλου, Ελένη Τσίτσι, Ευφημία Μαμαλιά,

Άννα Οικονόμου. Η εν λόγω, μετά από ένα μικρό διάστημα, παρέλαβε το ταμείο από την Θάλεια Σαμαρά - Περδικάρη.

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα την 20ή Μαρτίου 1927): Πρόεδρος: Μαρία Γκίκα. Αντιπρόεδρος: (;). Γραμματέας Θεοπίστη Κοκκίνου. Ταμίας: Έλλη Περδικάρη. Σύμβουλοι: Αναστασία Μπίλη, Αφροδίτη Μπίλη, Μαρία Δούδου, Ελένη Χατζηδημητρίου, Άννα Οικονόμου, Ευφημία Πλιατσούκα, Ελένη Γκούντα.

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα την 3η Αυγούστου 1928): Πρόεδρος: Έλλη Περδικάρη. Αντιπρόεδρος: Θεοπίστη Κοκκίνου. Γραμματέας: Όλγα Ζουμετίκου. Την αντικατέστησε αργότερα η Μαρία Γκίκα και εν συνεχεία η Θεοπίστη Κοκκίνου. Ταμίας: Αφροδίτη Μπίλη. Σύμβουλοι: Αναστασία Χατζηδημητρίου, Ευγενία Οικονόμου, Άννα Οικονόμου, Μαρία Γκίκα, Μαρία Δούδου, Ρωξάνη Πάζη.

Κατά το προαναφερόμενο χρονικό διάστημα, το παράρτημα της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα είχε αναπτύξει σχέσεις με τον Πατριωτικό Σύνδεσμο των Ελληνίδων Γυναικών Θεσσαλονίκης και ανταποκρίθηκε στην έκκλησή του να συμβάλλει στον έρανο για τη Φανέλα του Στρατιώτου, όπως προκύπτει από το κείμενο του από 29ης Οκτωβρίου 1921 πρακτικού. Σχέσεις ανέπτυξε, επίσης και με τη διοίκηση του Συνδέσμου για τα δικαιώματα της γυναίκας στην Αθήνα, όπως προκύπτει από τα κείμενα των πρακτικών της 15ης Φεβρουαρίου 1929, 3ης Μαρτίου 1929, 9ης Μαρτίου 1929 και 27ης Μαρτίου 1929. Κατά την περίοδο αυτή ο Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της γυναίκας είχε δραστηριοποιηθεί έντονα για την ανα-

Πορεία διαμαρτυρίας για την ισοτιμία των γυναικών στις ΗΠΑ

του παραρτήματος του ανωτέρω Συνδέσμου στη Νάουσα.

Στο παράρτημα της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα, εκτός από το προαναφερθέν πρώτο προσωρινό Διοικητικό Συμβούλιο και πρώτο τακτικό, εξελέγησαν στη συνέχεια και τα κατωτέρω Διοικητικά Συμβούλια από την 25η Αυγούστου 1921 μέχρι και τον Ιούνιο του 1929, οπότε αυτό απέκτησε αυθύπαρκτη νομική υπόσταση με τροποποιημένο τίτλο. Τα στοιχεία

Λεμονέα Γουργουλιάτου.

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα την 4η Ιουλίου 1922): Πρόεδρος: Μαρία Γκίκα. Αντιπρόεδρος: (;). Γραμματέας: Μαρία Ενδυμίου. Ταμίας: Ελισάβετ Αγγελάκη. Αργότερα, την αντικατέστησε η Θάλεια Σαμαρά - Περδικάρη. Σύμβουλοι: Ευφημία Πλιατσούκα, Βασιλική Μούγγρη, Λεμονέα Γουργουλιάτου, Πηνελόπη Χατζηδημητρίου, Ελένη Χατζηδημητρίου, Θεολογία Οικονόμου,

γνώριση στις Ελληνίδες γυναίκες του δικαιώματος να ψηφίζουν και ζήτησε τη συμπράταση όλων των γυναικείων συλλόγων της χώρας επί του θέματος αυτού.

Το παράρτημα της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα, ανταποκρίθηκε στην έκκληση αυτή και απέστειλε τηλεγράφημα διαμαρτυρίας στον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο και στον γνωστό για τα φιλοφασιστικά του φρονήματα υπουργό του Ζαβιτοάνο, στο οποίο τόνιζαν ότι συμμετέχουν στον αγώνα για τη γυναικεία ψήφο. Μάλιστα, από το πρακτικό της 27ης Μαρτίου 1929 μας παρέχεται η πληροφορία ότι απεφάσισαν να συμμετάσχουν με εκπρόσωπό τους στο συλλαλητήριο το οποίο επρόκειτο να οργανώσει την 30ή Μαρτίου 1929 στην Αθήνα ο Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της γυναίκας, με άμεσο αίτημα την παροχή του δικαιώματος ψήφου στις γυναίκες.

Η πρόεδρος Έλλη Περδικάρη και η αντιπρόεδρος Θεοπίστη Κοκκίνου του Διοικητικού Συμβουλίου του παραρτήματος της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα, υπήρξαν υπέρμαχοι της ιδέας να συμμετάσχει το παράρτημα στο συλλαλητήριο με εκπρόσωπό του και έκαμψαν κάποιες αντιδράσεις από μέρους άλλων μελών του, τα οποία εξέφρασαν την ιδέα να μη συμμετάσχει η ΜΕΡΙΜΝΑ στο συλλαλητήριο για να μην προσκρούσει η συμμετοχή της σ' αυτό στις αντιλήψεις των γονέων τους. Σημειώνω, ότι η Θεοπίστη Κοκκίνου, αδελφή του επί σειράν ετών δημάρχου της Νάουσας Φιλώτα Κοκκίνου και απόφοιτος του Αρσακείου, ήταν το πιο δυναμικό στέλεχος του παραρτήματος της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα.

Προκαλεί εντύπωση το γεγονός,

ότι τόσο η Έλλη Περδικάρη, όσο και η Θεοπίστη Κοκκίνου, προέρχονταν από πλούσιες μεγαλοαστικές οικογένειες της Νάουσας, με βαθιά ριζωμένες στους κόλπους τους αντιδραστικές αντιλήψεις για τον ρόλο της γυναίκας στο σπίτι και στην κοινωνία.

Οικονομικά στοιχεία

Κρίνω σκόπιμο να αναφερθώ εν ολίγοις και σε οικονομικά στοιχεία και ειδικότερα στις βασικές πηγές εσόδων και στη φύση των δαπανών του παραρτήματος της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα, για το χρονικό διάστημα από την ίδρυσή του

...ο Σύνδεσμος για τα δικαιώματα της γυναίκας είχε δραστηριοποιηθεί έντονα για την αναγνώριση στις Ελληνίδες γυναίκες του δικαιώματος να ψηφίζουν και ζήτησε τη συμπράταση των γυναικείων συλλόγων της χώρας...

μέχρι τον Ιούνιο του 1929, οπότε απέκτησε ίδια νομική υπόσταση: ΕΣΟΔΑ προερχόμενα από:

- Εγγραφές και συνδρομές μελών.
- Από κλήρωση διαφόρων λαχνών (λαχειοφόρες αγορές).
- Από διάφορες δωρεές.
- Από επισκέψεις σε σπίτια εορταζόντων.
- Από ανέβασμα θεατρικών παραστάσεων υπό των μελών του.
- Από την προβολή ενοικιαζόμενων κινηματογραφικών ταινιών.
- Από τόκους καταθέσεων στο εργοστάσιο Λόγγου.
- Από διενέργεια αγροτικών εορτών.
- Από δωρεές Ναουσαίων μετα-

ναστών στις Η.Π.Α.

- Από διενέργεια χοροεσπερίδων.
- Από διάθεση χριστουγεννιάτικων δέντρων.
- Από επιχορηγήσεις του Δήμου Νάουσας.
- Από επιχορηγήσεις της ΙΟΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ (Υποκατάστημα Νάουσας)

Σημειώνω, ότι κατά καιρούς, το Διοικητικό Συμβούλιο του παραρτήματος της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα, περιέρχονταν τα σπίτια της πόλης και συγκέντρωνε είδη ένδυσης και υπόδησης, προκειμένου να διανεμηθούν αυτά σε άπορες οικογένειες.

ΔΑΠΑΝΕΣ-ΕΞΟΔΑ προοριζόμενα για:

- Ενίσχυση του εράνου για τη ΦΑΝΕΛΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ, καθώς και αποστολή διαφόρων ειδών ένδυσης και υπόδησης σε στρατιωτικές μονάδες.
- Χορήγηση χρηματικών βοηθημάτων στις οικογένειες των Ναουσαίων επιστράτων που μάχονταν στο Μέτωπο της Μικράς Ασίας και στις οικογένειες των θυμάτων.
- Οικονομική ενίσχυση της ΜΑΝΑΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ (Άννα Παπαδοπούλου).
- Διάθεση χρηματικών βοηθημάτων προς τις άπορες οικογένειες των προσφύγων της Μικράς Ασίας που εγκαταστάθηκαν στη Νάουσα.
- Αποστολή δεμάτων και λοιπών ειδών στους Ναουσαίους στρατιώτες στο Μέτωπο της Μικράς Ασίας.
- Διάθεση χρηματικών ποσών σε εράνους του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού (Ε.Ε.Σ).
- Οικονομική ενίσχυση της Ελληνικής Αντιφθισικής Εταιρείας για τον αγώνα της κατά της φυματίωσης.
- Διάθεση χρηματικών ποσών για

την ενίσχυση των πλημυροπαθών της χώρας.

- Διάθεση χρηματικών βοηθημάτων σε διάφορες άπορες οικογένειες της Νάουσας.

- Ενοίκια Γραφείων.

- Χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων, ειδών ένδυσης και υπόδησης, καθώς και γραφικής ύλης σε μαθητές και μαθήτριες των δημοτικών σχολείων της Νάουσας.

- Χορήγηση οικονομικών ενισχύσεων, ειδών ένδυσης και υπόδησης, καθώς και γραφικής ύλης σε μαθητές και μαθήτριες του Λαππείου Γυμνασίου Νάουσας.

- Δαπάνες για εκτύπωση προσκλήσεων, αντιγράφων καταστατικού και γραφική ύλη. Πέραν των ανωτέρω, τον Αύγουστο του 1921, το Διοικητικό Συμβούλιο του παραρτήματος της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στη Νάουσα υπέβαλε αίτηση προς την Εμφθεώρηση Μέσης Εκπαίδευσης να επιτρέψει στην καθηγήτρια τεχνικών του ημιγυμνασίου Νάουσας να διδάσκει χειροτεχνία στα μέλη του (πρακτικό 25/8/1921). Επίσης, τον Φεβρουάριο του 1929 έλαβε απόφαση για την ίδρυση Ωδείου στη Νάουσα (πρακτικό 3/2/1929).

Η «ΜΕΡΙΜΝΑ» ΩΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ

Μέσα στο πρώτο εξάμηνο του έτους 1929, η ΜΕΡΙΜΝΑ της Νάουσας παύει να αποτελεί παράρτημα της αντίστοιχης ΜΕΡΙΜΝΑΣ Θεσσαλονίκης, συντάσσεται νέο καταστατικό και ανατίθεται σε δικηγόρο της Νάουσας η ευθύνη να προβεί στις δέουσες ενέργειες στο Πρωτοδικείο Βέροιας για την αναγνώρισή της με άλλο τίτλο. Κατόπιν τούτου, το Πρωτοδικείο Βέροιας με την υπ' αριθ. 232/10-6-1929 απόφασή του προβαίνει στην επίσημη αναγνώρισή της

ως σωματείου της Νάουσας με τον τίτλο: **ΦΙΛΟΠΡΟΟΔΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΟΝ ΣΩΜΑΤΕΙΟΝ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΩΝ «Η ΜΕΡΙΜΝΑ»**, ο σκοπός του οποίου, όπως αναφέρεται, είναι κοινωνικός. Το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο του νέου σωματείου της ΜΕΡΙΜΝΑΣ της Νάουσας, όπως προκύπτει από τα πρακτικά υπ' αριθ. 76/2-8-1929 μέχρι 84/13-10-1929, απαρτίστηκε από τις κατωτέρω:

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα από 2/8/1929 μέχρι 13/10/1929): Πρόεδρος: Θεοπίστη Κοκκίνου. Αντιπρόεδρος: Μαρία Δούδου. Γραμματέας: Ευγενία Οικονόμου. Ταμίας: Αφροδίτη Μπίλη.

...το 1929, η ΜΕΡΙΜΝΑ της Νάουσας παύει να αποτελεί παράρτημα της Θεσσαλονίκης, συντάσσεται νέο καταστατικό και ανατίθεται σε δικηγόρο να προβεί σε ενέργειες στο Πρωτοδικείο Βέροιας για την αναγνώρισή της με άλλο τίτλο...

(Την 7-10-1929 την αντικατέστησε η Ευτέρπη Τσιάρα). Σύμβουλοι: Ανδρονίκη Μπέρσου. Καλυψώ Γκούτα. Ευθυμία Κράλλη, Ελένη Χατζηδημητρίου, Πολυξένη Χωνού.

Έχω τη γνώμη ότι η καταστατική μεταβολή αυτού του σωματείου έγινε ύστερα από υποδείξεις, ίσως και έντονες πιέσεις, διαφόρων συντηρητικών πολιτικών κύκλων της Νάουσας προς το Διοικητικό του Συμβούλιο, κυρίως, εκ του λόγου ότι αυτό συνεργάστηκε στενά κατά περιόδους με τον Σύνδεσμο για τα δικαιώματα της γυναίκας στην Αθήνα, ο οποίος, κατ' αυτούς, βρισκονταν πάντοτε

υπό την επιρροή της Αριστεράς και δρούσε κατ' εντολή της. Τούτο, όμως, δεν συνέβαινε, ούτε και η ΜΕΡΙΜΝΑ της Νάουσας ήταν σωματείο πολιτικοποιημένο.

Μάλιστα, η συντριπτική πλειοψηφία των μελών του προέρχονταν από την μεγαλοαστική και αστική τάξη. Απλούστατα, η συνεργασία με τον Σύνδεσμο για τα δικαιώματα της γυναίκας οφείλονταν, κυρίως, στη Θεοπίστη Κοκκίνου, η οποία ήταν ένθερμος υποστηρικτής της αλλαγής του θεσμικού πλαισίου για τα δικαιώματα της γυναίκας στην Ελλάδα και, όπως ομολογείται, στον αγώνα αυτόν ανέπτυξε εντυπωσιακή δραστηριότητα.

Εκτός τούτου, η καταστατική μεταβολή, κατά την άποψή μου, οφείλονταν και στο γεγονός ότι είχε ψηφιστεί και τεθεί σε ισχύ ο υπ' αριθ. 4229/1929 δικτατορικός νόμος του Ελευθερίου Βενιζέλου «περί ιδιώνυμου αδικήματος», δημιουργήμα του φασίζοντος υπουργού του Ζαβιτσιάνου. Ο νόμος αυτός αποτελούσε κατάφωρη συνταγματική εκτροπή και υπήρξε η κύρια αιτία να κηρυχθεί στην Ελλάδα μία στυγνή δικτατορία υπό κοινοβουλευτικό μανδύα. Είναι ο ίδιος νόμος στον οποίο θα στηριχθεί αργότερα ο Μεταξάς για την κήρυξη της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου.

Στον ίδιο, όμως, νόμο θα στηριχτεί και η υπό κοινοβουλευτικό μανδύα αιματηρή δικτατορία, που επιβλήθηκε κατά την περίοδο του Εμφυλίου Πολέμου. Στη συνέχεια, θα αποτελέσει εκ νέου το εφαλτήριο και για την κήρυξη της δικτατορίας των Συνταγματαρχών της 21ης Απριλίου 1967, που κράτησε μέχρι τη μεταπολίτευση το 1974. **Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα την 3η Αυγούστου**

1931): Πρόεδρος: Θεοπίστη Κοκκίνου. Τα καθήκοντα της προέδρου ανέλαβε αργότερα η Μαρία Δούδου. Αντιπρόεδρος: Μαρία (Μαριγούλα) Δούδου. Αργότερα ανέλαβε καθήκοντα προέδρου. Γραμματέας: Ευγενία Οικονόμου. Αργότερα την αντικατέστησε η Ο. Γρηγοριάδου. Ταμίας: Άννα Οικονόμου. Αργότερα την αντικατέστησε η Ευτέρπη Τσιάρα. Στα σχετικά πρακτικά δεν έχουν αναγραφεί τα ονόματα των συμβούλων.

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα τον Σεπτέμβριο του 1931): Πρόεδρος: Ευτυχία Χατζηδημητρίου. Αντιπρόεδρος: Σοφία Χατζηγιαννάκη. Γραμματέας: Ουρανία Γρηγοριάδου. Ταμίας: Μαρία (Μαρίκα) Οικονόμου. Σύμβουλοι: Χρ. Πλιατσούκα, Αντιγόνη Δανδάνη, Ελένη Κοκκίνου.

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα από Φεβρουάριο μέχρι Οκτώβριο 1933): Πρόεδρος: Καλλιόπη Χατζηνώτα. Αντιπρόεδρος: Φανή (Φανούλα) Αρνή. Αργότερα, την αντικατέστησε η Μαρία Οικονόμου. Γραμματέας: Ελένη Θ. Μυλωνά. Την αντικατέστησε η Ουρανία Γρηγοριάδου. Ταμίας: Καλλιόπη Τουσιάδου. Την αντικατέστησε η Αθανασία Δούδου. Έφορος Βιβλιοθήκης: Θωμαΐς Δραγομάνου. Έφορος Αθλητισμού: Θεολογία Βουκόλου (Μπόκουλου). Σύμβουλοι: Σοφία Χατζηπαράσχη, Μαρία Οικονόμου, Αθανασία Δούδου. Αργότερα ανέλαβε καθήκοντα ταμίας η Κατίνα Χωνού.

Όπως προκύπτει από τα κείμενα των πρακτικών υπ' αριθ. 159/24-9-1933 και 160/3-10-1933, η οργάνωση ΑΝΤΙΚΟΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΙΣ ΝΑΟΥΣΑΣ (Παράρτημα της οργάνωσης ΑΝΤΙΚΟΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ), απέστειλε δύο έγ-

γραφα προς το ως άνω Διοικητικό Συμβούλιο της ΜΕΡΙΜΝΑΣ, με τα οποία πρότεινε την συνεργασία των δύο Συλλόγων.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η προαναφερόμενη οργάνωση ήταν φασιστική και ανήκε στην άκρα Δεξιά. Στους κόλπους της περιλάμβανε και τμήματα νεολαίας, νέους και νέες, τους οποίους εκπαίδευε στρατιωτικά, κατά το πρότυπο της φασιστικής και ναζιστικής νεολαίας. Η αποστολή των εγγράφων αυτών από την ανωτέρω αντικο-

με τον Σύλλογο Αντικ(ομμουνιστικής) Παράταξης, συμφώνως τω άρθρω 21 του καταστατικού μας (πρακτικό υπ' αριθ. 159) και ότι σύμφωνα με τον προορισμόν του Συλλόγου των, (Σημείωση δική μου: δηλαδή, της Αντικομμουνιστικής Παράταξης Ναούσης) αυτός δεν έχει κανένα σκοπόν φιλανθρωπικόν, αλλά αντικομμουνιστικόν (πρακτικό υπ' αριθ. 160).

Κατά την άποψή μου, η άρνηση της ΜΕΡΙΜΝΑΣ να συνεργαστεί με την προαναφερόμενη τοπική

Γυναίκες στις ΗΠΑ το 1908 διεκδικούν ίσα δικαιώματα στην εργασία

μμουνιστική οργάνωση στόχευε στον προσεταιρισμό και ένταξη των μελών της ΜΕΡΙΜΝΑΣ στους κόλπους της. Μετά τη λήψη των προμνημονευόμενων εγγράφων, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΜΕΡΙΜΝΑΣ πραγματοποίησε δύο αλληπάλληλες συνεδριάσεις (24/9/1933 και 3/10/1933) επί του θέματος τούτου και αποφάσισε να απαντήσει αρνητικά.

Οι λόγοι άρνησης ήταν ότι ουδεμία ηθική συνεργασία δύναται να γίνει

φασιστική οργάνωση δεν στηρίζονταν μόνο σε τυπικούς καταστατικούς λόγους, αλλά και σε ουσιαστικούς. Δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της ΜΕΡΙΜΝΑΣ γνώριζαν πολύ καλά ότι τέτοιες οργανώσεις και άλλες συναφούς χαρακτήρα, είναι διαμετρικά αντίθετες με τη φιλοσοφία των γυναικείων κινημάτων και γενικά τις επιδιώξεις τους. (περί της ΑΝΤΙΚΟΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΑ-

ΡΑΤΑΞΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ βλ. περισσότερες λεπτομέρειες στο βιβλίο μου «Η ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΝΑΟΥΣΑΣ ΤΟΥ Κ.Κ.Ε ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΚΙΝΗΜΑ (1918-1937), Σελ. 259-262, Νάουσα 2003).

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα την 2α Οκτωβρίου 1934): Πρόεδρος: Φανή Αρνή. Αντιπρόεδρος: Μαριάνθη Λαπαβίτσα. Γραμματέας: Κατίνα Χωνού. Ταμίας: Ουρανία Γρηγοριάδου. Σύμβουλοι: Ροδόπη Τσιάρα,

Γυναίκες εργάτριες στο Σουφλί του Έβρου στην κατεργασία του μεταξιού

Καλλιόπη Χατζηνώτα, Ανδρονίκη (Νίκη) Αδαμίδου, Καλλιόπη Μιουσουλλή, Αντιγόνη Δανδάνη.

Διοικητικό Συμβούλιο (συγκρότηση σε σώμα την 21η Νοεμβρίου 1935): Πρόεδρος Κατίνα Χωνού. Αντιπρόεδρος: Αντιγόνη Δανδάνη. Γραμματέας: Ευθυμία Γιουλέκα. Ταμίας: Προσωρινά η Ευθυμία Γιουλέκα. Αργότερα, καθήκοντα ταμία ανέλαβε η Αικατερίνη Δάρη. Έφορος Βιβλιοθήκης: Ανδρονίκη (Νίκη) Αδαμίδου. Σύμβουλοι: Καλ-

λιόπη Μιουσουλλή, Μαρία Χρηστίδου, Αικατερίνη Δάρη, Τ. Νίκου, Ελ. Σιούγγαρη.

Το επόμενο έτος 1936 κηρύσσεται η δικτατορία της 4ης Αυγούστου. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας δέχεται πιέσεις να συνεργαστεί ή να εντάξει τα μέλη του στην Εθνική Οργάνωση Νεολαίας (Ε.Ο.Ν), που ίδρυσε η δικτατορία. Πολιτευόμενο κατά διπλωματικό τρόπο και οχυρωμένο πίσω από τις καταστατικές διατάξεις του Συλλόγου, το Διοικητικό

Συμβούλιο απάντησε ότι αδυνατεί να συνεργαστεί. Κατόπιν τούτου, η δράση της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας ατόνησε σημαντικά λόγω των εμφανών και παρασκηνιακών προσκομμάτων τα οποία αντιμετώπισε από την δικτατορία και κυρίως από την Ε.Ο.Ν.

Πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τα τελευταία έτη πριν από τη Δικτατορία της 4ης Αυγούστου, ο κύκλος των μελών της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας είχε διευρυνθεί σημα-

ντικά με την αθρόα εισδοχή στους κόλπους της μελών και από τις λαϊκές τάξεις. Πολλά από αυτά τα μέλη ήταν πολιτικοποιημένα, αρκετά μάλιστα με φιλοαριστερές τάσεις. Στα βιβλία πρακτικών υπάρχει ένα κενό που αφορά στη χρονική περίοδο από 10/4/1936 μέχρι 15/12/1936, δηλαδή στην πρώτη περίοδο της δικτατορίας της 4ης Αυγούστου.

Σύμφωνα με τις μαρτυρίες της κ. Ευθυμίας Γιουλέκα, η οποία τότε εκτελούσε χρέη γραμματέα της ΜΕΡΙΜΝΑΣ, το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου πραγματοποίησε πολλές συνεδριάσεις στο διάστημα αυτό, χωρίς όμως να γραφούν οι ληφθείσες αποφάσεις στα σχετικά πρακτικά για λόγους ευνόπτους.

Κατά την περίοδο από τον Ιούλιο του 1929 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 1938, για την οποία υπάρχουν πληροφορίες από τα υπάρχοντα βιβλία πρακτικών, οι πηγές προέλευσης των εσόδων και η φύση των δαπανών, με εξαίρεση τις χρηματικές ενισχύσεις κλπ. στους στρατιώτες του Μικρασιατικού Μετώπου, δεν μεταβλήθηκαν ουσιαστικά (βλ. προηγηθείσα ανάλυση περιόδου Ιούνιος 1921 - Ιούνιος 1929).

Θεωρώ αναγκαίο να αναφερθώ συμπληρωματικά και στις δραστηριότητες της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας από την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού πολέμου την 28η Οκτωβρίου 1940, μέχρι και την είσοδο των Γερμανών στη Νάουσα τον Απρίλιο του 1941, σύμφωνα πάντα με τις μαρτυρίες της κ. Ευθυμίας Γιουλέκα. Κατά τις πρώτες ημέρες της επιστράτευσης, αλλά και μετέπειτα, τα μέλη του Συλλόγου κινήθηκαν δραστήρια και συγκέντρωσαν σημαντικές

ποσότητες μάλλινων ειδών και άλλα χρειώδη για τους φαντάρους, απαραίτητα για τον βαρύτατο χειμώνα που είχε ενοκήσει στο Μέτωπο.

Εν τω μεταξύ, πολλά μέλη της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας είχαν προεκπαιδευτεί ως εθελόντριες νοσοκόμες, και κατά τη διάρκεια των ελληνοϊταλικών εχθροπραξιών προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στο νοσοκομείο της Νάουσας, στο οποίο, μεταξύ των άλλων ασθενών, διαμετακομίζονταν και τραυματίες του Μετώπου. Αξιόλογη υπήρξε η συμβολή των μελών της στην μεταφορά των τραυματιών από τον Σιδηροδρομικό Σταθμό στο νοσοκομείο της Νάουσας, καθώς και η παροχή νοσηλευτικών υπηρεσιών προς αυτούς κατά το διάστημα της παραμονής τους σ' αυτό.

Μερικές ημέρες πριν από την είσοδο των Γερμανών στη Νάουσα, οι τραυματίες μεταφέρθηκαν από το νοσοκομείο αρχικά στο Λάμπειο Γυμνάσιο της πόλης και ακολούθως σε διάφορα σπίτια, για να μη συλληφθούν από τους Γερμανούς. Στη συνέχεια, προωθήθηκαν με διάφορα μέσα στις ιδιαίτερες πατρίδες τους. Σε όλες αυτές τις δραστηριότητες πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραμάτισαν τα μέλη της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας. Από το σύνολο των Ναουσαίων δεσποινίδων οι οποίες υπήρξαν μέλη της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας (από την ίδρυσή της τον Ιούνιο του 1921 μέχρι και τον Φεβρουάριο του 1938), τα ονόματα και ο αριθμός των οποίων μας είναι άγνωστος λόγω του ότι δεν βρέθηκε το μητρώο μελών, κατόρθωσα και εντόπισα μέσα από τα βιβλία πρακτικών εκατό περίπου ονόματα μελών, τα οποία, κατά τη γνώμη μου, ανέπτυξαν ιδιαίτερη

δράση. Ακολουθεί η παράθεση των ονοματεπωνύμων των μελών αυτών κατ' απόλυτη αλφαβητική σειρά. Παραπλεύρως σημειώνεται η ημερομηνία κατά την οποία για πρώτη φορά γίνεται μνεία αυτών των ονομάτων στα πρακτικά:

Αγγελάκη Ελισάβετ 14/6/1921, Αγγελάκη Όλγα 6/4/1922, Αδαμίδου Ανδρονίκη (Νίκη) 20/8/1934, Αρνή Ελένη 4/7/1922, Αρνή Πουλχερία 13/2/1933, Αρνή Φανή Φεβρουάριος 1933, Αρνή Φιφή 14/2/1929, Βαλασιάδου Σ. 13/5/1927, Βαρβαγιάννη Ζωή 2/8/1929, Βουκόλου Θεολογία (Μπόκουλου) Φεβρουάριος 1933, Γιαννοπούλου Ολυμπιάς 14/6/1921, Γκίκα Μαρία 14/6/1921,

...πολλά μέλη της ΜΕΡΙΜΝΑΣ Νάουσας είχαν προεκπαιδευτεί ως εθελόντριες νοσοκόμες και κατά τη διάρκεια των ελληνοϊταλικών εχθροπραξιών προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στους τραυματίες στο νοσοκομείο της Νάουσας...

Γκίκα Πολυτίμη 2/8/1929, Γιουλέκα Ευθυμία 21/11/1935, Γκούντα Αρετή 10/9/1923, Γκούντα Ελένη 20/3/1927, Γκούτα Καλυψώ 14/5/1928, Γκούτα Φανή 5/7/1929, Γουργουλιάτου Λεμονέα 14/6/1921, Γουργουλιάτου Μαρία 14/6/1921, Γουσοπούλου Κλεαρέτη 28/12/1929, Γρηγοριάδου Ουρανία 12/11/1930, Δανδάνη Αντιγόνη Σεπτέμβριος 1932, Δάρη Αικατερίνη 5/7/1929, Δάρη Μαρία 14/5/1928, Δημητριάδου Ευτέρπη 13/5/1927, Διαμάντη Α. Φανούλα 4/7/1922, Δούδου Αθανασία 22/10/1930, Δούδου Ελένη 20/3/1927, Δούδου Μαρία 20/3/1927, Δρα-

γουμάνου Θωμαΐς Φεβρουάριος 1933, Ευθυμίου Μαρία 14/6/1921, Ζουμετίκου Όλγα 20/3/1927, Καρατζία Αφροδίτη 3/3/1929, Καραχιά Ευγενία 14/6/1921, Καμπίτη Ελένη 30/1/1922, Κοκκίνου Ελένη 14/2/1929, Κοκκίνου Θεοπίστη 20/3/1927, Κοκκίνου Φανή Φεβρουάριος 1932, Κράλλη Δ. Ευθυμία 3/3/1929, Λαπαβίτσα Μαριάνθη 2/10/1934, Λεκοπούλου Ελένη 27/6/1921, Λυσιμάχου Μαρία 14/5/1928, Μάιδου Δ. Αικατερίνη 14/5/1928, Μακρίδου Αθηνά 14/6/1921, Μαμαλή Ευφημία 27/6/1921, Μάρκου Φιλομένη 6/4/1922, Μισυρλή Καλλιόπη 20/8/1934, Μούγγρη Ελισάβετ 27/6/1921, Μπέρσου Ανδρονίκη 14/5/1928, Μπέρσου Άννα 20/3/1927, Μπίλη Αναστασία 20/3/1927, Μπίλη Αφροδίτη 20/3/1927, Μυλωνά Ελένη 17/4/1931, Νίκου Τ. 10/4/1936, Ντίκου Ειρήνη 2/8/1929, Οικονομίδου Φανή 14/2/1929, Οικονόμου Άννα 14/6/1921, Οικονόμου Ευγενία 20/3/1927, Οικονόμου Θεολογία 27/6/1921, Οικονόμου Μαρία Ιούλιος 1933, Οικονόμου Παρασκευούλα 14/5/1928, Πάζη Ρωξάνη 14/7/1928, Πακίδου Α. 13/10/1929, Παράσχη Αθηνά 2/8/1929, Περδικάρη Έλλη 20/3/1927, Περδικάρη Θάλεια 20/12/1922, Πλιατσούκα Ευφημία 14/6/1921, Πλιατσούκα Μαρία 13/2/1930, Πλιατσούκα Μιμικά 14/5/1928, Πλιατσούκα Χρυσάνθη Σεπτέμβριος 1932, Πούλιου Αικατερίνη 14/5/1928, Σεφερτζή Ελένη 28/12/1929, Σιούγγαρη Ελ. 15/12/1936, Σκουλαριώτου Μαρία 3/3/1929, Σπάρτη Ευγενία 26/8/1929, Τερζοπούλου Πηνελόπη 12/11/1931, Τουσιάδου Καλλιόπη 5/7/1929, Τρόμπακα Αμαλία 14/5/1928, Τρόμπακα Αφροδίτη 27/6/1921, Τσαβδάρα Αναστασία 14/6/1921, Τσιάρα

Ευτέρπη 2/8/1929, Τσιάρα Ροδόπη Ιούλιος 1933, Τσίτση Άννα 3/3/1929, Τσίτση Ελένη 27/6/1921, Τσίτση Μαρία (Μαρίκα) 13/5/1927, Χανουμίδου Δέσποινα 13/10/1929, Χατζηγιαννάκη Σοφία 26/8/1929, Χατζηδημητρίου Ελένη 14/6/1921, Χατζηδημητρίου Ευτυχία 3/3/1928, Χατζηδημητρίου Πηνελόπη 14/6/1921, Χατζηνώτα Καλλιόπη Φεβρουάριος 1933, Χατζηπαράσχη Σοφία Ιούλιος 1933, Χρησιτίδου Γαλάτεια 14/5/1928, Χρησιτίδου Μαρία 21/2/1935 Χρησιτίδου Σοφία, 14/5/1928, Χρησιτίδου Στέλλα 2/7/1928, Χωνού Ανδρονίκη (Νίκη) 5/7/1929, Χωνού Αικατερίνη (Κατίνα) Ιούλιος 1933, Χωνού Πολυξένη 13/5/1927.

Ανακεφαλαιώνοντας, θέλω να επισημάνω ιδιαίτερα το γεγονός ότι η Νάουσα θα πρέπει να αισθάνεται υπερήφανη, γιατί από το 1921 και εντεύθεν υπήρξε πρωτοπόρα στον ελλαδικό χώρο από την ύπαρξη και δράση του Συλλόγου Δεσποινίδων Ναούσης «Η ΜΕΡΙΜΝΑ». Επαναλαμβάνω ότι ο νεολογιστικός αυτός Σύλλογος, όπως λεπτομερειακά αναφέρεται στο κείμενο αυτής της μελέτης, εκτός από το καθαρά αλτρουϊστικό του έργο, πήρε μέρος και στον αγώνα για την αναγνώριση των δικαιωμάτων της γυναίκας. Πέραν τούτου, βεβαίως, καθοριστική υπήρξε και η συμβολή του κατά την περίοδο του Ελληνοϊταλικού πολέμου.

Οι δραστηριότητες αυτού του Συλλόγου παύουν οριστικά κατά την κατοχή. Κατά την περίοδο αυτή, η συντριπτική πλειοψηφία των νέων κοριτσιών της Νάουσας εντάσσεται μαζικά στην Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων (Ε.Π.Ο.Ν) που ανήκε στο Ε.Α.Μ. Οι Ναουσαίες κοπέλες θα δράσουν ποικιλοτρόπως μέσα από τις γραμμές αυτής της οργάνωσης,

είτε πολιτικά, είτε με το όπλο στο χέρι, εντασσόμενες στις ένοπλες Υποδειγματικές Διμοιρίες της Ε.Π.Ο.Ν. που πολεμούσαν στο πλάι του Ε.Λ.Α.Σ.

Ο ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ (1945)

Η ίδρυση του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (Ε.Α.Μ.) την 27η Σεπτεμβρίου 1941, σηματοδότησε την απαρχή της δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών για την περαιτέρω ανάπτυξη και διεύρυνση του γυναικείου προοδευτικού κινήματος στη χώρα μας. Υπήρξε

...μετά το 1945 μερικές Ναουσαίες τόλμησαν και προχώρησαν στην ίδρυση ενός Συλλόγου γυναικών στην πόλη μας για την κατάκτηση των δικαιωμάτων τους τα οποία δεν τους τα ανεγνώριζε το νέο καταπιεστικό μεταπολεμικό αστικό καθεστώς...

πρωτοφανής η μαζική συμμετοχή των Ελληνίδων στις διάφορες οργανώσεις του, στρατιωτικές και πολιτικές.

Πλάϊ πλάϊ, χέρι με χέρι, στα βουνά και στις πόλεις, ο ΕΑΜίτης και η ΕΑΜίτισσα αγωνίστηκαν σκληρά κατά των κατακτητών και των αρνησιπάτριδων Ελλήνων συνεργατών τους χύνοντας άφθονο το αίμα τους για τη λευτεριά της πατρίδας και για ένα καλύτερο μέλλον, απαλλαγμένο από τις κοινωνικές αδικίες και την ανεπίτρεπτη εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο.

Όμως, η παγίδευση του Ε.Α.Μ. με την υπογραφή από μέρους του των συμφωνιών του Λιβάνου, Καζέρτας και Βάρκιζας, είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία κατά τη μετά τη Βάρκιζα και προ της έναρξης του Εμφυλίου Πολέμου περίοδο, ενός πρωτοφανούς κλίματος διώξεων κατά της Ελληνικής Αριστεράς, με ανώτερο σκοπό την πλήρη εξαφάνισή της από το πολιτικό προσκήνιο της χώρας.

Παρά ταύτα, κάτω από τέτοιες συνθήκες, μερικές Ναουσαίες ετόλμησαν και προχώρησαν στην ίδρυση το 1945 ενός Συλλόγου γυναικών στην πόλη μας για την κατάκτηση των δικαιωμάτων τους τα οποία δεν τους τα ανεγνώριζε το νέο καταπιεστικό μεταπολεμικό αστικό καθεστώς. Δράττομαι, λοιπόν, της ευκαιρίας να παραθέσω αυτούσιο το πρακτικό της ίδρυσης αυτού του Συλλόγου, το κείμενο του οποίου έχει ως ακολούθως:

Πρακτικόν ιδρύσεως

Εν Ναούση σήμερον την 13ην του μηνός Δεκεμβρίου 1945, συνελθούσαι αι κάτωθι υπογεγραμμένοι κάτοικοι Ναούσης και συσκεφθείσαι επί της από πάσης πλευράς καταστάσεως εις την οποίαν ευρίσκονται αι γυναίκες εργαζόμεναι εις εξωτερικής υπηρεσίας και μη και διαπιστώσασαι ότι μεγάλως εις την ηθικής πνευματικής, νομικής, κοινωνικής και οικονομικής ανύψωσιν της θέσεως αυτών, θα συνέτεινεν η συσσωμάτωσις των εις ένα Σύλλογον, πράγμα όπερ μεγάλως θα συνέβαλεν και εις την μεταξύ των συναδέλφων, αγάπην και γνωριμίαν

Αποφασίζομεν

την ίδρυσιν σωματείου υπό την επωνυμίαν «Σύνδεσμος Γυναικών Ναούσης και Περιφερείας», εγκρίνομεν παμψηφεί το εξ άρθρων 23 από 13ης Δεκεμβρίου 1945 κα-

ταστατικών και εκλέγομεν προσωρινόν πενταμελές Δ. Συμβούλιον αποτελούμενον από τας: 1) Μαρίναν Γ. Κοκκίνου ως πρόεδρον 2) Νίκη Κ. Καραμπατζού ως αντιπρόεδρον 3) Κατίναν Πράπα ως ταμίαν 4) Άνναν Ιωάννου ως γεν. γραμματέαν και 5) Κικήν Σπύρου ως έφορον, όπερ θέλει διοικήσει προσωρινώς τον Σύνδεσμον και θέλει φροντίσει διά την υποβολήν του καταστατικού μετά των λοιπών δικαιολογητικών εις το αρμόδιον Δικαστήριον προς έγκρισίν του και αναγνώρισιν του Συνδέσμου και όπερ θέλει παραμείνει μέχρι της διενεργείας κατά το καταστατικόν των αρχαιρεσιών προς ανάδειξιν του μονίμου Διοικ. Συμβουλίου του Συνδέσμου.

Αι ιδρύτριαι

Μαρίνα Γ. Κοκκίνου, Στέλλα Κ. Τσίτσιπ, Χαρούλα Ν. Μούγγρη, Άννα Π. Ιωάννου, Ευρυδίκη Γ. Γιαννοπούλου, Νίκη Κ. Καραμπατζού, Κατίνα Πράπα, Έλλη Ταδοπούλου, Κατίνα Χωνού, Κική Σπύρου.

Κρίνω σκόπιμο, επίσης, να παραθέσω αυτούσιο το κείμενο μερικών άρθρων του καταστατικού του προμνημονευόμενου Συνδέσμου τα οποία έχουν ως ακολούθως:

Άρθρον 1ον. Σύστασις, έδρα, επωνυμία. «Ιδρύεται εν Ναούση σήμερον γυναικεία οργάνωσις με τον τίτλον «Σύνδεσμος Γυναικών Ναούσης και Περιφέρειας», με έδραν την Νάουσαν και με την δυνατότητα ίδρυσης εσίων-παραρτημάτων του εις την περιφέρειάν της».

Άρθρον 2ον. Σκοπός. «Σκοπός του Συνδέσμου είναι η μελέτη, προαγωγή και προώθησις των ζητημάτων της γυναικός με κατευθυντηριάν γραμμήν την επιδίωξιν των διεκδικήσεων αυτής οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών και τελικόν σκοπόν την επίτευξιν

ολοκληρωτικής εξισώσεως της γυναικός με τον άνδρα εις το οικονομικόν, νομικόν, κοινωνικόν και πολιτικόν επίπεδον. Η ιδιαίτερα προστασία της εργαζομένης γυναικός χειρωνακτικώς ή πνευματικώς, εις την πόλιν ή το χωρίον, με βασικόν αίτημα δι αυτήν εργασίαν, ίσην αμοιβήν και την συμφώνως των ικανοτήτων της ελευθέραν και ανεμπόδιστον εις όλους τους κλάδους προαγωγήν της. Η καταπολέμησης του αναλφαβητισμού δια της οργανώσεως σχολείων αγραμμάτων γυναικών, λειτουργούντων συμφώνως τοις νόμοις του Κράτους. Η αναγνώρισις εις τας γυναίκας του δικαιώματος να εκλέγουν και να εκλέγονται εις τας Δημοτικάς, Κοινοτικάς και Βουλευτικάς εκλογάς και της συμμετοχής εις την δημοσίαν ζωήν με ίσους προς τον άνδρα όρους».

Άρθρον 3ον. Μέσα. «Τους ανωτέρω σκοπούς θα επιτύχη ο Σύνδεσμος δια της συγκεντρώσεως υπ' αυτόν πάσης γυναικός, ήτις αποδέχεται τους σκοπούς του και εργάζεται δια την πραγμάτωσίν των, με την μορφωτικήν και πνευματικήν ανύψωσιν της γυναικας και των αιτημάτων της, διαλέξεων, εκδόσεων κλπ., με την ίδρυσιν εντευκτηρίων δια τας γυναίκας εις την πόλιν και τα χωρία (Γωνιά της γυναικας), την ίδρυσιν ιατρείων, παιδικών σταθμών, νυκτερινών δια τας αγραμμάτων σχολών, βιβλιοθηκών κλπ., με την σύνδεσιν του Συνδέσμου μετ' άλλων οργανώσεων επιδιωκουσών τους ίδιους με αυτόν σκοπούς».

Άρθρον 10ον. «Δια ψηφοδελτίων και μυστικής ψηφοφορίας τον Δεκέμβριον εκάστου έτους γίνονται αρχαιρεσίαι διά την εκλογήν του Δ.Σ. εξ εννέα (9) μελών και της 5μελούς Εξελεγκτικής Επιτροπής...».

Άρθρον 17ον. Όλα τα ιδρύματα του

Συνδέσμου (εντευκτήρια, λέσχαι κλπ) δια την καλύτεραν επιτυχίαν της εργασίας των θα λειτουργούν με βάση το καταστατικόν και έναν εσωτερικόν κανονισμόν εγκεκριμένον υπό του Δ.Σ.»

Άρθρον 21ον. «Ο Σύνδεσμος έχει το δικαίωμα κατόπιν αποφάσεως της Γεν. Συνελεύσεως των μελών του να συμμετέχη εις Ένωσιν εκπολιτιστικών Συλλόγων, ως και εις μίαν Ένωσιν πολλών γυναικείων σωματείων διαφόρων πόλεων, αλλά των αυτών με τους ιδικούς του σκοπών ή εις Ομοσπονδιάν τοιούτων».

Άρθρον 22ον. «Η σφραγίς του Συνδέσμου είναι κυκλική, φέρουσα περίξ τας λέξεις «Σύνδεσμος Γυναικών Ναούσης και Περιφέρειας» και εις το μέσον το έτος ιδρύσεως του Συνδέσμου».

Θεωρώ, επίσης, αναγκαίο να σημειώσω συμπληρωματικά ότι σε περίπτωση διάλυσης του Συνδέσμου άπασα η περιουσία του σύμφωνα με το άρθρο 18 περιέχεται εις γυναικείαν οργάνωσιν ή ίδρυμα με παραπλήσιον σκοπόν».

Είναι προφανές, ότι οι διατάξεις των ως άνω παρατεθέντων άρθρων του Καταστατικού και τα εμπεριεχόμενα σ' αυτές αιτήματα των γυναικών που ίδρυσαν τον Σύνδεσμο, έχουν ουμανιστικό, κοινωνικό και εν πολλοίς σοσιαλιστικό χαρακτήρα. Τα επτά (7) εκ των εννέα (9) ιδρυτικών μελών ανήκαν στον ευρύτερο αριστερό χώρο, χωρίς να αποφύγω να αναφερθώ και εις τα άλλα δύο (2) τα οποία υπήρξαν αξιόλογες προσωπικότητες στην πόλη μας, ανεξάρτητα αν δεν ανήκαν σ' αυτόν τον χώρο.

Θα κάνω μία εξαίρεση και θα αναφερθώ στο πρόσωπο της Προέδρου του Συνδέσμου Μαρίνας Κοκκίνου, συζύγου του βιομηχά-

νου Γεωργίου Κοκκίνου, ο οποίος είχε ενταχθεί στο Ε.Α.Μ. και μάλιστα, λόγω των ανεγνωρισμένων ικανοτήτων του, είχε εκλεγεί εθνοσύμβουλος στην Π.Ε.Ε.Α. (Πολιτική Επιτροπή Εθνικής Απελευθέρωσης). Αδελφός του ανωτέρω υπήρξε ο επί σειράν ετών χρηματίας ως Δήμαρχος Ναούσης Φιλώτας Κόκκινος.

Ο Σύνδεσμος ανέθεσε στον νομικό του σύμβουλο Ναουσαίο δικηγόρο Νικόλαο Μαρκοβίτη να προβεί στις δέουσες ενέργειες προκειμένου να εγκριθεί το καταστατικό και αναγνωρισθεί και αυτός το Δικαστήριο των εν Βεροία Πρωτοδικών.

Κατόπιν τούτου, την 16η Ιανουαρίου 1946, ο προμνημονευόμενος δικηγόρος υποβάλλει στο Δικαστήριο αυτό σχετική αίτηση συνοδευόμενη από αντίγραφο του πρακτικού ιδρύσεως, καταστατικού, ονομαστικής κατάστασης ιδρυτικών μελών, βεβαίωση του Συνδέσμου για τη σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου, ενώ την

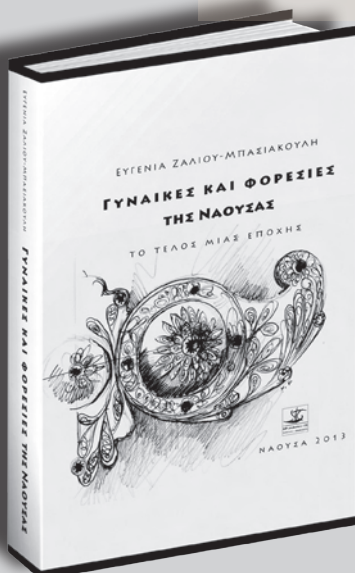
6η Φεβρουαρίου υποβάλλει τις σχετικές προτάσεις προς το ίδιο δικαστήριο άλλος πληρεξούσιος Ναουσαίος ο Σωτήριος Γιαννούλης. Την ίδια ημέρα συντάσσεται η έκθεση του εισηγητή δικαστή και συνέρχεται το Δικαστήριο για να συζητήσει την αίτηση. Το Δικαστήριο επιφυλάσσεται να αποφασίσει με την υπ' αριθ. 39 απόφασή του και επανέρχόμενο επί του ίδιου θέματος εγκρίνει με την ταυτάριθμο της 12ης Φεβρουαρίου απόφαση το καταστατικό και τη νόμιμη ύπαρξη του Συνδέσμου.

Σύμφωνα με την υπ' αριθ. 368 πιστοποίηση της 7ης Μαρτίου 1946 του πρωτοδικείου Βεροίας, ο Σύνδεσμος κατεχωρήθη στο βιβλίο των Ανεγνωρισμένων Σωματείων του Δικαστηρίου στη σελίδα 75.

Για τις δραστηριότητες και την περαιτέρω τύχη του «Συνδέσμου Γυναικών Ναούσης και Περιφέρειας» δεν έχω στη διάθεσή μου άλλα γραπτά στοιχεία. Υποθέτω, πώς, ότι συνέβη και με τους άλλους συλλόγους ΕΑΜογενούς προέ-

λευσης κατά την προεμφυλιακή περίοδο και αυτήν του Εμφυλίου Πολέμου, δηλαδή η βίαιη διάλυσή τους, το αυτό συνέβη και με τον προμνημονευόμενο Σύνδεσμο. Θα ήταν εξαιρετικώς ενδιαφέρουσα η περίπτωση ύπαρξης σχετικών μαρτυριών από τυχόν ευρισκόμενα εν ζωή ακόμη ιδρυτικά μέλη του. Άπαντα τα αναφερόμενα στην παρούσα μελέτη γραπτά ντοκουμέντα, ήτοι, «Πρακτικόν ιδρύσεως από 13/12/1945. Καταστατικόν από 13/12/1945, ονομαστική κατάσταση από 16/1/1946 των ιδρυτικών μελών, βεβαίωσις από 16/1/1946 των μελών του Δ.Σ., αίτησις από 16/1/1946 προς το Πρωτοδικεϊόν Βεροίας, έκθεσις εισηγητού από 6/2/1946, πρακτικά συζητήσεως και λήψεως αποφάσεως αναγνωρίσεως από 6/2/1946 και 12/2/1946 αντιστοίχως, καθώς και πιστοποιήσις από 7/3/1946 περί καταχωρήσεως του Συνδέσμου εις το βιβλίο ανεγνωρισμένων σωματείων» υπάρχουν σε φωτοτυπίες στο αρχείο μου.

ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΖΑΛΙΟΥ - ΜΠΑΣΙΑΚΟΥΛΗ «Γυναίκες και φορεσιές της Νάουσας, το τέλος μιας εποχής»

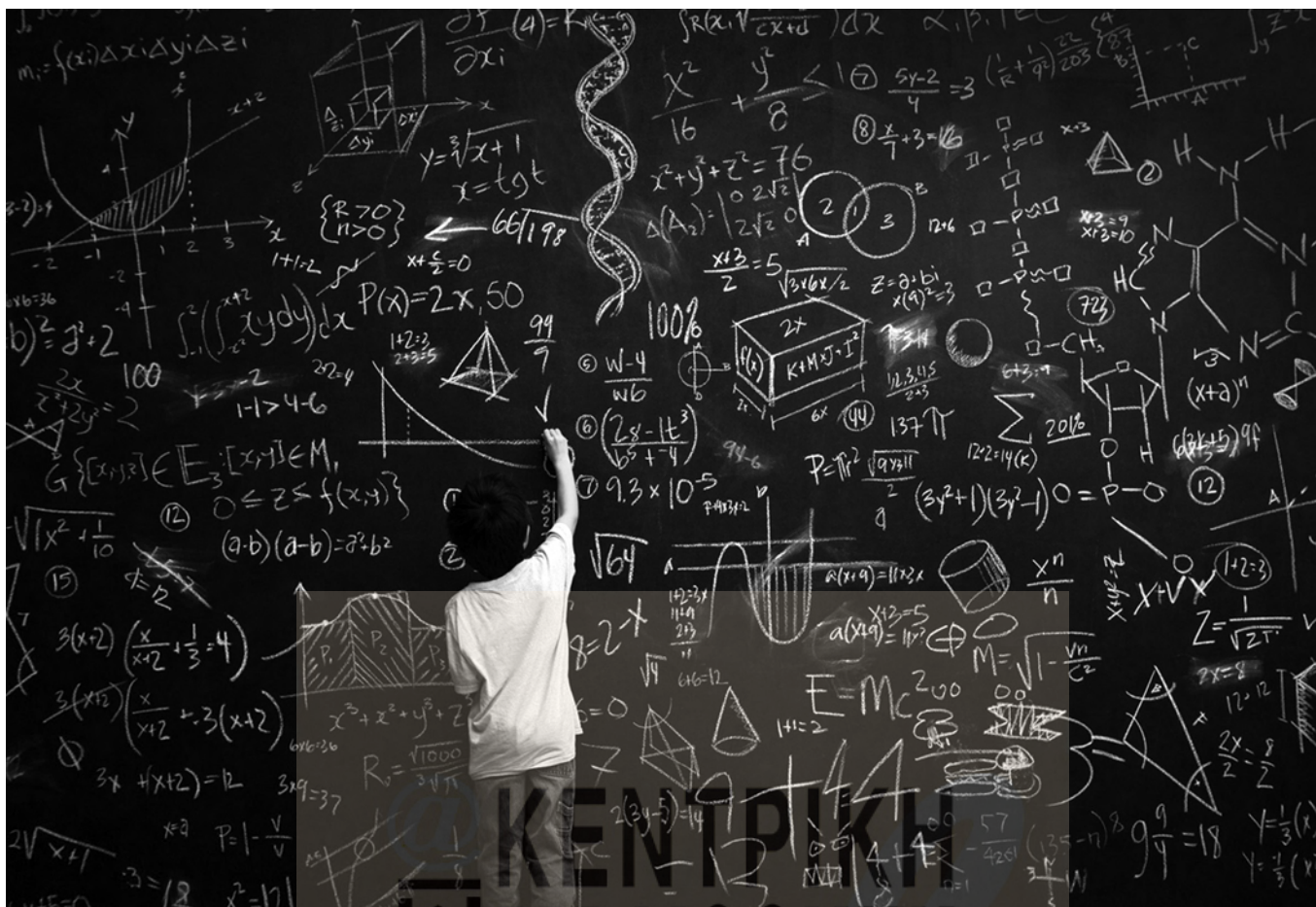
Μία σημαντική έκδοση, έργο ζωής της συγγραφέως-ερευνήτριας, που έρχεται να καλύψει την ελλιπή βιβλιογραφία και τις αναφορές στις γυναικείες φορεσιές της Νάουσας.

Είναι μια πολύπλευρη προσέγγιση των τοπικών ενδυμασιών (γυναικείων και ανδρικών) που υποστηρίζεται από μια εξαιρετική επιλογή φωτογραφικού υλικού και περιλαμβάνει πάρα πολλές προφορικές πληροφορίες που καταγράφουν το ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο της Νάουσας και ειδικότερα τη θέση της γυναίκας στην τοπική κοινωνία.

Στο βιβλίο δημοσιεύονται πλήθος ανέκδοτες φωτογραφίες οικογενειών, καθώς και εντυπωσιακές φωτογραφίες εξαρτημάτων των ενδυμασιών, κεντημάτων και κοσμημάτων που τις συνόδευαν.

Ένα βιβλίο-Λεύκωμα που δεν πρέπει να λείπει από κανένα ναουσαϊκό σπίτι, πραγματική «προϊκα» για τις επόμενες γενιές.

Τιμή διάθεσης 60€. Τα έσοδα από την πώλησή του προορίζονται για την ενίσχυση των δράσεων και τη συνέχιση της λειτουργίας του Συλλόγου Ατόμων με Αναπηρίες «ΥΦΑΔΙ». Αποστέλλεται και με αντικαταβολή. Τηλ. επικοινωνίας: (Ευγ. Ζάλιου: 6936 431168, 23320 23913, ΥΦΑΔΙ: 23320 28838

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΑΞΙΩΝ;

Είναι η κρίση στις επιστήμες επακόλουθο της κοινωνικής κρίσης, της κρίσης αξιών; Ένα πολύ δύσκολο ερώτημα για να απαντηθεί αν δεν κάνεις αναδρομή στην ιστορία των επιστημών. Όλος ο πνευματικός κόσμος είτε είναι λογοτεχνία είτε τέχνες εκφράζει συνήθως την εποχή μέσα στην οποία δημιουργείται και είναι άμεσα επηρεασμένος απ' αυτήν. Τι γίνεται όμως με τις επιστήμες; Είναι ο επιστήμονας ένας μοναχικός παρατηρητής, ένας μοναχικός οδοιπόρος που ανακαλύπτει τα μυστικά της φύσης ανεξάρτητος από τον κοινωνικό του περίγυρο; Είναι η επιστήμη ανεξάρτητη από το χρόνο και την κοινωνία; Βρισκόμαστε στις αρχές μιας νέας χιλιετίας και υπάρχουν ακόμη απλοί άνθρωποι, αλλά και επιστήμονες, που το πιστεύουν αυτό.

Γράφει ο
Χαρίτων Τομπουλίδης,
αστρονόμος-αστροφυσικός

Πως όμως είναι δυνατόν να συμβαίνει αυτό, όταν όλοι γνωρίζουν ότι η εμφάνιση των επιστημών στο δυτικό κόσμο που έγινε τον 7ο π.Χ. αιώνα στη Μικρά Ασία, από τους

λεγόμενους προσωκρατικούς φιλοσόφους, σταμάτησε από τον Πλάτωνα και τους μαθητές του μερικούς αιώνες αργότερα; Πως είναι δυνατόν να συμβαίνει αυτό όταν, όπως

όλοι γνωρίζουν, η άνηση των επιστημών που έγινε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και στην Κάτω Ιταλία από τον 4ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 5ο μ.Χ. τερματίστηκε και καταδιώχθηκε από τον χριστιανισμό και τις άλλες θρησκείες και οδήγησε την ανθρωπότητα σε ένα σκοταδισμό που έπρεπε να περάσουν περισσότερο από χίλια χρόνια για να ξανανθίσει πάλι με την Αναγέννηση και τη Μεταρρύθμιση; Δε γνωρίζουν όλοι, ότι ακόμη και τότε, επιστήμονες ή κάπκαν στην πυρά (Τζιορντάνο Μπρούνο), ή καταδικάστηκαν για τις ιδέες τους και έμειναν σε απομόνωση (Γαλιλέο Γαλιλέι), ή περίμεναν να πεθάνουν για να τυπώσουν τα έργα τους για να μην καταδιωχθούν από την κοινωνία στην οποία ζούσαν (Μικολάι Κοπερνίκ); Άλλοι δε κόντεψαν να χάσουν την πίστη τους ανακαλύπτοντας ότι ο Θεός δεν είναι ο μέγας γεωμέτρης του σύμπαντος (Γιοχάνες Κέπλερ) ή συμβιβάστηκαν με την άρχουσα τάξη για να επιζήσουν οι ιδέες τους (Ισαάκ Νιούτον, Κάρολος Δαρβίνος). Ο τελευταίος μάλιστα χρειάστηκε πολλούς αγώνες για να εδραιώσει τη βιολογία ως επιστήμη και οι θεωρίες του αμφισβητούνται ακόμη και σήμερα από τους νεογενετιστές.

Τα ερωτήματα για τη σχέση της επιστήμης με την κοινωνία μέσα στην οποία αναπτύσσεται άρχισαν να είναι πολλά και δύσκολα κυρίως με την ανατολή του 20ου αιώνα και στις πρώτες δεκαετίες του. Τότε άλλαξαν άρδην πολλά στις κλασικές επιστήμες. Ο χώρος και ο χρόνος έγιναν έννοιες σχετικές, το σύμπαν από στατικό άρχισε να διαστέλλεται, η αιτιοκρατία στη φύση μπήκε σε αμφισβήτηση και ο ρόλος ακόμη των μαθηματικών σαν απόλυτης επιστήμης άρχισε να αμφισβητείται. Ήταν όλα αυτά αποτέλεσμα της κρίσης της κοινωνίας που έφερε έναν Παγκόσμιο Πόλεμο και την κρίση στη δημοκρατία της Βαϊμάρης μετά, ή ήταν ανεξάρτητα από την κοινωνική κρίση; Η θεωρία της κβαντομηχανικής ήταν προϊόν στην υπηρεσία της δημοκρατίας της Βαϊμάρης ή δημιουργήθηκε ανεξάρτητα από την καθεστωτική τάξη; Τι ρόλο έπαιξαν οι επιστήμονες και οι φιλόσοφοι την περίοδο αυτή; Είναι ένα πολύ ενδιαφέρον και βαρύ ερώτημα.

Η Δημοκρατία της Βαϊμάρης, εγκαθιδρύθηκε το 1919, έπειτα από τη Γερμανική Επανάσταση του 1918, και έπεσε 14 χρόνια αργότερα, με την άνοδο του Αδόλφου Χίτλερ στην εξουσία,

το 1933, και την εγκαθίδρυση του Τρίτου Ράιχ. Το πολιτισμικό κλίμα που κυριαρχούσε στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης ήταν η επιστροφή στις ρομαντικές αξίες του παρελθόντος (νεορομαντισμός) και εκδηλώθηκε ως αίσθηση παρακμής και κρίσης ενάντια στον οπτιμισμό της μοντέρνας εποχής. Κυριαρχεί η απέχθεια προς τη μοντέρνα εποχή των μηχανών και η έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα, στην ενδεχομενικότητα και στη διαίσθηση, ενώ ταυτόχρονα απορρίπτονται η μηχανοκρατία, η αιτιοκρατία και η λογική, καθώς ο ορθολογισμός θεωρείται ο κύριος παράγοντας που οδήγησε τη Γερμανία στην ήττα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου.

Οι γερμανοί φυσικοί και μαθηματικοί βλέποντας να χάνουν το κύρος τους αναδιαμορφώνουν την ιδεολογία τους σε μια προσπάθεια εναρμόνισης με τις αξίες και το κλίμα της πνευματικής ατμόσφαιρας που τους περιβάλλει. Επικρατεί ο κυβισμός και ο εξπρεσιονισμός στη ζωγραφική, ο ατονισμός στη μουσική, ο παραλογισμός και ο υπαρξισμός στη φιλοσοφία, ο υπερρεαλισμός και ο φουτουρισμός στην ποίηση και τον κινηματογράφο και οι σχολές της ψυχολογίας ανθούν στην κεντρική Ευρώπη. Όλες αυτές οι πνευματικές κινήσεις μήπως τους επηρεάζουν και αυτούς;

Αλλάζουν συγκεκριμένες έννοιες, αλλάζουν τον χαρακτήρα του κλάδου τους και τελικά αλλάζουν και το ίδιο το περιεχόμενο της επιστήμης τους. Το πρώτο και βασικό που πράττουν είναι να αμφισβητήσουν ή ακόμη και να απαλλαγούν από την αιτιότητα ως κανονιστικό στοιχείο για τη συγκρότηση θεωριών στη Φυσική, και συνεπώς, για την κατανόηση της φύσης. Η μη αιτιοκρατική ερμηνεία της κβαντομηχανικής, που θα μείνει γνωστή ως «Ερμηνεία της Κοπεγχάγης», διαμορφώνεται κάτω από αυτές τις κοινωνικές πιέσεις.

Βλέπουμε λοιπόν ότι σε ένα περιβάλλον οικονομικής αποσύνθεσης και κοινωνικής αναταραχής όπως αυτό της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης εμφανίζεται μία γενικευμένη ιδεολογική κρίση η οποία δεν αφήνει ανεπηρέαστη την επιστήμη. Όλος ο πνευματικός κόσμος της γερμανόφωνης κεντρικής Ευρώπης κινείται προς μία νεορομαντική κατεύθυνση, ενάντια στην ορθολογικότητα, τον υλισμό και την πρόοδο πράγμα

...σε ένα περιβάλλον οικονομικής αποσύνθεσης και κοινωνικής αναταραχής, εμφανίζεται μία γενικευμένη ιδεολογική κρίση που δεν αφήνει ανεπηρέαστη την επιστήμη...

που προκαλεί μία μορφή έντονης ιδεολογικής πίεσης για τις αντιλήψεις τους ακόμη και στους επιστήμονες. Στο επίκεντρο τίθεται η έννοια της αιτιότητας ως μία ιδιαίτερα ορθολογιστική και μηχανιστική έννοια.

Μέσα σε ένα τέτοιο ιδεολογικό περιβάλλον κορυφαίοι επιστήμονες της γερμανόφωνης Ευρώπης σπεύδουν να προσαρμόσουν τις αντιλήψεις τους για την αιτιότητα στην Φυσική μέσα στο γενικότερο διανοητικό πνεύμα της εποχής (Zeitgeist) απορρίπτοντάς την ή οριοθετώντας την χρήση της. Η προσαρμογή διαδραματίστηκε πριν το 1925, χρονιά κατά την οποία αναπτύχθηκε η νέα επαναστατική κβαντική μηχανική, η ερμηνεία της οποίας δεν στηρίχθηκε στην αιτιοκρατία. Τι συμβαίνει σήμερα, έναν αιώνα μετά την εμφάνιση της κβαντομηχανικής; Επανεμφανίζεται, μετά από 2.300 χρόνια, η πεμπουσία για να εξηγήσει την επιταχυνόμενη διαστολή του σύμπαντος.

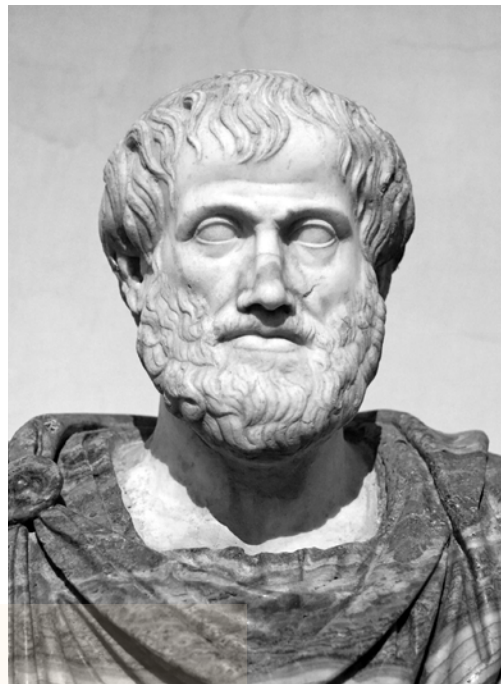
Εμφανίζονται θεωρίες που πρεσβεύουν ότι μας είναι γνωστό μόνο το 4% του σύμπαντος και τα υπόλοιπα είναι σκοτεινή δύναμη και σκοτεινή ύλη και όλοι περιμένουμε την έλευση του κβαντικού υπολογιστή για να μας λύσει όλα μας τα προβλήματα. Τι μας θυμίζουν όλα αυτά; Μήπως το Zeitgeist της εποχής μας;

Η κρίση της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης έφερε την έλευση του ναζισμού και τις εκατόμβες του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου. Η κρίση των δικών μας αξιών μας επιφυλάσσει; Όλοι αυτοί που εμφορούνται από θετικιστικές προκαταλήψεις και αναγνωρίζουν στην επιστημονική δραστηριότητα μόνο έναν υπερβατικό χαρακτήρα, ως το Ξανασκεφτούν. Η εποχή μας είναι μια εποχή γενικής κρίσης των αξιών και δε θα πρέπει να μας προβληματίζει μόνο αυτό αλλά, και ο ρόλος των θεσμών και των δραστηριοτήτων που συγκροτούν αυτή την κοινωνία, όπως είναι και η επιστήμη.

Φυσική ή Μεταφυσική;

Σκέψεις στο κατώφλι του 21ου αιώνα

Όταν έρχονται οι γιορτές των Χριστουγέννων ή του Πάσχα βλέπεις από κοντά αγαπητά πρόσωπα που είναι μακριά και σου δίνεται κι η ευκαιρία να συζητήσεις και διάφορα προβλήματα ή φιλοσοφικές ερωτήσεις εκτός από πολιτική. Ένα

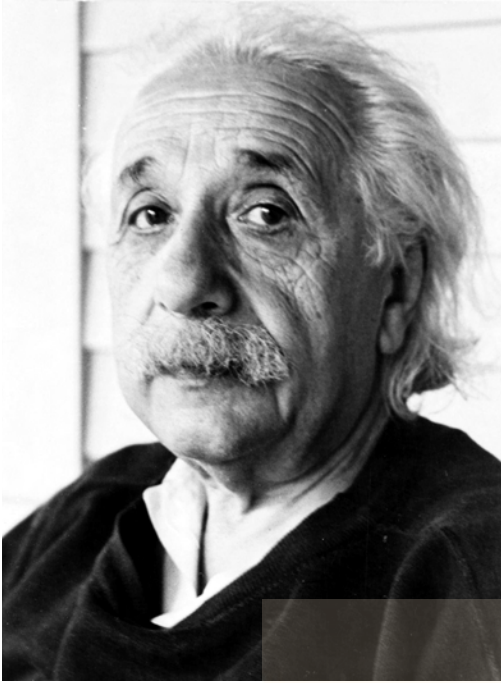

Ο μέγιστος των Φιλόσοφων, Αριστοτέλης

βράδυ δέχτηκα μια ερώτηση από έναν φίλο και περάσαμε δημιουργικά το υπόλοιπο της νύχτας συζητώντας την. Η ερώτηση είχε δύο σκέλη, ένα προσωπικό και ένα γενικό. Το προσωπικό ήταν: Τι ήταν αυτό που με απασχολούσε περισσότερο τον τελευταίο καιρό από την σύγχρονη φυσική ή αστροφυσική έρευνα και η άλλη ερώτηση γενικού περιεχομένου: Μπορεί ένας φυσικός να μιλήσει μεταφυσικά; Δυο σοβαρές ερωτήσεις που όπως σας είπα μας έκαναν να έχουμε μια πολύ δημιουργική συνάντηση σαν αυτές από τα παλιά. Προσπάθησα να τα συνδυάσω το ένα με το άλλο, γιατί, συνήθως τα αναπάντητα ερωτήματα δημιουργούν μεταφυσικές εξηγήσεις. Και στην ιστορία της ανθρωπότητας, όσο η έρευνα και η τεχνολογία προχωρούσαν, και κατ' επέκταση, η γνώση και η ερμηνεία φαινομένων, τόσο οι μεταφυσικές εξηγήσεις παραχωρούσαν τη θέση τους σε φυσικές.

Είναι μεταφυσική εξήγηση η ύπαρξη «σκοτεινής ύλης» και «σκοτεινής ενέργειας» στην εξήγηση της διαστελλομένης επιτάχυνσης του Σύμπαντος; Ο Αϊνστάιν εισήγαγε πριν έναν σχεδόν αιώνα μια «κοσμολογική σταθερά» για να κρατήσει το Σύμπαν στατικό και ο Αριστοτέλης μια «πεμπουσία» για να δικαιολογήσει το «αΐδιον» του Σύμπαντος πριν 2.300 σχεδόν χρόνια. Η πεμπουσία του Αριστοτέλη έδωσε τη θέση της στον «αιθέρα» μετά από 1800 χρόνια εξέ-

...στο μικρόκοσμο η αφθαρσία της ύλης και το «άτομο» ως η μικρότερη δομή της που διατηρεί τις ιδιότητες των σωμάτων, ξεκίνησε από το Δημόκριτο σαν φιλοσοφική έννοια...

Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν

λιξης των θετικών επιστημών. Και ο «αιθέρας» παραχώρησε τη θέση του στον «κωροχρόνο» μετά από άλλα 400 χρόνια. Ο «κωροχρόνος» πόσο θα κρατήσει;

Στο μικρόκοσμο, η αφθαρσία της ύλης και το «άτομο» ως η μικρότερη δομή της ύλης που διατηρεί τις ιδιότητες των σωμάτων, ξεκίνησε από το Δημόκριτο σαν φιλοσοφική έννοια για να επικρατήσει στις επιστήμες για 2.500 σχεδόν χρόνια. Στο τέλος το άτομο διασπάστηκε στα ηλεκτρόνια, τα πρωτόνια και τα νετρόνια, τα οποία με τη σειρά τους παραχώρησαν τη θέση τους στα κουάρκ. Πόσο θα αντέξουν τα κουάρκ; Και θα τα βοηθήσει η ύπαρξη του σωματιδίου του Χιγκς ή θα μετατραπούν όλα σε χορδές; Τι είναι φυσική και τι μεταφυσική; Που είναι τα όρια των δύο; Μπορούν οι νευρώνες του εγκεφάλου μας να κατανοήσουν τι είναι αληθινό και τι ψεύτικο; Δεν γελιούνται κι αυτοί; Όταν δεν μπορούμε να εξηγήσουμε κάτι, καλό είναι να είμαστε διαλλακτικοί. Μπορούμε να το λέμε μαγικό, θεϊκό, θαύμα, παραίσηση ή οτιδήποτε άλλο ανάλογα με την εξήγηση που μας φαίνεται πιο λογική ή μας δίνει μεγαλύτερη γαλήνη ή ελπίδα, αλλά, ποτέ να μην το θεωρούμε απόλυτο και ανεξήγητο γιατί κάποτε θα έρθει και η πραγματική του εξήγηση.

Έτσι, οι έννοιες της «σκοτεινής ενέργειας» και της «σκοτεινής ύλης» που αποτελούν το 96%

του Σύμπαντος δε μ' αρέσουν εμένα. Μόνο το 4% είναι το γνωστό Σύμπαν ισχυρίζονται ότι ισχύει σήμερα οι επιστήμονες για να εξηγήσουν τα ανεξήγητα. Ούτε αυτό μ' αρέσει εμένα. Δε θέλω να είμαι μεταφυσικός, αλλά και σαν αστροφυσικός πρέπει να είμαι προσεκτικός.

Ο «πνευματισμός» επανέρχεται στον επιστημονικό κόσμο. Είναι μήπως κι αυτό προϊόν της εποχής μας; Πολλοί μεγάλοι επιστήμονες δικαιολογούν την ανικανότητα εξήγησης διαφόρων φαινομένων με την ανικανότητα του εγκεφάλου μας. Η «πεμπουσία» επανέρχεται με τη μορφή «σκοτεινής ύλης» ή «σκοτεινής ενέργειας» και η «κοσμολογική σταθερά» του Αϊνστάιν σαν κοσμολογική μεταβλητή. Δεν είναι αυτό επικίνδυνο για τις θετικές επιστήμες; Θα επικρατήσει η νευροφυσιολογία του εγκεφάλου στην αδυναμία εξήγησης των φυσικών φαινομένων; Θα έχουμε μια άνθηση του νεοπλατωνισμού;

Η επιστήμη, η ψυχολογία και η θρησκεία έχουν όλες τους εγγενή αξία και προσωπικό νόημα. Καθεμία τους διεισδύει σε βαθύτερα στρώματα της πραγματικότητας, τα οποία εμείς ποτέ δε θα μπορέσουμε να καταλάβουμε απόλυτα, ίσως εξαιτίας των ορίων που θέτει ο εγκέφαλός μας. Θέλει όμως μεγάλη προσοχή το τι διαλογιζόμαστε και με τι εμμονή κι επιμονή το υπερασπιζόμαστε, γιατί στο τέλος μπορεί να καταλήξει να γίνει η προσωπική μας αλήθεια και όχι η πραγματική αλήθεια. Είτε κοιτάζουμε πίσω από ένα τηλεσκόπιο, είτε πίσω από ένα μικροσκόπιο, ή σε μια οθόνη επεξεργασίας σε ένα εργαστήριο, θαυμάζουμε την ομορφιά και το μυστήριο του Σύμπαντος και της δημιουργίας. Είναι στη φύση του μυαλού μας να ψάχνουμε για τις βαθύτερες αλήθειες τους. Και παρόλο που ποτέ δεν κατανοούμε την αλήθεια τους στο σύνολό της, το να προσπαθούμε είναι δικαίωμά μας και βιολογική μας κληρονομιά.

Για να μην πω και αστρική μας κληρονομιά, μιας και η ζωή μας οφείλεται στη στάχτη προγενεστέρων αστέρων και η ερευνά μας ίσως μας οδηγεί στο λίκνο μας. Προσοχή όμως για να μην επαληθευθεί αυτό που είπε ο Δημοσθένης πριν περίπου 2.500 χρόνια: «Τίποτα δεν είναι πιο εύκολο από την αυταπάτη. Διότι αυτό που εύχεται κάθε άνθρωπος το θεωρεί συγχρόνως και αληθινό». **N**

...η επιστήμη, η ψυχολογία και η θρησκεία έχουν όλες τους εγγενή αξία και προσωπικό νόημα και καθεμία τους διεισδύει σε βαθύτερα στρώματα της πραγματικότητας...

Η ΑΝΑΜΙΞΗ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟΥ ΜΕ ΣΠΟΡΕΛΑΙΑ

*Γράφει ο Δημήτρης Κ. Στυλιανίδης,
Επ. Δ/ντης Ινστιτούτου Φυλλοβόλων Δένδρων*

Η χώρα μας προσέφυγε στον ΟΟΣΑ για να της παρασχεθούν οδηγίες - συμβουλές, τις οποίες εφαρμόζοντας θα ανακούφιζε οικονομικά τους Έλληνες πολίτες. Ανάμεσα στις πολλές συμβουλές, ο Οργανισμός υπέδειξε να προστίθενται στο ελαιόλαδο σπορέλαια για να μειωθεί η τιμή του ανάμικτου αυτού προϊόντος, για να σωθούν οικονομικά οι Έλληνες πολίτες και να ανακουφισθεί ίσως η Εθνική οικονομία.

Ο γράφων δηλώνει ότι δεν είναι ειδικός σε θέματα ελαίων, τις λίγες γνώσεις που έχει θα τις εκθέσει με την ελπίδα ότι θα γίνουν γνωστοί μερικοί από τους κινδύνους που θα προκύψουν από την ενέργεια αυτή.

Θα αρχίσω από το ελαιόλαδο. Ένα Μεσογειακό προϊόν που από τους Ομηρικούς ακόμη χρόνους μέχρι σήμερα θρέφει τους λαούς αυτής της περιοχής και κυρίως τους Έλληνες. Το 1960 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, πραγματοποίησε μία έρευνα σε 7 Μεσογειακές χώρες, με κύριο αντικείμενο τα καρδιαγγειακά νοσήματα. Από την έρευνα αυτή προέκυψε ότι οι κάτοικοι της Νήσου Κρήτης, παρουσίαζαν το μικρότερο ποσοστό καρδιαγγειακών παθήσεων. Το γεγονός αυτό αποδόθηκε στη μεγάλη χρήση του ελαιολάδου. Το ελαιόλαδο, χυμός ενός νωπού καρπού (φρούτου), εξαγόμενο με μηχανική συμπίεση, είναι τελείως απαλλαγμένο από χημικές προσμίξεις, σε αντίθεση με τα σπορέλαια για την εξαγωγή των οποίων χρησιμοποιούνται χημικοί διαλύτες.

Περιέχει πλήθος αντιοξειδωτικών (πολυφαινόλες, τοκοφερόλες, σκουαλένιο και άλλα πολλά), τα οποία απενερ-

γοποιώντας και εκκαθαρίζοντας την περίσσεια των ελευθέρων ριζών, απαλλάσσουν τους αερόβιους οργανισμούς από την οξειδωτική καταπόνηση και την επακόλουθη οξειδωτική ζημία. Έτσι καθιερώθηκε ο όρος «Μεσογειακή διατροφή», η οποία πρόσφατα ανακηρύχθηκε από την Ουνέσκο, «άυλος πολιτιστική κληρονομιά της ανθρωπότητας».

Το ελαιόλαδο περιέχει σε πολύ μεγάλο ποσοστό το «ελαϊκό οξύ», το οποίο είναι μονοακόρεστο λιπαρό οξύ, πολύ ανθεκτικό στις οξειδώσεις και το οποίο αποτρέπει το τάγγισμα του ελαιολάδου.

Τα σπορέλαια και κυρίως αυτά που κυκλοφορούν στην αγορά (ηλιέλαιο και αραβοσιτέλαιο), χαρακτηρίζονται από πολύ υψηλή περιεκτικότητα «πολυακόρεστων» λιπαρών οξέων και πολύ μικρή περιεκτικότητα μονοακόρεστων. Τα πολυακόρεστα, όπως τα ω-3 και ω-6 είναι λιπαρά πολλαπλώς ωφέλιμα στον ανθρώπινο οργανισμό.

Τα ω-3 βέβαια δεν υπάρχουν στα δύο προαναφερθέντα σπορέλαια. Υπάρχουν στο λινέλαιο και στο καρυδέλαιο. Το τελευταίο δεν παράγεται σήμερα.

Το αδύνατο σημείο των πολυακόρεστων λιπαρών είναι η τάση τους να οξειδώνονται σχετικά γρήγορα και να ταγγίζουν. Τα οξειδωμένα λιπαρά είναι βλαβερά στην υγεία των ανθρώπων, αλλά και με τη μυρωδιά του ταγγίσματος καθίστανται αποτρεπτικά στην κατανάλωση.

Για να γίνει αντιληπτή η επικινδυνότητα της οξειδωσης και του ταγγίσματος που ακολουθεί, τα πολυακόρεστα λιπαρά, θα αναφέρουμε ένα παράδειγμα που ο καθένας μπορεί να το πραγματοποιήσει. Τα καρύδια έχουν ένα ποσοστό πολυακόρεστων γύρω στο 70% των συνολικών λιπαρών. Όπως όλοι ξέρουν τα καρύδια ταγγίζουν γρήγορα. Αντίθετα τα αμύγδαλα που περιέχουν μονοακόρεστα στο ίδιο ποσοστό (70%), διατηρούνται για αρκετά χρόνια χωρίς να ταγγίσουν. Αν στην ίδια αεροστεγή συσκευασία αναμειχθεί ψίχα από αμύγδαλα και καρύδια,

μετά από παρέλευση κάποιου χρόνου, τα καρύδια θα ταγγίσουν και θα μετadόσουν τη μυρωδιά του ταγγίσματος και στα αμύγδαλα. Το ίδιο θα συμβεί και στην ανάμιξη του ελαιολάδου με τα σπορέλαια.

Πολλοί αδίστακτοι, όπως αναφέρεται και σε δημοσίευμα της Ιατρικής Σχολής του Harvard, για να αποφύγουν την οξείδωση και το τάγγισμα, προβαίνουν σε μερική υδρογόνωση των πολυακόρεστων λιπαρών. Η υδρογόνωση αυτή αποτρέπει την οξείδωση και το τάγγισμα, δημιουργεί όμως τα επικίνδυνα «Trans λιπαρά».

Η υδρογόνωση χρησιμοποιήθηκε για την στερεοποίηση φυτικών ελαίων και την παρασκευή των γνωστών μαργαρινών οι οποίες περιείχαν μεγάλες ποσότητες trans λιπαρών. Αναφέρεται, ότι και σήμερα ακόμη στις Η.Π.Α. για να προστατεύσουν ορισμένα σπορέλαια που χρησιμοποιούνται για τηγάνισμα, τα υδρογονώνουν μερικώς για να διατηρούνται φρέσκα.

Τα trans λιπαρά οξέα είναι ακόμη χειρότερα για την υγεία των ανθρώπων, σε σύγκριση με τα κορεσμένα λίπη. Δεν αυξάνουν απλώς τα επίπεδα της κακής χοληστερόλης, (LDL), αλλά ταυτόχρονα μειώνουν τις ευεργετικές λιποπρωτεΐνες υψηλής πυκνότητας (HDLs).

Η ομάδα ειδικών του Ινστιτούτου Ιατρικής των Η.Π.Α., αναφέρει πως τα trans λιπαρά οξέα δεν προσφέρουν κανένα γνωστό όφελος στην υγεία και δεν υπάρχει ασφαλές όριο κατανάλωσής τους. Σήμερα οι λέξεις «υδρογονωμένα» ή «μερικώς υδρογονωμένα», στη λίστα συστατικών είναι **σήμα κινδύνου**.

...είναι δεδομένο πως η συντηρησιμότητα του ελαιολάδου είναι πολύ μεγάλη, ενώ των σπορελαίων πολύ μικρότερη αυτής του ελαιολάδου...

Οι ερευνητές της Σχολής Δημόσιας υγείας του Harvard, εκτιμούν ότι τα υδρογονωμένα λίπη είναι υπεύθυνα για τουλάχιστον 30.000 πρόωρους θανάτους από καρδιακή νόσο ετησίως στις Η.Π.Α. (έτος 2005).

Αλλά ας επανέλθουμε στο θέμα της ανάμιξης. Σε κάθε προϊόν υπάρχει γραμμένη η ημερομηνία λήξεως. Στα ανάμικτα λάδια ποια ημερομηνία λήξεως θα αναγραφεί; Του ελαιολάδου ή των σπορελαίων;

Η συντηρησιμότητα του ελαιολάδου, όπως προαναφέραμε, είναι πολύ μεγάλη. Αντίθετα η συντηρησιμότητα των σπορελαίων είναι μικρή. Πολύ μικρότερη αυτής του ελαιολάδου. Υπάρχει ο κίνδυνος ταγγιζόμενα τα σπορέλαια να αχρηστεύσουν και το ελαιόλαδο. Υπάρχει όμως και το άλλο που είναι χειρότερο. Το επεσήμαναν στις Η.Π.Α.. Είναι η μερική υδρογόνωση των σπορελαίων με την οποία αποφεύγεται το τάγγισμα. Και στην περίπτωση αυτή ανοίγουν οι ασκοί των trans λιπαρών.

Με την απαγόρευση της παρασκευής των στερεών λιπών με υδρογόνωση, πιστέψαμε ότι απαλλαχθήκαμε από αυτόν το κίνδυνο. Μήπως όμως ο κίνδυνος αυτός εισέλθει από άλλη πόρτα; Μήπως η ανάμιξη του ελαιολάδου με σπορέλαια ανοίξει αυτή την πόρτα; Δεν φθάνουν τα τόσα και τόσα που επιβαρύνουν την υγεία των ανθρώπων; Χρειάζεται να προσθέσουμε μόνοι μας ακόμη ένα και μάλιστα πολύ σοβαρό; Χρειάστηκαν λοιπόν οι συμβουλές – συστάσεις του ΟΟΣΑ για να υποβαθμίσουμε σοβαρά, ένα από τα καλύτερα διατροφικά προϊόντα που παράγει η χώρα μας και το οποίο από την Ομηρική εποχή μέχρι σήμερα καταναλωνόταν καθαρό, γνήσιο, ανόθευτο και αποτελούσε έναν από τους σπουδαιότερους φρουρούς της υγείας των Ελλήνων; Ήταν ανάγκη να προσφύγουμε στον ΟΟΣΑ για να μας συμβουλέψει να ανοίξουμε την κερκόπορτα στην πιο επικίνδυνη νοθεία του αγνού ελαιολάδου; **N**

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Ο Γιώργος Αναγνώστου γεννήθηκε στην Άμφισσα το 1956. Εκεί τελείωσε το βιτάξιο Γυμνάσιο και στην συνέχεια φοίτησε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Αλεξανδρούπολης. Μετά τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις υπηρέτησε ως δάσκαλος σε διάφορα χωριά και πόλεις της Ελλάδας. Υπηρετήσε σε τμήμα της Ειδικής Αγωγής, συνεργάστηκε με την ΚΜΨΥ στη Φωκίδα ενώ εργάστηκε και στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Στυλίδας. Ασχολήθηκε με την εισαγωγή της σκιάς στην εκπαιδευτική διαδικασία με δρώμενα, θέατρο σκιών κλπ. Έχει εκδώσει την ποιητική συλλογή «Τέμπλο με δυο εικόνες» και «Σκόρπιες ψηφίδες», ενώ για μεγάλο διάστημα υπήρξε αρθρογράφος σε τοπική εφημερίδα στην Λαμία. Σήμερα ζει στην Λαμία, εκπονεί προγράμματα για παιδιά με αφορμή την επίσκεψη σε Λαογραφικά και Αρχαιολογικά Μουσεία ενώ συμμετέχει στην ολοκλήρωση του Μουσείου Εθνικής Αντίστασης της Λαμίας. Παράλληλα ασχολείται με την ποίηση, το παιδικό διήγημα, αλλά και έργων με περιβαλλοντικό και ιστορικό περιεχόμενο.

ΧΑΜΕΝΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Το τραπέζι της γιορτής
δε στρώθηκε ποτέ
για τους πανηγυριστές.
Ο Αγγελιοφόρος
ίσως και να 'φθασε
μετά τους βαρβάρους
κατόπιν εορτής.

ΝΕΚΡΟΦΙΛΙΑ

Πολλά τα τραγούδια
μεγάλα τα λόγια
οι μέρες ίδιες.
Βολευόμαστε
στις παλιές δόξες.

ΘΥΣΙΑ

Η Ιφιγένεια
θυσία στο συμφέρον
με τη βοήθεια των θεών!
Η Άρτεμη ως από μηχανής
το ύψος της θεότητας
διατήρησε.
Απ τη μωρία των πιστών
τίποτε δεν σώθηκε.
Χάθηκαν στην επιστροφή από την Τροία.
Έμεινε το ταξίδι
για τους πολυμήχανους
κι η Πηνελόπη για την κάθαρση.
Δώρα στο παιχνίδι της γνώσης και της αντοχής.
Τόσες Ιφιγένειες
κι η Άρτεμις δεν φάνηκε ακόμα.
Άγνωμοι κι άκριτοι
νπιστεύουν τη ζωή μας...

(Από την ποιητική συλλογή «ΣΚΟΡΠΙΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»)

ΡΗΜΑΤΑ

Του άρεσαν τα ρήματα
-χωρίς αυτά-
μιλούσε φωναχτά
-τις σκέψεις σε προτάσεις

να ταιριάξεις πώς μπορείς;

Έλεγε συχνά.
Αγαπώ, προσπαθώ, αναγνωρίζω, λαθεύω.

Δεν αγάπησε, εξόν τη βόλεψή του.
Δεν προσπάθησε, εξόν την επιβεβαίωσή του.
Δεν αναγνώρισε, εξόν τις ικανότητές του.
Δεν λάθεψε εξόν, το θάνατό του.

Του άρεσαν τα ρήματα.
Μονάχα αυτό.
Γι αυτό και η τελετή
για την κηδεία του
ήταν λαμπρή κείνη την μέρα.

ΜΑΘΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Σε παγκάκι καθισμένος
ταξίδια ονειρεύεται.
διπλώνοντας λευκά χαρτιά.
Φιλάει βαρκάκια κι ονόματα τους δίνει.
Ιθάκη, Πηνελόπη, Ναυσικά.
Κι ύστερα, στο πράσινο γκαζόν τ' αφήνει,
στης φαντασίας τόπους, ν' απλώσουνε πανιά,
σαν τότε στο μάθημα Γεωγραφίας.
Παιδιά προστρέχουν γύρω του, φωνάζουν
βίρα τις άγκυρες
όρτσα πανιά
πορεία αριστερά.
Στους άσπρους τοίχους
γύρισε πίσω, ίδια διαδρομή.
Όπως και χθες
όπως προχθές.
κι οι σκέψεις πέλαγος
καράβια, γοργόνες φτερωτές.
Χειμώνα τον βρήκαν στο παγκάκι.
Το ένα χέρι του ψηλά,
ιστίο δίχως πανιά
πορεία στ' αστέρια να χαράζει.
Στο άλλο, τα βαρκάκια κρατούσε αγκαλιά,
λευκά χαρτιά τσαλακωμένα.

(Από την υπό έκδοση ποιητική συλλογή «ΕΝΑΛΛΑΞ»)